

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 6 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i tinglysingsloven, inkassoloven
og tvangsfullbyrdsloven mv.
(teknologinøytralitet)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4.5.1	Gjeldende rett	30
			4.5.2	Høringsnotatet	30
2	Bakgrunnen for lovforslaget	8	4.5.3	Høringsinstansenes syn	31
			4.5.4	Departementets vurdering	32
3	Varsel om tvangsfullbyrdelse		4.6	Renter og utenrettslige	
	og inkasso mv.	11		inndrivingskostnader	33
3.1	Gjeldende rett	11	4.6.1	Tvangsfullbyrdelesloven § 7-2	33
3.1.1	Varsel om tvangsfullbyrdelse	11	4.6.2	Tvangsfullbyrdelesloven	
3.1.2	Inkassovarsel og betalings-			§§ 13-2 og 13-6	34
	oppfordring	11	4.7	Elektroniske pantedokumenter	
3.2	Høringsnotatet	12		som særlig tvangsgrunnlag	34
3.2.1	Varsel om tvangsfullbyrdelse	12	4.8	Betydningen av papirbasert	
3.2.2	Inkassovarsel og betalings-			kommunikasjon med	
	oppfordring	14		namsmyndighetene	35
3.3	Høringsinstansenes syn	14			
3.3.1	Generelt om teknologinøytralitet		5	Negotiabilitetsvirkninger	
	ved inkasso og tvangsfull-			og elektronisk gjelds-	
	byrdelse	14		dokumentasjon	36
3.3.2	Generisk eller spesifikk		6	Overdragelse av tinglyste	
	regulering?	15		panteretter	37
3.3.3	Hva kan anses som en		6.1	Gjeldende rett	37
	«betryggende måte»?	16	6.2	Forslaget i høringsnotatet	37
3.3.4	Kostnader ved inkasso	19	6.3	Høringsinstansenes syn	38
3.3.5	Kontaktinformasjon	19	6.4	Departementets vurdering	39
3.4	Departementets vurdering	19			
3.4.1	Varsel om tvangsfullbyrdelse		7	Sletting av tinglyst pant	41
	og inkasso	19	7.1	Gjeldende rett	41
3.4.2	Kostnader ved inkasso	21	7.2	Høringsnotatet	41
3.4.3	Kontaktinformasjon og varsel		7.3	Høringsinstansenes syn	42
	om tvangsfullbyrdelse	22	7.4	Departementets vurdering	43
3.5	Andre skriftlige meldinger	22			
4	Særlige tvangsgrunnlag	23	8	Økonomiske og administrative	
4.1	Utgangspunkt	23		konsekvenser	45
4.2	Eksigible gjeldsbrev	23	9	Merknader til de enkelte	
4.2.1	Gjeldende rett	23		bestemmelser	46
4.2.2	Høringsnotatet	23	9.1	Endringer i tinglysingsloven	46
4.2.3	Høringsinstansenes syn	25	9.2	Endringer i straffeprosessloven	47
4.2.4	Departementets vurdering	25	9.3	Endringer i inkassoloven	47
4.3	«Skriftstykket»	27	9.4	Endringer i tvangsfullbyrdeles-	
4.3.1	Gjeldende rett	27		loven	48
4.3.2	Høringsnotatet	28	9.5	Endringer i SIS-loven	50
4.3.3	Høringsinstansenes syn	28	9.6	Endringer i burettslagslova	51
4.3.4	Departementets vurdering	29	9.7	Endringer i lov 12. september	
4.4	Tvangsdekning i løsøre ved			2003 nr. 93 om endringer i	
	tilbakelevering	29		lov 7. juni 1935 nr. 2 om ting-	
4.4.1	Gjeldende rett	29		lysing m.m.	51
4.4.2	Høringsnotatet	29	9.8	Endringer i utlendingsloven	51
4.4.3	Høringsinstansenes syn	30	9.9	Endringer i lov 20. juni 2014 om	
4.4.4	Departementets vurdering	30		endringer i tinglysingsloven mv.	
4.5	Utlevering av løsøre og			(elektronisk tinglysing)	51
	fravikelse av fast eiendom	30			

9.10	Endringer i lov 27. mai 2016 nr. 15 om endringer i forvaltnings- loven mv. (administrative sanksjoner mv.)	51
9.11	Ikrafttredelses- og overgangs- regler	51

Forslag til lov om endringer i tinglysingsloven, inkassoloven og tvangsfullbyrdelsesloven mv. (teknologinøytralitet)	53
---	-----------

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 6 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i tinglysingsloven, inkassoloven og tvangsfullbyrdelsesloven mv. (teknologinøytralitet)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 14. oktober 2016,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer i tinglysingsloven, inkassoloven, tvangsfullbyrdelsesloven og enkelte andre lover. Formålet med endringsforslagene i tvangsfullbyrdelsesloven og inkassoloven er i første rekke å åpne for bruk av elektronisk kommunikasjon ved blant annet varsler om tvangsfullbyrdelse og inkasso og å gjøre bestemmelsene om tvangsgrunnlag mer teknologinøytrale. Endringene i tinglysingsloven har sammenheng med at det ved lov 20. juni 2014 nr. 45 om endringer i tinglysingsloven mv. (elektronisk tinglysing) er lagt til rette for elektronisk tinglysing. Endringsloven er foreløpig ikke satt i kraft i påvente av nødvendig utvikling av fagsystemet for elektronisk tinglysing.

I forkant av tilretteleggelsen for elektronisk tinglysing satte Justis- og politidepartementet våren 2009 ned en arbeidsgruppe for å vurdere rettslige sider ved elektronisk tinglysing (heretter omtalt som arbeidsgruppen). Gruppens sammensetning og mandat er nærmere omtalt i Prop. 53 L (2013–2014) om endringer i tinglysingsloven mv.

Rapporten fra arbeidsgruppen 1. juni 2010 omfattet blant annet forslag til lovendringer knyttet til tvangsfullbyrdelse og negotiabilitet. Forslagene ble ikke fulgt opp i Prop. 53 L (2013–2014), jf. punkt 2.3 i proposisjonen, da det etter departementets oppfatning var tale om endringer som burde vurderes i en større sammenheng. Disse gjenstående spørsmålene vurderes i denne proposisjonen. Samtidig vurderes enkelte spørsmål knyttet til overdragelse av tinglyste panteretter og sletting av registrert pant, som også er behandlet i arbeidsgruppens rapport.

I dag innebærer reglene om varsel om tvangsfullbyrdelse og inkasso at varsel må sendes på papir. Også reglene om enkelte særlige tvangsgrunnlag innebærer krav til bruk av papirdokumentasjon. I noen tilfeller følger slike krav uttrykkelig av lovtekst eller andre rettskilder. Dette gjelder for eksempel varsel om inkasso, hvor det fremgår uttrykkelig av inkassoloven § 9 at varslene skal være «på papir». I andre tilfeller kan det være mer uklart om det gjelder et slikt krav. Flere bestemmelser i inkassoloven og tvangsfullbyrdel-

sesloven krever skriftlighet. Det har tidligere vært uttalt at problemet med skriftlighetskravet antas å være den tradisjonelle forestillingen om at skriftlighet forutsetter papir, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 36. Departementet tar ikke stilling til om dette er en riktig forutsetning, men uklarheten som foreligger bør avskaffes.

Økt digitalisering og teknologisk utvikling gir grunn til å vurdere om det kan åpnes for mer teknologinøytrale løsninger. Slike endringer kan igjen bidra til effektivisering gjennom en utvidet adgang til elektronisk saksflyt. Krav til skriftlighet kan ha ulike begrunnelser, som notoritet, hensyn til bevissekning og hensyn til tilfredsstillende varsling. Som et overordnet utgangspunkt mener departementet at tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven ikke bør være til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom man på tilfredsstillende måte kan ivareta hensynene som ligger til grunn for de enkelte skriftlighetskravene.

I proposisjonen foreslås å åpne for at varsler om bl.a. tvangsfullbyrdelse og inkasso kan sendes elektronisk dersom meddelelsen sendes på en «betryggende måte», jf. punkt 3. Det foreslås en forskriftshjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om hva som kan anses «betryggende». I tillegg gir proposisjonen føringer som vil gjelde med mindre annet fastsettes i forskrift.

Videre foreslås en del åpninger for elektroniske løsninger der særlige tvangsgrunnlag etter gjeldende rett må være utstedt på papir, jf. punkt 4. Når slike tvangsgrunnlag brukes i forbindelse med disposisjoner som skal tinglyses, kan papirkravene gjøre det mindre attraktivt med elektronisk tinglysing. Også ellers kan det være grunn til å legge til rette for mer teknologinøytrale løsninger.

Blant annet foreslås en viss åpning for at elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel, jf. punkt 4.2. Forslaget vil innebære at en elektronisk gjeldserklæring som lyder på en bestemt pengesum og inneholder vedtakelse av at kravet kan inndrives uten søksmål, kan være særlig tvangsgrunnlag når erklæringen er avgitt til nærmere angitte finansinstitusjoner mv. Videre foreslås at en elektronisk erklæring om kausjonsansvar som selvskyldner og på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71 for en slik forpliktelse kan være særlig tvangsgrunnlag når erklæringen inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål og er avgitt til finansinstitusjoner mv. som nevnt. Forslaget reflekterer at behovet for elektroniske løsninger på dette området synes størst der erklæringen er utstedt til denne typen institusjoner, for eksempel i forbindelse med

lånopptak som skal sikres med pant i fast eiendom. Det er også disse tilfellene som vil ha størst betydning for realiseringen av gevinstene ved elektronisk tinglysing.

Det foreslås at et såkalt «skriftstykk» som nevnt i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f kan sendes elektronisk på samme vilkår som varsel om tvangsfullbyrdelse og inkasso, jf. punkt 4.3. Videre foreslås det å åpne for at skriftlige avtaler som nevnt i tvangsfullbyrdsloven §§ 9-2 og 13-2 er tvangsgrunnlag selv om de inngås elektronisk, jf. punkt 4.3 og 4.5.

Departementet foreslår ikke regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev, jf. punkt 5.

I proposisjonen foreslås å innføre tinglysing som rettsvernsakt ved overdragelse av panteretter som er tinglyst elektronisk, jf. punkt 6. Løsningen innebærer at rettsvern for overdragelse av elektronisk tinglyst pant ikke vil kunne etableres på annen måte enn ved tinglysing. For slike panteretter har forslaget den fordel at grunnboken vil gi et riktig bilde av hvem som rettsvernmessig er legitimert rettighetshaver til panteretten.

Det foreslås å begrense kravet om innlevering av originaldokument ved sletting av heftelser etter tinglysingsloven § 32 annet ledd til pantobligasjoner som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev og panteretter som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev, jf. punkt 7. Endringen vil innebære at ikke-negotiable pantobligasjoner og skadesløsbrev ikke lenger omfattes av dette vilkåret. Det foreslås også et unntak fra kravet om innlevering av originaldokument der den berettigede etter grunnboken er en bank som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, eller en institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd. Banken eller institusjonen må selv be om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet og vil da være ansvarlig for tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet ikke tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet av grunnboken.

Lovendringene som foreslås vil ikke i seg selv medføre kostnader eller administrative ulemper, jf. punkt 8. Endringene i tvangsfullbyrdslovens bestemmelser om særlige tvangsgrunnlag legger til rette for å ta ut ytterligere gevinster ved elektronisk tinglysing. I tillegg kommer mer generelle fordeler ved økt adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon. Endringene i tinglysingsloven vil innebære at aktører vil måtte betale tinglysingsgebyr for å få rettsvern ved overdra-

gelse av de panteretter endringen omfatter. Hvor store kostnader dette vil innebære, avhenger av gebyrreglene. Disse vil bli gjennomgått før ikrafttredelse.

I tillegg foreslås det enkelte rettelser i noen lover. Disse forslagene er bare omtalt i merknadene til de enkelte bestemmelsene.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

Et høringsnotat om endringer i tinglysingsloven, tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven ble sendt på høring 30. november 2015 med høringsfrist 1. februar 2016. Høringsnotatet omhandlet tilretteleggelse for teknologinøytrale løsninger, spørsmål i forlengelsen av at det er lagt til rette for elektronisk tinglysing, og enkelte tilgrensende spørsmål.

Høringsnotatet ble sendt på høring til følgende instanser:

Departementene
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 Den Norske Stats Husbank
 Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi)
 Domstoladministrasjonen
 Finanstilsynet
 Forbrukerombudet
 Forbrukerrådet
 Konkurransetilsynet
 Norges Bank
 Politidirektoratet
 Regjeringsadvokaten
 Skattedirektoratet
 Statens innkrevingssentral
 Statens kartverk
 Statens lånekasse for utdanning
 Statens pensjonskasse
 Statistisk sentralbyrå
 Stortingets ombudsmann for forvaltningen
 Toll- og avgiftsdirektoratet
 Verdipapirsentralen
 Økokrim

Forliksrådene i Bergen, Kristiansand, Oslo, Stavanger, Tromsø/Karlsøy og Trondheim

Bergen kommune
 Kristiansand kommune
 Oslo kommune
 Stavanger kommune
 Tromsø kommune
 Trondheim kommune

Advokatforeningen
 Akademikerne
 Ambita
 Bedriftsforbundet
 Debitorforeningen
 Den norske Dommerforening
 Den norske Revisorforening
 EVERY Norge AS
 Eiendom Norge
 Eiendomsmeglerforetakenes Forening
 Finans Norge
 Finansforbundet
 Finansieringsselskapenes Forening
 Finansklagenemnda
 Gjeldsoffer-Alliansen
 Handelshøyskolen BI
 Hovedorganisasjonen Virke
 Huseiernes Landsforbund
 IKT Norge
 Inka Egeninkasso
 Inkassoklagenemnda
 Juridisk rådgivning for kvinner
 Juss Hjelpa i Nord-Norge
 Juss-Buss
 Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon

Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 Norges Bondelag
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norges Huseierforbund
 Norges Hytteforbund
 Norges Jordskifte kandidatforening
 Norges Juristforbund
 Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund
 Norges Kreditorforbund
 Norges Politilederslag
 Norsk Eiendomsinformasjon AS
 Norske Boligbyggelags Landsforbund
 Norske Inkassobyråers Forening
 Norske Kredittopplysningsbyråers forening
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Protector Forsikring ASA
 Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn

Sparebankforeningen
Tekna Samfunnsutviklerne
Tomtefesteforbundet
YS

Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet
Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet

Følgende har uttalt at de ikke vil avgi høringsuttalelse, eller at de ikke har merknader til høringsnotatet:

Arbeids- og sosialdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet
Politiets sikkerhetstjeneste
Regjeringsadvokaten
Statistisk sentralbyrå
Bergen forliksråd

Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Norges Eiendomsmeglerforbund

Følgende har uttalt seg om realiteten i høringsnotatet:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Brønnøysundregistrene
Den Norske Stats Husbank
Difi
Domstolsadministrasjonen
Finanstilsynet
Forbrukerombudet
Namsfogden i Oslo
Oslo byfogdembete
Politidirektoratet
Posten Norge AS
Skattedirektoratet
Statens kartverk
Statens lånekasse for utdanning
Statens vegvesen
Sør-Trøndelag tingrett
Bergen kommune

Advokatforeningen
Finans Norge
Finansieringsselskapenes Forening
Norges Bondelag
Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund
Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn

Samskipnadsrådet
Utleiemegleren AS
Virke Inkasso

Flere av høringsinstansene har gitt uttrykk for at de som et overordnet utgangspunkt er positive til hovedtrekkene i høringsnotatet. Blant annet viser *Kommunal- og moderniseringsdepartementet* til at forslagene er viktige bidrag til at elektronisk tinglysing vil gi den tilsiktede samfunnsøkonomiske gevinsten. Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremhever også at digital kommunikasjon vil muliggjøre at personer med funksjonsnedsettelser i større grad vil kunne kommunisere med virksomheter enn ved papirbasert kommunikasjon. *Den Norske Stats Husbank* viser til at mindre papirbasert kommunikasjon vil kunne virke besparende på både arbeid, portoutgifter og miljø og gi grunnlag for økt digitalisering som igjen kan gi effektivitetsgevinster. *Statens lånekasse for utdanning* peker på at digital kommunikasjon som hovedregel er prinsippet som ligger til grunn for digitalisering av offentlig sektor. *Skattedirektoratet* fremhever blant annet at økt adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon legger til rette for tidseffektive løsninger og åpner for en mer automatisert dokumenthåndtering.

Høringsinstansene som har uttalt seg om forslagene om endringer i inkassoloven og tvangsfullbyrdsloven støtter i hovedsak at det legges til rette for teknologinøytrale løsninger såfremt man på tilfredsstillende måte ivaretar hensynene som ligger til grunn for de enkelte skriftlighetskravene. Instansene har imidlertid ulike synspunkter på hvilke vilkår som bør stilles for å ivareta disse hensynene på en tilstrekkelig god måte. Dette er nærmere behandlet i punkt 3 og 4.

Brønnøysundregistrene og *Statens kartverk* har særlig uttalt seg om endringene som har betydning for elektronisk tinglysing og sletting. Overordnet stiller *Brønnøysundregistrene* seg positiv til at det foreslås endringer i blant annet tinglysingsloven for å legge bedre til rette for dette. *Statens kartverk* mener overordnet at lovendringene vil bidra sterkt til klare regler for bruk av elektroniske dokumenter, og anser endringene som nødvendige for at publikum skal finne det formålstjenlig å tinglyse elektroniske dokumenter. Kartverket uttaler blant annet:

«At en ikke ubetydelig andel av tinglysingsmyndighetenes brukere vil velge elektroniske dokumenter, er en viktig forutsetning for de rasjonaliseringsgevinster som er tiltenkt ved innføring av denne typen dokumenter. De fore-

slåtte endringer i lovverket vil bidra til at målet om enklere, raskere og mindre kostnadskrevende tinglysing blir oppnådd.»

De nærmere innspillene er behandlet i punkt 6 og 7.

Flere høringsinstanser har gitt innspill om endringer som ikke var omfattet av departementets høringsnotat. Særlig bemerkes at enkelte høringsinstanser har gitt innspill om at det bør

åpnes for mer teknologinøytrale løsninger også i finansavtaleloven. Blant annet har *Finans Norge* vist til at det skaper problemer for en helelektronisk lånesaksgang når en kausjonsavtale med forbruker må inngås skriftlig på papir. Til dette bemerker departementet at finansavtaleloven ikke har vært omfattet av høringsnotatet. En vurdering av disse reglene må eventuelt skje i form av en senere gjennomgang.

3 Varsel om tvangsfullbyrdelse og inkasso mv.

3.1 Gjeldende rett

3.1.1 Varsel om tvangsfullbyrdelse

Et særlig tvangsgrunnlag kan ikke begjæres tvangsfullbyrdet før det er gått to uker etter at saksøkeren har sendt saksøkte «skriftlig varsel», jf. tvangsfullbyrdsloven § 4-18. Det er antatt at varselet ikke kan sendes elektronisk. I juridisk teori er det blant annet vist til at begrepet «kjent oppholdssted» taler mot en slik tolkning, jf. Nordhaug i Lov og Rett 2009 side 495.

Tvangsfullbyrdsloven § 4-18 innebærer at den som er forpliktet, får risikoen for forsinkelser i postgangen og for at varselet i det hele kommer fram, jf. Ot.prp. nr. 65 (1990–91) Om lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring side 117, der det heter:

«Departementet vil imidlertid understreke at dette bare vil gjelde dersom varsel er sendt på en forsvarlig måte. Hvis ikke fordringshaveren eller dennes prosessfullmektig har holdepunkter for at den forpliktete kan nås på en annen adresse, må det normalt anses tilstrekkelig å sende varselet til den adressen som den forpliktete har oppgitt til fordringshaveren. Er ingen adresse oppgitt, må det normalt anses tilstrekkelig å sende varselet til den adressen som er registrert i folkeregisteret.»

Varsel kan unnlates dersom saksøkte verken har kjent oppholdssted eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted som kan motta varselet på saksøktes vegne. Det kan også gjøres unntak fra varslingsplikten dersom det er grunn til å frykte at fullbyrdelsen ellers ville bli vanskeliggjort.

3.1.2 Inkassovarsel og betalingsoppfordring

Etter inkassoloven § 9 første ledd skal en skyldner få et «skriftlig varsel på papir» om at inkasso vil bli iverksatt, med minst 14 dagers betalingsfrist. Etter inkassoloven § 10 første ledd skal skyldneren få en «skriftlig oppfordring på papir (betalingsoppfordring)» om enten å betale eller å komme

med innsigelser mot kravet innen en frist på minst 14 dager, når et krav er mottatt til inkasso og betalingsfristen i inkassovarslet er løpt ut.

Kravet om varsling på papir kan fravikes ved avtale, men ikke til skade for en skyldner som har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av forbruker, jf. inkassoloven § 3. Overfor slike skyldnere er det dermed ikke adgang til å sende elektronisk inkassovarsel eller betalingsoppfordring etter gjeldende rett.

Det uttrykkelige kravet om skriftlig varsel «på papir» ble tatt inn i lovbestemmelsene ved lov 21. desember 2001 nr. 117 om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon. Om behandlingen av forslaget i høringsbrevet og om Justisdepartementets vurdering fremgår det i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) på side 97–98:

«Loven har i §§ 9, 10 og 11 regler om inkassovarsel og betalingsoppfordring. I rapporten fra kartleggingsprosjektet uttales følgende om skriftlighetskravet til betalingsoppfordring (Justisdepartementet antar at liknende hensyn kan anføres med hensyn til inkassovarsel):

‘Det er flere begrunnelser for kravet om at oppfordringen skal være skriftlig. Den som imidlertid er av særlig interesse er symbolfunksjonen. Dersom skyldneren ikke gjør noe etter å ha mottatt betalingsoppfordring, kan kravet inndrives rettslig. Det er således viktig ikke bare at skyldneren får dokumentet, men også at han får det på en slik måte at han kjenner en oppfordring til å sette seg inn i det han [har] mottatt. Ved papirbasert kommunikasjon ville man normalt reagere når man får et brev fra et inkassoselskap. Brevet er utformet på en slik måte at man ser at det er noe utover det vanlige. Det er ikke sikkert at vi [ville] reagere på samme måte om vi fikk samme dokument som en e-post. Det er ikke sikkert at vi i dag kontrollerer vår e-post like regelmessig som den vanlige postkassen, såfremt vi ikke har sagt at vi ønsker å motta «viktige» meldinger via elektronisk post. Dette er et spørsmål om [å] innarbeide nye rutiner og vaner.

Denne bestemmelsen skal beskytte en svakere part. På bakgrunn av dette vil det være behov for å nærmere regulere når slike betalingsoppfordringer skal kunne sendes i elektronisk form og hvordan. Konklusjonen blir således at denne bestemmelsen er en hindring for elektronisk kommunikasjon. Det vil kreves tilleggsregulering for å nettopp ivareta de hensynene som er drøftet ovenfor, i hvert fall i en overgangsperiode.’

Justisdepartementet er enig i at skriftlighetskravet her har en viktig varslingsfunksjon. Det kan spørres om den manglende tilknytning mellom inkassatoren og skyldneren kan tilsa at elektronisk kommunikasjon ikke bør tillates på dette området på nåværende tidspunkt. Skyldneren kan mangle oppfordring til å undersøke sine elektroniske kanaler for kommunikasjon. Sett hen til de utgifter som kan påløpe kan det virke for ‘lett’ for inkassatoren å oppfylle sine plikter i forhold til skyldneren ved elektronisk kommunikasjon. Justisdepartementet er etter dette kommet til at loven ikke kan ses å åpne for elektronisk kommunikasjon.

Justisdepartementet finner videre at de hensyn som ligger til grunn for skriftlighetskravet, bør opprettholdes og foreslår ikke endringer i denne loven. Vi ber om høringsinstansenes syn på dette.»

For å unngå tolkningstvil med hensyn til at skriftlighetskravene innebærer krav til bruk av papir, foreslo departementet at dette ble presisert i loven.

3.2 Høringsnotatet

3.2.1 Varsel om tvangsfullbyrdelse

Justis- og beredskapsdepartementet foreslo i høringsnotatet 30. november 2015 en viss åpning for elektronisk kommunikasjon ved varsel om tvangsfullbyrdelse. Om utgangspunktene for forslaget ble det uttalt:

«Det finnes antakelig fortsatt mange som forventer at viktige meldinger fra private forretningsforbindelser kommer som brev. Samtidig blir digital post stadig vanligere, og et ubetinget krav til papirkommunikasjon fremstår som lite i samsvar med den teknologiske utviklingen.

Ved lov 21. desember 2001 nr. 117 om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon, ble det foretatt

endringer i en rekke lover for å fjerne rettslige hindre for elektronisk kommunikasjon. Tvangsfullbyrdsloven var ikke omfattet av disse endringene, men begrunnelsen for flere av endringene kan være relevant ved vurderingene som er omhandlet i høringsnotatet. I forarbeidene til loven ble det tatt utgangspunkt i at elektronisk kommunikasjon innenfor privatretts område normalt vil kreve at partene er enige om at man skal kommunisere elektronisk, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) om lov om endringer i diverse lover for å fjerne hindringer for elektronisk kommunikasjon side 13. På side 21 og 22 fremgår videre:

‘Det er en gjennomgående problemstilling i proposisjonen at folk flest i dag er vant til at viktige meldinger – meldinger som kan påvirke en persons rettsstilling – kommer som brev, enten dette er meldinger fra forvaltningen eller private forretningsforbindelser. Skal man imidlertid kunne nyttegjøre seg den gevinsten som ligger i elektronisk kommunikasjon, må man også så langt det er forsvarlig åpne opp for at slike meldinger også kan sendes elektronisk.

Det vil imidlertid kunne lede til en rekke uheldige konsekvenser om man lot det være opp til avsenderen av slike viktige meldinger å avgjøre om meldingen skal sendes som brev eller som elektronisk melding. Mange privatpersoner har elektronisk adresse, men er ikke derfor nødvendigvis forberedte på at viktige meldinger kan komme inn på denne måten. Den elektroniske kommunikasjonen kan for mange tjene et mer uforpliktende sosialt formål. Derfor kan det også være tilfeldig hvor ofte man sjekker innkomne meldinger, og/eller man kan ha valgt sårbare tekniske løsninger.

For å unngå at noen skal lide rettstap fordi man har en annen holdning til sin elektroniske postkasse enn sin fysiske, er det gjennomgående foreslått i proposisjonen at elektronisk kommunikasjon bare kan benyttes når mottakeren har godtatt å motta meldinger på denne måten. Det er videre flere steder foreslått at denne godtakelsen skal være uttrykkelig.’

Krav om uttrykkelig godkjennelse ved elektronisk kommunikasjon er blant annet behandlet på side 22 og 45–47 i proposisjonen.

Hensynene som er trukket frem i sitatet over fremstår som aktuelle også for varsel om tvangsfullbyrdelse. Det bør trolig fortsatt tas utgangspunkt i at parter må være enige hvis det skal kommuniseres elektronisk. Av hensyn

til mottakeren bør det stilles krav som sikrer at vedkommende i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon kan komme inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. Innenfor slike rammer kan formålet med skriftlighetskravet oppnås med elektronisk kommunikasjon.»

Departementet tok deretter opp spørsmålet om hva slags vilkår som bør stilles for elektronisk varsling. Om dette er det uttalt i høringsnotatet:

«I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) heter det på side 47:

‘Etter departementets mening er det viktig å bidra til trygghet og forutberegnelighet ved bruk av elektronisk kommunikasjon. Departementet går derfor inn for at det i enkelte tilfeller skal kreves at slik kommunikasjon skal være uttrykkelig godtatt. Etter departementets mening bør et slikt vilkår fremgå av lovteksten, og ikke slik det er i dag for finansavtalelovens vedkommende, der kravet om uttrykkelig godtakelse fremgår av merknadene til finansavtaleloven § 8. Dette bør etter departementets mening gjelde for meldinger det er knyttet formkrav til, og som det er forutsatt skal gis etter avtaleinngåelsen, for eksempel oppsigelse av en forsikringsavtale. Er det knyttet skriftlighetskrav til opplysninger eller varsler som skal gis før avtaleinngåelsen, er det etter departementets vurdering upraktisk å kreve uttrykkelig godtakelse. Departementet foreslår at vilkåret for bruk av elektronisk kommunikasjon i slike tilfeller bør være at kunden ønsker dette.’

Et krav til uttrykkelig godkjennelse ved elektronisk kommunikasjon er blant annet stilt i forsinkelsesrenteloven § 2, jf. også nærmere uttalelser i Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 48 og 49. Hensynet til mottakeren kan tale for et tilsvarende vilkår for elektronisk kommunikasjon ved varsel om tvangsfullbyrdelse.

I lys av utviklingen mot digital post i senere tid, kunne det også tenkes å være tilstrekkelig hvis skyldneren har gitt et generelt samtykke – for eksempel gjennom en digital postkasse hvor skyldneren har åpnet for at tredjeparter kan sende ham eller henne post elektronisk.

Det kan imidlertid isteden vurderes å stille et generelt vilkår om at varsel kan sendes elektronisk dersom meddelelsen er sendt på en ‘betryggende måte’. Ved en slik løsning vil det måtte vurderes konkret i hvert enkelte tilfelle om varsel kan sendes elektronisk. Det vil være

naturlig å legge vekt på om saksøkte i tilstrekkelig grad er sikret mot å lide rettstap som følge av at vedkommende kan ha et annet forhold til sin elektroniske postkasse enn til fysisk post.

Et slikt generelt krav vil gi større grad av fleksibilitet og kan kanskje gi flere muligheter for praktiske løsninger. Det er en mulighet for at dette igjen kan medføre større behov for avklaring i domstolene. På den annen side har avsenderen av et varsel et klart insentiv til å sende varselet på en slik måte at det ikke kan reises tvil om at det er betryggende avsendt.»

Departementet gikk deretter noe nærmere inn på hva det vil innebære dersom varsling skal skje på «betryggende måte»:

«Hva som er ‘betryggende’, vil i så fall variere, og må vurderes konkret. Ved varsel etter tvangsfullbyrdsloven kan det ikke være avgjørende om det benyttes elektronisk signatur. Det avgjørende vil være om mottakeren i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon kan komme inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. I Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) er følgende påpekt i forbindelse med kommunikasjon med offentlig forvaltning, jf. side 22:

‘Dersom det er gått lang tid siden samtykke ble gitt, og det i denne tiden ikke har vært noen elektronisk kommunikasjon, kan det være nødvendig å sikre at angitt e-post adresse fortsatt brukes av mottaker før en elektronisk melding sendes. Avsender må også foreta foranstaltninger dersom han får meldingen tilbake eller beskjed om at e-postadressen ikke lenger er i bruk. Dette gjelder selv om det ikke har gått lang tid fra samtykke ble gitt. Krav om nærhet i tid mellom samtykke og elektronisk kommunikasjon kan også aktualiseres i privatrettslige avtaler. Det kan være hensiktsmessig at partene i avtalen nærmere regulerer hvordan de skal sikre at motpart har riktig e-post adresse mv.’

Uttalelsen synes aktuell også ved elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse.»

I forlengelsen av dette foreslo departementet en ny § 1-10 i tvangsfullbyrdsloven, hvor det i annet ledd het at «[k]rav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende

måte». Av hensyn til sammenhengen i regelverket foreslo departementet også at bestemmelsene om elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene flyttes fra gjeldende § 2-13 og § 2-17 til ny § 1-10 første ledd.

Som nevnt innledningsvis kan varsel om tvangsfullbyrdelse unnlates blant annet dersom saksøkte verken har kjent oppholdssted eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted som kan motta varselet på saksøktes vegne. I høringsnotatet foreslo departementet at det, hvis det åpnes for elektronisk varsling, i tillegg bør være et vilkår for å unnlate varsel at saksøkte ikke har kjent kontaklinformasjon.

3.2.2 Inkassovarsel og betalingsoppfordring

For inkassovarsel og betalingsoppfordring foreslo departementet i høringsnotatet en tilsvarende adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon som ved varsel om tvangsfullbyrdelse. Om dette ble det uttalt:

«Begrunnelsen for at det er stilt krav til varsel på papir i inkassoloven § 9 og § 10 fremstår fortsatt som aktuell. Den manglende tilknytningen mellom inkassatoren og skyldneren, og utgiftene som kan påløpe, kan tilsi at betalingsinnkreving står i en særstilling når det gjelder spørsmålet om elektronisk kommunikasjon. Et varsel kan være den første kommunikasjonen som skjer mellom innkreveren og skyldneren, og styrkeforholdet mellom innkreveren og skyldneren kan ofte være skjevt.

På den andre siden taler de samme hensynene som tilsier at det bør legges til rette for elektronisk varsel etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18, for en tilsvarende løsning for inkassovarsel og betalingsoppfordring etter inkassoloven § 9 og § 10. ... For en inkassator kan det i tillegg være ressurskrevende å måtte gå veien om skriftlig varsel på papir, i alle fall hvis saksbehandlingen for øvrig stort sett er elektronisk.

Det kan derfor også her fremstå som ønskelig å åpne for elektronisk kommunikasjon så lenge det i tilstrekkelig grad sikres mot at noen lider rettstap fordi man har en annen holdning til sin elektroniske postkasse enn sin fysiske. Dette kan antakelig gjøres gjennom tilsvarende regulering som for tvangsfullbyrdsloven § 4-18.

Som det fremgår nedenfor, vurderes det å åpne for elektronisk kommunikasjon også ved andre krav i eller i medhold av inkassoloven

om at opplysninger eller meldinger til skyldneren skal gis skriftlig. En bør derfor ha en generell bestemmelse i inkassoloven istedenfor en egen regulering i de enkelte paragrafene.»

3.3 Høringsinstansenes syn

3.3.1 Generelt om teknologinøytralitet ved inkasso og tvangsfullbyrdelse

Enkelte av høringsinstansene har uttalt seg om varsler og meldinger kun i saker etter inkassoloven, eller kun i saker etter tvangsfullbyrdsloven. Siden mange av de samme hensynene kan gjøre seg gjeldende, kan uttalelsene ha overføringsverdi, og temaene behandles samlet.

Bergen kommune, Domstolsadministrasjonen, Difi, Finanstilsynet, Den Norske Stats Husbank, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Namsfogden i Oslo, Oslo byfogdembete, Politidirektoratet, Posten Norge AS, Skattedirektoratet, Statens lånekasse for utdanning, Sør-Trøndelag tingrett, Advokatforeningen, Forbrukerombudet, Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund, Norges Bondelag, Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn, Utleiemegleren og Virke Inkasso har uttalt seg om mulige endringer i varslingsreglene i inkassoloven og tvangsfullbyrdsloven. Samtlige synes å støtte at det legges til rette for at varsler og meldinger til henholdsvis skyldneren i inkassosaker og saksøkte i saker etter tvangsfullbyrdsloven kan gis ved elektronisk kommunikasjon såfremt dette gjøres på tilfredsstillende vilkår.

Oslo byfogdembete viser bl.a. til at dette vil være i tråd med den økte digitaliseringen i samfunnet og kan legge til rette for kostnadsbesparende og tidseffektive løsninger. *Domstolsadministrasjonen* peker bl.a. på at det har vært «en rivende teknologisk utvikling ..., både hva angår selve teknologien, men også utbredelsen av teknologien i samfunnet». *Skattedirektoratet* fremhever at det ikke er uvanlig at innkrevingsmyndigheten møtes med at skyldnere ikke har mottatt varselet, eller at varselet kommer i retur på grunn av ukjent adresse. Elektronisk varsling kan derfor bidra til at skyldnere får bedre kunnskap om at det foreligger et ubetalt krav som kan bli gjenstand for tvangsfullbyrdelse. Av særlig betydning for inkassolovgivningen viser *Finanstilsynet* til at en modernisering av regelverket ved å åpne opp for elektronisk kommunikasjon kan effektivisere inkassoprosessen, potensielt være en sikrere forsendelsesmetode, og medføre lavere inkassoomkostninger for skyldner.

Samtidig fremhever flere høringsinstanser at teknologinøytralitet ikke kan innføres på en måte som reduserer skyldneres muligheter for å ivareta sine interesser ved denne typen varsler. Det vises bl.a. til at konsekvensen av ikke å motta et inkassovarsel sannsynligvis vil være at det påløper ekstra kostnader i form av inkassosalær og eventuelle forsinkelsesrenter. Ytterligere kostnader tilkommer dersom heller ikke videre henveler fra inkassoselskapet når mottakeren. Dersom en ikke mottar et varsel om tvangsfullbyrdelse, kan en belastende tvangsfullbyrdsprosess settes i gang hos namsmannen selv om dette kunne vært unngått hvis man hadde mottatt varselet. Flere høringsinstanser fremhever kreditors normalt dominerende rolle ved innkreving og tvangsfullbyrdelse og hensynet til rettsikkerhet og prosessomkostninger for skyldnere. *Forbrukerombudet* understreker at slike hensyn er særlig sentralt ved utsendelse til forbrukere.

Flere viser til at selv om bruken av elektronisk kommunikasjon er økende, er det fortsatt en stor gruppe som enten ikke er brukere av elektronisk kommunikasjon, eller som ikke har det samme forholdet til elektroniske meldingsmottak som til postkassen sin.

Forbrukerombudet peker også på at det i forbrukerforhold ofte ikke er den næringsdrivende selv som sender inkassovarsel og betalingsoppfordringer, siden dette i mange tilfeller settes ut til frittstående inkassoselskaper. Ombudet uttaler:

«I slike situasjoner vil imidlertid ikke forbrukeren ha noen grunn til å lese eller reagere på en epost som kommer fra en, for ham, ukjent avsender. Markedsføringsloven § 15 inneholder et forbud mot å sende markedsføringshenvendelser til forbrukere uten forutgående samtykke, dersom forbrukeren ikke er kunde hos den næringsdrivende. Det er nærliggende for forbrukere å gå ut i fra at eposthenvendelser fra næringsdrivende de ikke har et kunde-forhold til, er såkalt søppelpost (spam) eller andre uønskede henvendelser, ettersom dette er et utbredt problem. ... Gjennom media og av offentlige instanser som NorSIS, anbefales ofte forbrukere å ikke åpne vedlegg fra ukjente avsendere, eller slette mistenkelige eposter uten å åpne dem. Man kan etter mitt syn ikke legge til grunn at forbrukere skal åpne eller lese hverken epost eller epostvedlegg som kommer fra en avsender de ikke har et direkte kundeforhold til, eller som de ikke har samtykket til å motta epost fra.»

I forlengelsen av dette har høringsinstansene ulike synspunkter på hvilke vilkår som bør stilles for mer teknologinøytrale løsninger på dette området.

3.3.2 Generisk eller spesifikk regulering?

Blant andre *Domstolsadministrasjonen*, *Difi* og *Advokatforeningen* støtter at lovendringer om teknologinøytralitet i størst mulig grad bør være generiske og sikre fleksibilitet for nye løsningsalternativer og endringer i risikobildet over tid. Ved en løsning som skissert i høringsnotatet, hvor det stilles som vilkår for elektronisk kommunikasjon at meddelelsen må være «sendt på en betryggende måte», etterspør imidlertid et flertall av høringsinstansene en nærmere avklaring av hva som vil anses som «betryggende». Dette gjelder blant annet *Bergen kommune*, *Finanstilsynet*, *Statens lånekasse for utdanning*, *Den Norske Stats Husbank*, *Namsfogden i Oslo*, *Oslo byfogdembete*, *Posten Norge AS*, *Skattedirektoratet*, *Sør-Trøndelag tingrett*, *Advokatforeningen*, *Finans Norge*, *Finansieringsselskapenes Forening*, *Norges Bondelag* og *Virke Inkasso*.

Advokatforeningen peker bl.a. på at «elektronisk kommunikasjon» er et lite presist begrep, og at kun enkelte av de plattformer folk benytter for elektronisk kommunikasjon, er egnet til kommunikasjon i forbindelse med så viktige områder som tvangsinn drivelse.

Flere mener det er behov for en klarere regulering for å unngå unødig usikkerhet og behov for avklaringer i domstolene. *Oslo Byfogdembete* begrunner dette bl.a. slik:

«Etter Oslo byfogdembetes oppfatning er det ikke tilstrekkelig at man ved innføring av adgang til elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse ikke stiller andre krav enn at meddelelsen skal være sendt på en betryggende måte. Hva som bør kreves for at det skal anses som 'betryggende' vil da bli utviklet over tid gjennom praksis hos namsmennene og i domstolene. Inntil ulike spørsmål blir løst gjennom rettsavgjørelser oppover i domstolsystemet, vil det være grobunn for sprikende praksis rundt om i landet. Videre er det grunn til å tro at namsmyndighetenes innledende kontroll av begjæringene om tvangsfullbyrdelse vil kunne ta lengre tid når varsel om tvangsfullbyrdelse er sendt elektronisk. Jo mer som er uavklart med hensyn til hva som kreves for at et elektronisk varsel om tvangsfullbyrdelse kan godtas, desto større er sannsynligheten for at saksøker må fremlegge ytterligere

dokumentasjon og opplysninger før det kan tas stilling til om meldingen er sendt på en betryggende måte. Blir begjæringen nektet fremmet på grunn av ulovlig varsel blir fordringshaver belastet med rettsgebyret for begjæringen, og må sende nytt varsel og fremsette en ny begjæring om tvangsfullbyrdelse.»

Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening frykter at manglende føringer vil kunne medføre at saksøker overoppfyller kravet eller at saksøkte fører unødvendige prosesser med påstand om at han ikke hadde fått varsel på «betryggende måte». *Forbrukerombudet* påpeker at behovet for klare og detaljerte preseptoriske bestemmelser er særlig stort i forbrukerforhold.

3.3.3 Hva kan anses som en «betryggende måte»?

Alminnelig e-post

Flere instanser synes åpne for at alminnelig e-post kan være tilstrekkelig så lenge avsender tar tilstrekkelige forholdsregler, men har ulike oppfatninger om hvilke forholdsregler som skal kreves. *Advokatforeningen* mener at det bør stilles konkrete krav til bevis for at det i forbindelse med elektronisk kommunikasjon er benyttet en e-postadresse (evt. en nettbankpostkasse) som skyldneren faktisk benytter som sin hovedadresse eller i løpende dialog med sin bankforbindelse. Foreningen antar at leverandører og långivere over tid rutinemessig vil sørge for å innhente bekreftelse fra skyldneren for hvilken e-postadresse som skal benyttes, og mener at en slik bekreftelse må være tilstrekkelig. *Norges Bondelag* mener at det må være avsenders ansvar å påse at det ikke har skjedd endringer i mottakers e-postadresse før en elektronisk meddelelse sendes. Laget viser til at det «er fare for rettstap dersom ansvaret for å melde e-postadresseforandring til 'alle potensielle relasjoner' skulle påhvile enkeltpersoner».

Finanstilsynet mener at et krav til varsling på «betryggende måte» bør tolkes strengt, for å unngå at den elektroniske kommunikasjonen skjer til en e-postadresse som ikke lenger er i bruk eller sjelden sjekkes. Samtidig peker både *Finanstilsynet* og *Virke Inkasso* på betydningen av automatiserte systemløsninger i inkassobransjen. *Finanstilsynet* formulerer dette slik:

«Inkassovirksomhet i Norge preges i stor grad av systematisk behandling av store volum av krav. De fleste av prosessene er derfor automa-

tisert. Inkassoloven er lagt opp til at inkassator normalt ikke skal behøve å gjøre en konkret vurdering av hvert enkelt krav før igangsettelse av utenrettslig inkasso (utsendelse av kravbrev). Dette begrunnes i effektivitetshensyn, jf. Ot.prp. nr. 2 (1987–88) s. 50. En konkret vurdering av den enkelte skyldners bruk av epostkonto vil ikke være mulig i de automatiserte systemene. Finanstilsynet antar imidlertid at kravbrev som eksempelvis sendes via e-post vil være sendt på betryggende måte dersom dette er avtalt mellom fordringshaver og skyldner eller inkassator og skyldner. En slik rutine for bruk av elektronisk kommunikasjon vil kunne gjennomføres i inkassators automatiserte saksbehandlingssystem.»

Oslo byfogdembete, Namsfogden i Oslo, Sør-Trøndelag tingrett og Utleiemegleren tar til orde for en løsning hvor partene kan avtale elektronisk kommunikasjon i sitt kontraktsforhold. *Oslo byfogdembete* mener også at det for eksempel bør stilles krav om nærhet i tid mellom når elektroniske adresseopplysninger ble gitt, og når varsel om tvangsfullbyrdelse sendes. Det er vist til at avsenderen av en melding sendt ved elektronisk kommunikasjon ikke nødvendigvis vil få feilmelding hvis mottakeren har gått over til å bruke en annen adresse. *Namsfogden i Oslo* fremhever at det kan knytte seg usikkerhetsmomenter til hvem som reelt står bak en e-postadresse, mobilabonnement, profil på sosiale media osv., og uttaler:

«Dersom partene ved avtaleinngåelse blir enige om at kommunikasjon kan skje per e-post og at e-postadresse oppgis, virker det betryggende dersom denne adressen blir tatt i bruk kort tid senere. Saksøkte bør da være klar over sitt ansvar om å si fra om han f. eks bytter e-post adr. Det kan ikke utledes noe analogi fra folkeregisterloven § 8 om plikt til å melde om adresseendring, hvilket fordrer andre betryggende vilkår for de tilfeller der avtaleinngåelsen ligger tilbake i tid.»

Flere høringsinstanser tar på den annen side til orde for at alminnelig e-post ikke bør anses tilstrekkelig, uavhengig av forholdsregler. *Politidirektoratet* og *Virke Inkasso* peker på at meddelelser etter tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven kan inneholde sensitive personopplysninger, og at hensynet til den enkeltes personvern kan tilsi at man er tilbakeholden med å utforme en regel som gir adgang til å sende bl.a. varsler til en e-postadresse. *Bergen kommune* viser til at utsen-

ding ved ordinær e-post kan være beheftet med stor risiko med hensyn til informasjonssikkerhet. Kommunen peker på at e-post sikkerhetsmessig anses på nivå med et åpent postkort, og at man derfor kan risikere at sensitiv informasjon kommer uvedkommende i hende.

Virke Inkasso viser for øvrig også til inkassoloven § 28 om lovpålagt taushetsplikt og personopplysningsforskriften § 2-11 om sikring av konfidensialitet, og påpeker at inkassoforetakene ikke kan «benytte en hjemmel til teknologinøytral kommunikasjon i tvangs- og inkassoloven uten hensyn til andre lovmessige begrensninger». Slik *Virke Inkasso* ser det, vil inkassovirksoverhetenes mulighet til å nyttiggjøre seg av en hjemmel for elektronisk ekspedisjon av varsler i praksis bero på utbredelse av løsninger som legger til rette for sikker, kryptert forsendelse til adressatens meldingsmottak.

I forbrukerforhold mener *Forbrukerombudet* at vanlig e-post ikke vil gi tilstrekkelig vern. Ombudet stiller seg blant annet kritisk til en løsning hvor det i privatrettslige avtaler kan reguleres i avtalen hvordan man skal sikre at den næringsdrivende har riktig adresse, og uttaler:

«Det er nærliggende å anta at de næringsdrivende i de fleste tilfeller vil søke å løse dette ved å i avtalen gi forbrukeren ansvar for å sikre at den næringsdrivende til enhver tid har riktig kontaktinformasjon, og at forbrukeren plikter å lese epost den næringsdrivende sender til den oppgitte epostadressen. En situasjon der forbrukerens rettsvern bygger på den næringsdrivendes ensidige fastsatte vilkår, eller en skjønnsmessig vurdering av hva som er en 'betryggende måte' er etter mitt syn ikke tilfredsstillende.»

Digitale postkasser

Flere høringsinstanser tar til orde for at elektronisk kommunikasjon til en sikker digital postkasse som også offentlig forvaltning bruker til formidling av viktige, personlige meldinger til innbyggerne, normalt bør anses som en betryggende måte å formidle meddelelser på. Dette gjelder bl.a. *Bergen kommune*, *Difi*, *Domstolsadministrasjonen*, *Statens lånekasse for utdanning*, *Oslo byfogdembete*, *Politidirektoratet*, *Posten Norge AS*, *Finans Norge*, *Finansieringsselskapenes Forening* og *Forbrukerombudet*. *Difi* opplyser:

«Per 1.6.2016 er i overkant av 700 000 personer registrert i kontakt- og reservasjonsregisteret

med en digital postkasseadresse, mens i underkant av 100 000 har reservert seg mot å få enkeltvedtak m.v. elektronisk.»

Posten Norge AS uttaler:

«Vi viser til at sikre digitale postkasser, herunder Postens Digipost, er etablert i markedet og til at staten har valgt digital postkasse som primær kanal for sikker formidling av viktig post til innbyggere som ikke har reservert seg, jf. regjeringens digitaliseringsrundskriv 2015. ... Staten (ved DiFi) har på vegne av hele offentlig sektor valgt to leverandører (Postens Digipost og e-Boks) som tilfredsstillende en rekke krav til både funksjonalitet og sikkerhet. Disse digitale postkassene er dermed vurdert som en betryggende kanal for formidling av viktig og personlig informasjon fra det offentlige til den enkelte innbygger.

(...)

Den sikre digitale postkasseløsningen bygger på at både avsender og mottaker er autentisert og det er implementert en rekke sikkerhetstiltak for å ivareta konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet til alle meddelelser. Sikre digitale postkasser er dermed godt egnet for å ivareta informasjonssikkerheten ved varsling i forbindelse med tvangsfullbyrdelse og inkasso.

Videre er opprettelse av en sikker digital postkasse *en aktiv handling*. Til forskjell fra en del andre kanaler og portalløsninger, må personer/bedrifter selv oppsøke og registrere seg for en digital postkasse ved bruk av sin personlige eID. En sikker digital postkasse er således noe man aktivt velger å ta i bruk. Gjennom registrering vil også personen/bedriften eksplisitt godta vilkårene for bruk av tjenesten. Da hele formålet med en sikker digital postkasse er å motta dokumenter digitalt fremfor på papir, og man ved registreringen eksplisitt godtar vilkårene for bruk av tjenesten, vil brukerne være oppmerksomme på at de vil motta viktige dokumenter i denne kanalen. I tillegg varsles det på e-post/SMS når ny post er levert til den digitale postkassen. Man bør både som følge av dette og det aktive valget vedkommende gjør ved registreringen til en sikker digital postkasse, trygt kunne regne med at brukeren regelmessig, og særlig når det kommer viktig post, gjør seg kjent med innholdet i meldingene i postkassen.

Avsendere sikres også god sporing av sendinger til en sikker digital postkasse. For hver sending vil de motta en kvittering på at adres-

saten kunne identifiseres og at dokumentet er levert korrekt. I tillegg kan de, om ønskelig, be om bekreftelse ved åpning av et dokument.»

Høringsinstansene som mener at digital post bør anses «betryggende», er delt i spørsmålet om det i tillegg bør kreves særskilt samtykke overfor hver enkelt aktør. Blant annet stiller *Oslo byfogdembete* spørsmål om alle brukere av en digital postkasse vil være tilstrekkelig klar over at et varsel om tvangsfullbyrdelse også kan komme inn blant meldingene i den digitale postkassen. Embetet mener at det derfor uansett bør kreves et uttrykkelig samtykke til å motta varsel om tvangsfullbyrdelse ved elektronisk kommunikasjon, selv om mottaker får meldingen i sin digitale postkasse. *Forbrukerombudet* støtter en viss åpning for elektronisk kommunikasjon ved bruk av digitale postkasser i forbrukerforhold, men mener at det bør kreves særskilt samtykke:

«Etter det jeg er kjent med, er det i dag ikke problemer knyttet til spam, phishing eller annen svindel i disse digitale postkassene. I tillegg vil man ved bruk av disse løsningene antakelig oppnå at det kan dokumenteres, fra en uavhengig tredjepart, at henvendelsen er sendt til forbruker og levert til dennes digitale postkasse. En slik løsning kunne blitt kombinert med et krav om aktivt samtykke til elektronisk kommunikasjon, samt tilleggsvarsling via SMS, for å sikre at viktige henvendelser når de forbrukerne som ønsker å motta viktig post elektronisk fra private aktører.

Det vil koste penger for næringsdrivende å sende dokumenter til den digitale postkassen. Løsningen er heller ikke knyttet til det ordinære epostsystemet, og vanlige epost vil ikke nå postkassen. Dette vil antakelig i stor grad motvirke spam og svindelforsøk. I tillegg skal løsningen benyttes for viktige meddelelser fra det offentlige, noe som muligens vil gi økt bevissthet rundt at viktige henvendelser leveres til denne løsningen. Dette kan medføre at forbrukere får en oppfordring til å gjøre seg kjent med det som mottas i den digitale postkassen, på samme måte som med brev som kommer i den fysiske postkassen.

Det er likevel viktig at det kreves et uttrykkelig, informert samtykke fra forbrukere til den enkelte næringsdrivende for at informasjon skal kunne sendes til den digitale postkassen. Forbrukere har ulike teknologiske kunnskaper, i tillegg til at helsemessige eller andre forhold for enkelte kan medføre at bruk av digi-

tal postkasse ikke er mulig, eller ønskelig. Det må vurderes i hvilken grad andre aktører som utfører oppdrag fra den næringsdrivende i tilknytning til for eksempel fakturering eller inkasso, kan bygge på forbrukerens aksept som er gitt til den næringsdrivende. Dette bør reguleres nærmere. Jeg er av den oppfatning at regnskapsfirmaer og inkassoselskaper bør kunne sende elektroniske inkassovarsel og betalingsoppfordring på vegne av en næringsdrivende som forbrukeren har gitt slikt samtykke til, forutsatt at det fremkommer klart av samtykket, og at det fremkommer klart av det elektroniske brevet hvilken næringsdrivende firmaet opptre på vegne av.

En løsning der forbrukere kun avgir ett samtykke til en tilbyder av digital postkasse vil imidlertid ikke være tilstrekkelig. Den nylige hendelsen der mange tusen forbrukere fikk beskjed fra Difi om at de hadde 'valgt' e-boks som digital postkasse for henvendelser fra stat og kommune, uten at mange av forbrukerne hadde foretatt noe aktivt valg, er et godt eksempel på at en slik akseptordning ikke vil tilby tilstrekkelig forbrukersikkerhet. I tillegg kan det være mange årsaker til at forbrukere ønsker at henvendelser fra ulike næringsdrivende behandles ulikt, og derfor kun ønsker henvendelser fra enkelte næringsdrivende digitalt.

En løsning basert på digital postkasse kan gi de fleste forbrukere en økt grad av sikkerhet for å motta dokumentene sammenliknet med dagens papirbaserte løsning, der mottakeren bærer risikoen for postgang, herunder at den næringsdrivende har blitt informert om forbrukerens til en hver tid gjeldende adresse. Etter det Forbrukerombudet er kjent med, vil en slik løsning være billigere enn å sende inkassovarsel og betalingsoppfordring på papir, slik man er nødt til etter dagens bestemmelser i inkassoloven §§ 9 og 10. At den kan medføre en noe høyere kostnad enn et alternativ der adgangen til å sende elektronisk post ikke reguleres, slik forslaget i høringsnotatet legger opp til, er etter mitt syn ikke et hinder for å gå for en slik løsning.»

Oslo byfogdembete mener at et samtykke til å motta inkassovarsel, betalingsoppfordring og varsel om tvangsfullbyrdelse elektronisk, bør omfatte varsel fra en eventuell prosessfullmektig. Embetet tar også til orde for at det bør kreves at det kommer klart frem i varselet fra prosessfullmektigen hvem som er fordringshaver.

Skatteetaten, Finans Norge, Finansieringsselskapenes Forening og Forbrukerombudet tar for øvrig til orde for at Altinn bør godtas som betryggende. *Finans Norge* og *Finansieringsselskapenes Forening* legger også til grunn at nettbankens postkasse bør kunne oppfylle kravene om betryggende måte. *Advokatforeningen* gir uttrykk for det samme, men mener at det i så fall bør stilles krav om at banken kan dokumentere at mottakeren faktisk har lest meldingen.

3.3.4 Kostnader ved inkasso

Finanstilsynet gir uttrykk for at elektronisk kommunikasjon vil kunne ha betydning for skyldners erstatningsplikt, og at salersystemet i så fall må gjenspeile dette. Tilsynet bemerker imidlertid:

«[E]n generell salærreduksjon – som gjelder uavhengig av om forsendelsen skjer på papir eller elektronisk – vil kunne gi et større insentiv til å kommunisere elektronisk og dermed 'legge press' på forsvarligheten ved vurderingene av kravet om 'betryggende'. På den annen side vil et supplerende salersystem, med egne satser ved bruk av elektronisk kommunikasjon, by på andre utfordringer. Etter dagens salersystem må inkassator forholde seg til åtte alternative satser, avhengig av kravets art, stadium i innfordringsprosessen og partenes forhold. Et supplerende salersystem vil medføre at inkassator må forholde seg til 16 alternative salersatser.»

Virke Inkasso mener at det ikke bør foretas noen reduksjon av maksimalsatsene der inkassator velger å benytte elektronisk varsel. Foreningen viser blant annet til at også elektronisk kommunikasjon kan ha en kostnad. For eksempel har digitale postkasser som Digipost og e-Boks prissatt forsendelser og mottak av digital post etter megabyte, og tilleggstjenester som SMS-varsling har en transaksjonspris. Det må etter *Virke Inkassos* oppfatning også påregnes utvikling av systemtilpasninger eller utvikling av egne brukerløsninger.

3.3.5 Kontaktinformasjon

Posten Norge AS støtter at tvangsfullbyrdsloven § 4-18 endres slik at saksøkeren ikke kan la være å varsle skyldneren på grunnlag av at skyldneren ikke har kjent oppholdssted, hvis saksøkeren har mulighet til å nå skyldneren ved elektronisk kommunikasjon.

Namsfogden i Oslo mener det fremstår uklart i hvilken utstrekning kreditor pålegges en undersøkelsesplikt for å finne eventuell elektronisk kontaktinformasjon. *Namsfogden* mener en undersøkelsesplikt bør begrenses til å omfatte elektroniske kontaktopplysninger som klart kan føres tilbake til skyldneren (for eksempel Digipost eller lignende løsninger), opplysninger som fremkommer i kreditors egne registre og informasjon som er kommet fra skyldneren selv. *Namsfogden i Oslo* og *Oslo byfogembete* påpeker begge at undersøkelsesplikten under enhver omstendighet ikke kan omfatte kommunikasjonsmetoder som ikke er betryggende.

Namsfogden i Oslo reiser også spørsmål om graden av undersøkelsesplikt bør være objektiv, eller om profesjonelle aktører bør vurderes etter en strengere norm enn privatpersoner.

3.4 Departementets vurdering

3.4.1 Varsel om tvangsfullbyrdelse og inkasso

Departementet fastholder forslaget om å åpne for at varsler om tvangsfullbyrdelse og inkasso kan gis elektronisk såfremt de er sendt på en «betryggende måte». Etter høringen foreslås i tillegg en forskriftshjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om hva som kan anses som «betryggende».

Ubetingede krav til papirdokumentasjon anses lite i takt med den økte digitaliseringen og teknologiske utviklingen. Svært mange benytter elektronisk kommunikasjon i sin hverdag, og mange sjekker e-post langt oftere enn de sjekker den fysiske postkassen. Flere har kanskje heller ikke lenger en forventning om at viktige meddelelser vil bli sendt til den fysiske postkassen, og kan ha større mulighet til å motta varsler elektronisk. En adgang til elektroniske meddelelser kan gi økt fleksibilitet, for eksempel når man er bortreist og uten tilgang til fysisk post. Der avsenderen er noen som skyldneren nylig har korrespondert elektronisk med, kan skyldneren også ha en forventning og et ønske om at eventuelle inkassovarsler og lignende vil bli sendt elektronisk.

Økt tilretteleggelse for elektronisk kommunikasjon kan i tillegg bidra til effektivisering og kostnadsbesparende løsninger gjennom en utvidet adgang til elektronisk saksflyt.

Samtidig er det også en del som fremdeles ikke ønsker, eller har muligheter eller forutsetninger for, å bruke elektronisk kommunikasjon. Som påpekt av flere høringsinstanser kan også mange

av dem som gjør det, likevel ha en forventning om at særlig viktige meddelelser sendes med fysisk post. *Forbrukerombudet* peker i sitt høringssvar på at ikke alle sjekker e-post hyppig. Blant annet opplyser ombudet at «[i] følge SIFOs undersøkelse 'Eldres bruk av digitale verktøy og internett ...' (Publisert i Oppdragsrapport nr. 5-2014) side 23, bruker 31 % av nordmenn over 61 år med tilgang til internett, e-post månedlig, sjeldnere eller aldri».

Spørsmål om varsling ved alminnelig e-post reiser i tillegg særlige problemstillinger. Den som endrer bosted i Norge, har en lovbestemt plikt etter folkeregisterloven til å melde flytting. Personer som slutter å bruke en e-postkonto, varsler ofte ikke om dette til alle man har kommunisert med. Videre får ikke en avsender av en e-post nødvendigvis feilmelding hvis mottakerens adresse ikke lenger er i bruk. Det er trolig også mange som ikke har god teknisk innsikt i egen e-post, for eksempel om hvilke e-poster som kan havne i kontoens søppelfilter. Dette innebærer en risiko for at mottakeren ikke blir oppmerksom på en e-post selv om den er sendt til riktig kontaktinformasjon og en konto personen fortsatt bruker og sjekker. Som påpekt av Namsfogden i Oslo kan det også knytte seg usikkerhetsmomenter til hvem som reelt står bak en e-postadresse.

Kravet om at varsler om inkasso og tvangsfullbyrdelse skal være sendt på papir, reflekterer at man hittil har ansett denne typen varsler for å være av en slik art at de ikke bør kunne sendes elektronisk. Også ved tvangsfullbyrdelse har skriftlighetskravet i tvangsfullbyrdsloven § 4-18 en viktig varslingsfunksjon. Departementet tar utgangspunkt i at det ikke bør åpnes for elektronisk kommunikasjon på en måte som reduserer skyldneres muligheter for å ivareta sine interesser. Det er viktig at mottakeren mottar varselet på en måte som gir vedkommende god oppfordring til å lese det, slik at vedkommende kan innrette seg.

Flere høringsinstanser har tatt til orde for en klarere regulering av vilkårene for elektroniske meddelelser enn at disse må sendes på «betryggende måte». *Forbrukerombudet* fremhever at behovet er særlig stort i forbrukerforhold. Etter departementets oppfatning må disse hensynene avveies mot behovet for en regulering som i tilstrekkelig grad gir rom for fleksibilitet. Spørsmålene gjelder et område i rask utvikling, både med hensyn til teknologiske løsninger og den enkeltes forhold til elektronisk kommunikasjon. Lovendringer om teknologinøytralitet bør i størst mulig grad være generiske og sikre fleksibilitet for nye løsningsalternativer og endringer i risiko-

bildet over tid. Forslaget i proposisjonen reflekterer departementets avveining av disse hensynene.

Forslaget innebærer at det i loven åpnes for at varsler kan sendes elektronisk såfremt meddelelsen er sendt på en «betryggende måte», samtidig som det gis nærmere føringer i proposisjonen for hva som kan anses «betryggende». I tillegg foreslås en hjemmel for nærmere forskriftsregulering. Hjemmelen er generell, og det vil i en forskrift kunne sondres mellom meddelelser til private eller skyldnere som har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av forbrukere på den ene siden og profesjonelle på den annen.

Noen tilfeller vil anses betryggende uten forskriftsregulering, med mindre annet følger av senere forskrifter. Den viktige varslingsfunksjonen ved skriftlighetskravet tilsier at vilkåret om at elektroniske meddelelser må sendes på «betryggende måte», bør tolkes noe strengt. Det sentrale vil være om forsendelsesmåten sikrer at vedkommende i tilstrekkelig grad blir gjort oppmerksom på at rettslig relevant informasjon har kommet inn til vedkommendes elektroniske meldingsmottak. Dette forutsetter blant annet at mottakeren i tilstrekkelig grad selv har åpnet for, og har grunn til å være oppmerksom på, at viktige varsler kan bli sendt på den aktuelle måten. Det forutsetter også tilstrekkelige sikkerhetsmekanismer for at avsenderen har korrekt kontaktinformasjon, og stiller krav til hvilken type elektronisk kommunikasjon som benyttes. Departementet støtter *Advokatforeningen* sitt syn om at det kun er enkelte av de plattformer folk benytter for elektronisk kommunikasjon, som er egnet for varsler og meldinger om inkasso og tvangsinn drivelse.

Hvis en elektronisk meddelelse er sendt på en måte som gjør at den rent faktisk er kommet til mottakerens kunnskap, bør det ikke spille noen rolle hvordan den er sendt. Meddelelsen bør da anses sendt på en «betryggende måte». Noe annet er at dette kan få betydning for beregningen av frister som løper fra når varselet er sendt.

Meddelelser som er sendt til en digital postkasse som mottakeren selv har opprettet, der mottakeren om ønskelig vil bli varslet om meddelelsen pr e-post eller sms uten kostnad for mottakeren, bør etter departementets oppfatning anses betryggende. Enkelte høringsinstanser, blant annet *Forbrukerombudet*, har gitt uttrykk for at det i tillegg bør kreves særskilt forhåndssamtykke fra mottakeren overfor avsenderen. Departementet deler ikke denne oppfatningen. Et krav om forhåndssamtykke synes unødvendig der mottakeren selv har opprettet en digital postkasse.

En meddelelse bør også anses sendt på en betryggende måte der den er sendt i en portal som avsenderen vanligvis bruker til å kommunisere med mottakeren gjennom, hvor avsenderen vet at mottakeren har akseptert å bruke portalen og allerede er vant til å bruke den, og hvor kunden får varsel om meddelelsen pr sms eller e-post. Det forutsettes at portalløsningen har tilfredsstillende sikkerhetsmekanismer for å sikre at det er mottakeren som kan få tilgang til meddelelsen.

Meddelelser til en e-postadresse som skyldneren nylig har brukt til å kommunisere med avsenderen fra, bør også anses sendt på betryggende måte. Det forutsettes at e-postadressen fremstår som vedkommendes egen e-postadresse. Utgangspunktet bør gjelde uavhengig av om avsenderen selv er fordringshaver, eller for eksempel en prosessfullmektig eller et inkassoforetak som opptrer på fordringshaverens vegne. Som *Forbrukerombudet* antar imidlertid departementet at man ikke bør kunne legge til grunn at forbrukere skal åpne eller lese verken e-post eller e-postvedlegg som kommer fra en avsender de ikke har et direkte kundeforhold til, eller som de ikke har akseptert å motta e-post fra. Dersom mottakeren selv har kommunisert pr e-post til avsenderen kort tid i forveien, bør det likevel etter departementets oppfatning kunne forventes at vedkommende anses tilstrekkelig oppmerksom på at avsenderen kan svare med en e-post som inneholder rettslig relevant informasjon. Er avsenderen i tvil om det har gått for lang tid siden mottakeren sist kommuniserte pr e-post, kan tvilen ryddes av veien gjennom å hente inn en bekrefteelse fra mottakeren.

For alle utgangspunktene over må det være en forutsetning at både selve meddelelsen og et eventuelt varsel pr sms eller e-post må skille seg klart fra reklame, informasjonsskriv og andre mindre viktige henvendelser. Det må også fremgå klart hvem som er fordringshaver og hva forholdet gjelder. Videre gjelder ikke utgangspunktene over dersom mottakeren har informert avsenderen om at mottakeren ikke ønsker at meddelelser sendes elektronisk. Uten nærmere forskriftsregulering vil det heller ikke være tilstrekkelig at mottakeren tidligere har kommunisert elektronisk, at avsenderen er kjent med mottakerens elektroniske kontakinformasjon fra tidligere, eller at partene har avtalt bruk av elektronisk kommunikasjon. En slik løsning vil etter departementets oppfatning ikke gi tilstrekkelig sikkerhet i forbrukerforhold, hvor forbrukeren blant annet kan ha liten reell innflytelse på utformingen av avtalevilkår.

Som nevnt er departementet av den oppfatning at vilkåret om at elektroniske meddelelser må sendes på «betryggende måte», bør tolkes noe strengt. Er avsenderen i tvil om en elektronisk meddelelse i et gitt tilfelle kan anses sendt på betryggende måte, bør avsenderen isteden – eller i tillegg – sende varsel på papir. Også når det gjelder betydningen av automatiserte systemer i inkassobransjen, vil departementet peke på at avsender fortsatt kan velge å varsle på papir.

Til høringsinnspillene om at meddelelser etter tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven kan inneholde sensitive personopplysninger, og at hensynet til den enkeltes personvern kan tilsi at man er tilbakeholden med å utforme en regel som gir adgang til å sende bl.a. varsler til en e-postadresse, bemerker departementet at dette er forhold som reguleres av annet regelverk. Forslaget om endringer i tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven medfører ikke noen endring i begrensninger for elektronisk kommunikasjon som måtte følge av annen lovgivning. For eksempel kan det etter omstendighetene gjelde krav til kryptering eller sikring på annen måte etter personopplysningsforskriften § 2-11 tredje ledd. Slike begrensninger kan ha betydning bl.a. for et inkassoforetakts mulighet til å benytte seg av elektronisk kommunikasjon ved et inkassovarsel etter inkassoloven § 9, eller en prosessfullmektigs mulighet til å sende varsel om tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18. Endringene som foreslås i proposisjonen vil imidlertid innebære at tvangsfullbyrdsloven og inkassoloven ikke i seg selv er til hinder for elektronisk kommunikasjon på de nærmere vilkårene som foreslås.

3.4.2 Kostnader ved inkasso

En adgang til varsling ved elektronisk kommunikasjon må forventes å få betydning for en inkassators samlede kostnadsbilde. Dette bør igjen vurderes reflektert i skyldnerens erstatningsplikt. Det vil kunne gjøres gjennom en endring av inkassoforskriften.

Etter departementets oppfatning er det noe tidlig å vurdere de kostnadsmessige konsekvensene for inkassator. Forslaget i proposisjonen vil innebære at det blant annet kan bero på den nærmere utformingen av eventuelle forskriftsbestemmelser, kostnader ved for eksempel bruk av digitale postkasseløsninger, tjenester som sms-varsling mv., hvilke kostnadsbesparelser inkassator vil ha.

Departementet vil derfor ikke på det nåværende tidspunkt foreta en justering av satsene i

inkassoforskriften for skyldnernes erstatningsplikt. Det vil kunne vurderes på et senere tidspunkt.

3.4.3 Kontaktinformasjon og varsel om tvangsfullbyrdelse

Departementet fastholder hovedtrekkene i forslaget om at saksøkeren ikke kan la være å varsle skyldneren på grunnlag av at skyldneren ikke har kjent oppholdssted, hvis saksøkeren har mulighet til å nå skyldneren ved elektronisk kommunikasjon.

Avsenderens undersøkelsesplikt vil være begrenset til om skyldneren kan nås ved elektronisk kommunikasjon som er omfattet av tvangsfullbyrdsloven § 1-10 annet ledd. Videre bør reglene også her ta høyde for at det ikke er alle privatpersoner som har tilgang til elektronisk kommunikasjon. Det kan være tilfeller hvor det ikke er rimelig å stille krav til elektronisk varsling, selv om en skyldner ikke har kjent oppholdssted. Departementet antar at dette først og fremst er aktuelt der privatpersoner skal sende varsel om tvangsfullbyrdelse. En person som selv ikke benytter seg av elektronisk kommunikasjon, bør for eksempel kunne unnlate å varsle ved ukjent oppholdssted uten å undersøke om skyldneren kan nås ved elektronisk kommunikasjon. Det foreslås derfor enkelte presiseringer i forslaget til § 4-18 sammenlignet med forslaget i høringsnotatet.

Til høringsinnspillet fra *Namsfogden i Oslo* bemerkes at departementet ikke har funnet grunn til å lovfeste et skille mellom profesjonelle parter og andres undersøkelsesplikt i loven. Det vil likevel være naturlig å stille noe strengere krav til profesjonelle parter undersøkelser for å avdekke eventuell elektronisk kontaktinformasjon.

3.5 Andre skriftlige meldinger

Tvangsfullbyrdsloven § 11-58 gjelder gjennomføring av tvangsbruk, og gir saksøkeren rett

til å kreve at retten ved kjennelse setter en etterstående heftelse som ikke er en pengeheftelse, til side så lenge tvangsbruken varer dersom rettigheten hindrer en formålstjenlig drift. Avgjørelsen kan ikke treffes før det er gått minst to uker etter at tvangsbrukeren har sendt «skriftlig melding» til rettighetshaveren om at rettigheten vil bli begjært satt til side. Av tvangsfullbyrdsloven § 1-3 tredje ledd fremgår at når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansieringsvirksomhetsloven § 1-4, låner ut penger mot håndpant i løsøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at panthaveren selv kan selge løsøret til dekning av pantkravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantkravet innen en frist på minst en måned som panthaveren har fastsatt i et «skriftlig varsel» som er sendt skyldneren etter forfall.

Etter inkassoloven § 15 skal inkassatoren gi fordringshaveren en «skriftlig oppgave» som viser hva skyldneren er krevd for, hva skyldneren har betalt, og hvilket vederlag inkassatoren krever for arbeid og kostnader, når oppdraget er avsluttet. Bestemmelsen er deklatorisk, jf. § 3. Etter inkassoloven § 19 kan det ved forskrift fastsettes beløp som fordringshavere kan kreve av en erstatningsansvarlig skyldner når det etter kravets forfall «er sendt skriftlig purring». Slik regulering er gitt i inkassoforskriften, som også taler om «skriftlig purring», jf. § 1-2. Etter inkassoforskriften § 2-5 må erstatningskrav utover inkassoforskriften § 2-2 til § 2-3 begrunnes «skriftlig» overfor skyldneren, jf. § 2-5 tredje ledd.

I *høringsnotatet* foreslo departementet at meldinger og varsler som etter bestemmelsene over skal gis skriftlig, bør kunne gis elektronisk på samme vilkår som er skissert for tvangsfullbyrdsloven § 4-18 og inkassoloven §§ 9 og 10. Ingen *høringsinstanser* har kommentert dette særskilt, og departementet fastholder forslaget. I tvangsfullbyrdsloven § 1-3 tredje ledd foreslås i tillegg en justering av henvisningen til finansieringsvirksomhetsloven § 1-4, siden denne loven er opphevet og erstattet av finansforetaksloven.

4 Særlige tvangsgrunnlag

4.1 Utgangspunkt

En forutsetning for at namsmyndighetene kan tvangsinn drive et krav, er at fordringshaveren har tvangsgrunnlag for kravet. Tvangsfullbyrdsloven skiller mellom alminnelige og særlige tvangsgrunnlag. Noen av de særlige tvangsgrunnlagene må etter gjeldende rett være utstedt på papir. Der slike dokumenter brukes i forbindelse med disposisjoner som skal tinglyses, kan papirkravene gjøre det mindre attraktivt med elektronisk tinglysing. Også ellers kan det være grunn til å legge til rette for mer teknologinøytrale løsninger.

4.2 Eksigible gjeldsbrev

4.2.1 Gjeldende rett

Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inn drives uten søksmål, er særlig tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a. Gjeldsbrevet er tvangsgrunnlag overfor utstederen når utstederens underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen.

Lovavdelingen har i en uttalelse 26. august 2003 (JDLOV-2003-3054) antatt at elektronisk signatur ikke er tilstrekkelig etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a. Tolkningen ble lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2010 s. 604. Tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a er dermed forstått slik at den oppstiller et krav om at gjeldsbrevet må være i papirform og fysisk underskrevet av låntakeren for å kunne være eksigibelt.

Et eksigibelt gjeldsbrev er også særlig tvangsgrunnlag overfor den som «ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71» forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndriving uten søksmål og at kausjonistens underskrift er bekreftet som nærmere angitt, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a fjerde punktum.

Fra kravene til bekreftelse av underskrift er det gjort unntak der gjeldsbrevet er utstedt til visse nærmere angitte finansinstitusjoner m.m., jf. forskrift om underskrift på eksigible gjeldsbrev § 2.

Det er en viss adgang til å inndrive norske eksigible gjeldsbrev i Norden. I Norge reguleres fullbyrding av nordiske gjeldsbrev av lov 10. juni 1977 nr. 71 om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område. Loven bygger på den nordiske konvensjonen 11. oktober 1977 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser på privatrettens område. Konvensjonen er en rammekonvensjon som forutsettes utfyllt og gjennomført i det enkelte land, og dette er gjort gjennom nasjonale lover som er søkt lagt opp så ensartet som mulig. Adgangen til å tvangsinn drive norske eksigible gjeldsbrev i Norden er dermed regulert av det enkelte lands rett. Felles for danske, svenske og finske regler er blant annet at adgangen forutsetter at gjeldsbrevet etter norsk rett kan være grunnlag for fullbyrdselse uten søksmål. Det er også et vilkår at gjeldsbrevet er undertegnet av en person med bosted i Norge.

4.2.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet vurderte departementet om ordningen med eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag burde avskaffes, men foreslo at hjemmelen beholdes. Det heter i høringsnotatet:

«Det kan stilles spørsmål om det fortsatt er behov for å opprettholde hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag. Etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f har fordringshaveren uansett adgang til å fremme utleggsforretning på grunnlag av et 'skriftstykk som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang'. For slike tvangsgrunnlag gjelder særskilte prosessuelle regler, som nærmere omtalt i punkt 5.3.

Adgangen til å inndrive norske, eksigible gjeldsbrev i Norden synes imidlertid å tilsi at

hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 a bør beholdes.»

Spørsmålet var da om det burde åpnes for at også elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel. Departementet viste til at arbeidsgruppen har foreslått en slik løsning:

«I [arbeidsgruppens rapport] er det på side 53 flg. vist til at man ikke har funnet noen sterke grunner til å begrense regelen til papirdokumentasjon. Det som er angitt å kunne volde tvil, er om elektronisk tinglysing i seg selv foranlediger en endring. I den forbindelse har arbeidsgruppen pekt på at det kan innvendes at de viktigste tinglyste krav som kan tenkes tvangsfullbyrdet, er pantekrav, og at disse uansett kan tvangsfullbyrdes uten at det tas utlegg (se punkt 5.9 nedenfor). Videre heter det på side 54 i rapporten:

‘Eksigibilitet etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a er slik sett unødvendig. Men også en kravshaver med panterett kan tenkes å ha nytte av en eksigibilitetsklausul, nemlig om pantet ikke strekker til, så han må tvangsfullbyrde i andre formuesgoder som tilhører debitor. Derfor vil også en pantekreditor kunne få en svekket stilling ved elektronisk tinglysing om ikke også elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel.

For det andre kan det hevdes at gjeldsdokumentasjonen uansett ofte holdes atskilt fra det som tinglyses. Man tinglyser et pantedokument, som ikke sier noe om det underliggende gjeldsforholdet, mens det kravet pantet skal dekke reguleres i et eget gjeldsbrev, gjerne knyttet til en særskilt pantsettelseserklæring som gjør det klart at pantet skal dekke kravet etter gjeldsbrevet. I slike tilfeller kunne man skrevet gjeldsbrevet på papir med en eksigibilitetsklausul selv om pantedokumentasjonen og tinglysing av den var elektronisk. Men slik arbeidsgruppen ser det, bør reglene være slik at når elektronisk tinglysing innføres, bør også de tilknyttede avtalene kunne inngås elektronisk. Uten dette vil ikke hele gevinstpotensialet ved elektronisk tinglysing kunne tas ut.’»

Departementet foreslo i høringsnotatet en viss åpning for at elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel, men slik at adgangen til elektroniske løsninger begrenses til de tilfellene hvor gjeldsdokumentasjonen knytter seg til elektro-

niske pantsettelse. Om dette heter det i høringsnotatet:

«Flere hensyn kan tale for å åpne for at elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel. Siden det gjelder andre prosessuelle regler for tvangsinndrivelse av særlige tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav a enn § 7-2 bokstav f, kan det likevel fremstå som lite ønskelig å utvide omfanget av § 7-2 bokstav a mer enn nødvendig. Det peker mot at adgangen til elektroniske løsninger begrenses til de tilfellene hvor gjeldsdokumentasjonen knytter seg til elektroniske pantsettelse.

Løsningen kan oppnås ved å åpne for at slike pantsettelse kan være tvangsgrunnlag for utlegg overfor eieren dersom dokumentet utpeker vedkommende som personlig ansvarlig for pantekravet. I lys av kravene som stilles ved elektronisk tinglysing, antas det i så fall ikke å være behov for særskilte krav til vitnebeholdelser, elektronisk signatur og lignende etter tvangsfullbyrdsloven.

For registrerte skadesløsbrev synes det naturlig å stille som tilleggsvilkår at kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag. Det vises til tilsvarende krav etter tvangsfullbyrdsloven § 11-2 første ledd bokstav a.

Det kan vurderes å stille som vilkår at skyldneren har avgitt en elektronisk form for ‘vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål’. Hvis ikke vil bestemmelsen – i alle fall i teorien – omfatte en videre krets av skyldnere enn § 7-2 bokstav a. Hvis det stilles et slikt krav, vil det også måtte tas stilling til om det skal gjelde formkrav for slik vedtakelse – og i så fall hvilke. Sett i lys av prosedyrene for tinglysing, fremstår det imidlertid uklart hvor stor grad av beskyttelse et slikt krav om særskilt vedtakelse vil gi.

Lovteknisk kan et slikt tvangsgrunnlag reguleres gjennom en ny § 7-2 bokstav g.

Ved pant i fast eiendom vil et tvangsgrunnlag som skissert over isolert sett kunne være aktuelt både overfor en hovedskyldner og en realkausjonist – det avgjørende er hvorvidt pantekravet er elektronisk tinglyst, hvem som er hjemmelshaver og hvem som ‘utpekes som personlig ansvarlig for pantekravet’. Finansavtaleloven har imidlertid særlige regler om inngåelse av kausjonsavtaler. I visse nærmere angitte tilfeller er det åpnet for at kausjonsavtaler kan inngås ved hjelp av et elektronisk medium, jf. § 61 jf. § 8 annet ledd. For kausjon

fra forbrukere er det gjort unntak fra denne muligheten, jf. § 61 annet ledd. Elektroniske kausjonserklæringer kan ikke avgis av forbrukere.

Finansavtaleloven er ikke omfattet av høringsnotatet, og en vurdering av disse reglene må eventuelt skje i form av en senere gjennomgang. En ny bokstav g i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 som skissert over vil imidlertid innebære at tvangsfullbyrdsloven ikke i seg selv er til hinder for tvangsfullbyrdelse av et tinglyst pant dersom det er gyldig. Om en kausjonsavtale er gyldig, vil blant annet bero på finansavtaleloven. Innsigelser om ugyldighet kan fremsettes under tvangsfullbyrdelsen, jf. tvangsfullbyrdsloven § 4-2.»

4.2.3 Høringsinstansenes syn

Norsk kemner- og kommuneøkonomers forbund støtter at eksigible gjeldsbrev i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 a bør videreføres, og fremhever blant annet at det bør være nordisk rettsenhet på dette punktet.

Oslo Byfogdembete er enig i at det bør åpnes opp for at elektronisk gjeldsdokumentasjon kan gjøres eksigibel når den knytter seg til en elektronisk pantsettelse. Embetet mener imidlertid at det bør stilles som vilkår at det fremgår av dokumentet at kravet kan inndrives uten søksmål eller lignende, slik at det ikke skapes noen tvil om hva som er ment.

Namsfogden i Oslo, Den Norske Stats Husbank, Finans Norge, Finansieringsselskapenes Forening og *Virke Inkasso* har innvendinger mot en ny § 7-2 bokstav g som skissert i høringsnotatet. *Virke Inkasso* mener at forslaget ikke i tilstrekkelig grad sikrer eksigibiliteten for elektroniske gjeldserkjennelser. Foreningen viser bl.a. til situasjoner hvor det stilles kreditt uten sikkerhet eller hvor gjeldsbrevet skulle vært tinglyst, men hvor dette ikke blir gjennomført (på grunn av manglende samtykke fra sameier e.l.). *Namsfogden i Oslo, Finans Norge* og *Finansieringsselskapenes Forening* tar til orde for at det ikke bør innføres en ny § 7-2 bokstav g, men isteden åpnes for at eksigible gjeldsbrev etter § 7-2 bokstav a kan inngås elektronisk. *Finans Norge* uttaler bl.a., med støtte fra *Finansieringsselskapenes Forening*:

«Antallet elektronisk signerte gjeldsbrev er stort og vil sannsynligvis øke ytterligere i fremtiden. Det er imidlertid en forutsetning at det store antall klare og uomtvistede krav fortsatt kan inndrives enkelt for at det skal lønne seg

for bankene å videreutvikle sine digitale løsninger. Vi antar at det kan få betydning for omfanget av elektronisk signerte gjeldsbrev, og dermed også bruken av elektronisk tinglysing, at det legges opp til ulike inndrivelsesmåter avhengig av om avtalen er inngått elektronisk eller på papir. Et slikt to-sporet system krever at det vil måtte legges ned unødvendige ressurser både ved etableringen av avtalen og ved en eventuell inndrivelse. I tillegg kommer at den foreslåtte løsningen også vil skape problemer for inndrivelse av usikrede lån og lån som er sikret med pant som får rettsvern etter andre regler enn de som følger av tinglysingsloven.»

Om forslaget til en ny § 7-2 bokstav g uttales bl.a.:

«Behovet for å få tvangsgrunnlag for utlegg etter reglene i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 melder seg i hovedsak i de tilfeller der pantet ikke strekker til for å dekke hele det underliggende kravet, dvs. den kreditt som er ytet inklusive renter og omkostninger. Når pantet er tilstrekkelig til å dekke kravet, vil innføring skje på grunnlag av bestemmelsene i tvangsfullbyrdsloven § 11-2. Hvorvidt det er behov for å ta utlegg etter § 7-2 vil pantaver vite først etter at pantet er realisert og pantaver ser om det underliggende kravet blir dekket fullt ut. Når pantet er realisert, vil den registrerte panteretten forutsetningsvis være slettet, jf. tvangsfullbyrdsloven § 11-31 fjerde ledd. Vi mener at det fremstår som unaturlig å knytte rettsvirkninger til pantedokumentet når det ikke lenger har annen verdi enn å fungere som grunnlag for innkreving av et gjeldsforhold som følger av et annet dokument.»

Namsfogden i Oslo mener at bevisvurderingene vedrørende avtaleinngåelse og signering ikke vil være særlig vanskeligere enn ved papirbaserte gjeldsbrev, og anser et særlig tvangsgrunnlag som den foreslåtte § 7-2 g som mindre hensiktsmessig.

4.2.4 Departementets vurdering

Departementet fastholder at det kan stilles spørsmål om det fortsatt er behov for å opprettholde hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlige tvangsgrunnlag. Fordringshaveren vil uansett ha adgang til å fremme utleggsforretning på grunnlag av et «skriftstykk som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang», jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2

bokstav f. For tvangsinndrivelse etter § 7-2 bokstav f gjelder andre prosessuelle regler enn etter § 7-2 bokstav a. Blant annet skal skyldnerens eventuelle innsigelser mot kravet i utgangspunktet behandles av forliksrådet dersom tvangsgrunnlaget er et «skriftstykk» etter § 7-2 bokstav f, mens slike innsigelser eventuelt må behandles av tingretten etter klage dersom tvangsgrunnlaget er et eksigibelt gjeldsbrev. Adgangen til å inndrive norske, eksigible gjeldsbrev i Norden tilsier likevel at ordningen beholdes.

Som påpekt av *Finans Norge* antas det å kunne få betydning for omfanget av elektronisk signerte gjeldsbrev dersom det legges opp til ulike inndrivelsesmåter avhengig av om gjeldsbrevet er signert elektronisk eller på papir. Dette kan igjen få betydning for bruken av elektronisk tinglysing og realiseringen av gevinstene knyttet til dette. Når hjemmelen for eksigible gjeldsbrev som særlig tvangsgrunnlag for utlegg beholdes, bør det derfor til en viss grad legges til rette for at også elektroniske gjeldserklæringer kan gjøres eksigible. Departementet fastholder dette, men foreslår etter høringen en annen løsning enn den som ble skissert i høringsnotatet.

De særlige prosessreglene gjør at det anses lite ønskelig å utvide omfanget av § 7-2 bokstav a mer enn nødvendig. Når det gjelder krav til bekreftelse av underskrift i § 7-2 bokstav a, er det etter gjeldende rett sondret mellom bl.a. nærmere angitte finansinstitusjoner og andre, jf. forskrift om underskrift på eksigible gjeldsbrev § 2. Departementet foreslår en lignende sonndring når det gjelder adgangen til å kunne bruke elektroniske gjeldserklæringer som særlig tvangsgrunnlag. Behovet for elektroniske løsninger på dette området synes størst der erklæringen er utstedt til en finansinstitusjon. Det er også tilfeller der en finansinstitusjon er fordringshaver, som har betydning for realiseringen av gevinstene ved elektronisk tinglysing.

Når det gjelder den nærmere avgrensningen av kretsen av finansinstitusjoner, foreslår departementet for det første å omfatte foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1. I forskrift om eksigible gjeldsbrev er kretsen av finansieringsforetak avgrenset ved henvisning til lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 1-4. Denne loven er nå opphevet og erstattet av finansforetaksloven.

For det andre omfattes institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd. Dette vil omfatte Norges Bank, Statens Pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over

statsbudsjettet, som blant annet Statens lånekasse for utdanning. For en nærmere beskrivelse vises det til Prop. 125 L (2013–2014) om lov om finansforetak og finanskonsern side 22 til 23 og side 158.

Departementet tar til orde for at også elektroniske erklæringer om kausjonsansvar som selvskyldner og på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71 kan være eksigible når kausjonsansvaret gjelder en eksigibel elektronisk gjeldserklæring, og erklæringen er avgitt til foretak eller institusjon som nevnt og inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål. Finansavtalelovens regler om inngåelse av kausjonsavtaler endres imidlertid ikke av forslaget til en ny bokstav g i tvangsfullbyrdsloven § 7-2. Finansavtaleloven åpner for at kausjonsavtaler kan inngås ved hjelp av et elektronisk medium i nærmere angitte tilfeller, jf. § 61 jf. § 8 annet ledd. Unntak gjelder for kausjon fra forbrukere, jf. § 61 annet ledd, slik at elektroniske kausjonserklæringer ikke kan avgis av forbrukere. Finansavtaleloven har ikke vært omfattet av høringsnotatet, og en vurdering av disse reglene må eventuelt skje i form av en senere gjennomgang.

Når hjemmelen begrenses til nærmere angitte finansforetak, anses det ikke nødvendig å stille krav til bekreftelse av skyldnerens eller kausjonistens underskrift. Dette harmonerer med reglene for eksigible gjeldsbrev på papir, jf. forskrift om underskrift på eksigible gjeldsbrev § 2.

I motsetning til forslaget i høringsnotatet inneholder forslaget i proposisjonen her ingen kobling mellom tinglysingen av en eventuell pantesikkerhet for kravet og adgangen til å tvangsinndrive kravet gjennom å begjære utlegg for det.

Departementet har vurdert om det bør lovfest særlige krav til hvordan elektroniske erklæringer etter en ny § 7-2 bokstav g kan avgis. Det kunne for eksempel stilles krav om at det er benyttet en «betryggende metode for å autentifisere inngåelsen» av en forpliktelse med det angitte innhold. En slik ordlyd er blant annet brukt i panteloven § 3-17 første ledd og i finansavtaleloven § 8 annet ledd bokstav b. Om det nærmere innholdet i kravene vises bl.a. til Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 76 til 79 og side 184 og Ot.prp. nr. 41 (1998–99) side 25 til 28 og side 94 til 95. Videre heter det i Ot.prp. nr. 41 (1998–99) på side 95 bl.a.:

«Departementet nevner at kravet om at metoden for å autentifisere avtaleinngåelsen skal være *betryggende*, ikke vil være noen ugyldighetsregel som innebærer at en avtale vil være ugyldig dersom det er benyttet en metode som

ikke anses som betryggende. Hva slags metode som er benyttet, vil imidlertid få betydning ved en bevisvurdering av om det er inngått en bindende avtale og i tilfelle hva som er avtalens nærmere innhold. Ved en slik konkret vurdering kan det gå ut over institusjonen dersom en påstått avtaleinngåelse er skjedd på en måte som ikke fremstår som betryggende.»

Hensynet til sammenheng i regelverket kunne tilsi et tilsvarende krav ved elektroniske gjelds- og kausjonserklæringer etter tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav g. Departementet anser likevel ikke at det er behov for dette. Namsmannen må uansett ta stilling til eventuelle innsigelser etter en alminnelig bevisvurdering, og det avgjørende for muligheten til tvangsfullbyrdelse av erklæringen bør være om den er avgitt på en rettslig bindende måte. Det bør ikke være til hinder for tvangsfullbyrdelse at det ikke er benyttet en «betryggende metode for å autentifisere inngåelsen», hvis det likevel må legges til grunn at det er avgitt en rettslig bindende gjeldserklæring. I et slikt tilfelle bør det ikke legges opp til at namsmyndighetene uansett må vurdere om særlige krav til den elektroniske meddelelsen er fulgt. Hvis fordringshaveren ønsker å begrense risikoen for innsigelser mot en elektronisk erklæring, kan imidlertid de særlige kravene til elektronisk avtaleinngåelse etter finansavtaleloven og panteloven gi veiledning.

Når det gjelder bevisvurderingene vedrørende avtaleinngåelse og signering, støtter departementet *Namsfogden i Oslo* sitt synspunkt om at dette neppe vil være særlig vanskeligere for elektroniske gjeldserklæringer enn for papirbaserte gjeldsbrev. Enhver innvending som kunne ha vært satt frem under et søksmål, kan fremsettes mot et særlig tvangsgrunnlag eller et krav som er fastsatt i et særlig tvangsgrunnlag, jf. tvangsfullbyrdsloven § 4-2. Innvendinger mot gyldigheten av en elektronisk gjeldserklæring må avgjøres etter alminnelige prinsipper om bevisføring. I en tolkningsuttalelse 5. mai 1999 (JDLOV-1999-663) har Lovavdelingen uttalt følgende:

«Norsk sivilprosess bygger på prinsippet om fri bevisføring og fri bevisvurdering. Dette innebærer at partene i utgangspunktet kan føre ethvert bevis de finner hensiktsmessig, og at dommeren avgjør etter en samvittighetsfull prøvelse av hele saken hvilket faktum som ut fra en sannsynlighetsvurdering skal legges til grunn for pådømmelsen. Det er således ikke noe rettslig i veien for at elektroniske doku-

menter legges frem som bevis for en norsk domstol. Spørsmålet er hvilken vekt domstolen vil tillegge slike dokumenter i sin bevisvurdering.

Spørsmålet om beviskraft er ikke mulig å besvare generelt ettersom den beror på den konkrete bevisituasjonen i den enkelte sak. Denne usikkerheten er imidlertid ikke særegen for elektroniske avtaler, men gjør seg også gjeldende i forhold til avtaler inngått i andre former. Beviskraften av et skriftlig dokument vil avhenge av mange forskjellige forhold, som for eksempel om det fremstår som ekte, og om det er sammenfallende eller motstridende med andre dokumenter eller bevis som finnes i saken. Det er ikke mulig å gi en uttømmende oppregning av de faktorer som spiller inn ved vurderingen av troverdigheten av et bevis. Poenget er at domstolene i en sivil sak som hovedregel skal legge til grunn det faktum som fremstår som mest sannsynlig.

I praksis vil partene i elektroniske avtaler antakelig normalt i sin bevisføring i første omgang legge frem utskrifter av de elektroniske dokumentene for domstolene. Dersom motparten ikke bestrider at utskriften gir uttrykk for et elektronisk dokument som har vært utvekslet mellom partene, er ytterligere bevisføring på dette punkt unødvendig. Dersom det skulle være behov for det, kan bevis for at tekniske sikkerhetsløsninger har vært benyttet, føres i form av f.eks. vitneutsagn eller muntlige eller skriftlige forklaringer fra sakkyndige som har foretatt en undersøkelse av dokumentet og systemet. Vi antar at utskrifter av elektroniske dokumenter i kombinasjon med sakkyndige erklæringer om at det er anvendt tekniske metoder med høy bevisverdi, vil ha stor overbevisningskraft.»

4.3 «Skriftstykke»

4.3.1 Gjeldende rett

Et «skriftstykke» som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang, er særlig tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f. Slikt skriftstykke kan for eksempel være en faktura som viser til en avtale, leveranse av varer eller tjenester som kravet gjelder, og som angir kravets omfang.

Lovavdelingen har i en uttalelse 16. november 2005 (JDLOV-2005-5918) antatt at uttrykket «skriftstykke» må forstås slik at det kun omfatter

dokumenter i papirform, og ikke også elektroniske dokumenter. I uttalelsen heter det blant annet:

«Hensynene bak formkravet vil ikke med nødvendighet oppfylles like godt ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i form av e-faktura eller annet, som ved tradisjonell papirbasert kommunikasjon. Dette skyldes de praktiske forskjeller mellom papirbasert og elektronisk kommunikasjon som eksisterer. Det vil fremdeles for en del brukere av e-post være slik at e-posten leses sjeldnere enn vanlig post, og at en forventer at viktig informasjon kommer i papirform.»

Spørsmålet er diskutert i juridisk teori, se blant annet Nordhaug i Lov og Rett 2009 side 493–499.

For tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav f gjelder flere prosessuelle særregler. Blant annet må en begjæring om utlegg settes frem for namsmannen i det distriktet der saksøkte har alminnelig verneting, jf. § 7-3 første ledd. Den alternative adgangen etter annet ledd til i bestemte tilfeller å fremsette begjæringen i et annet distrikt hvor saksøkte har formuesgoder, gjelder ikke. Videre skal saksøkte ved begjæring om utlegg oppfordres til å opplyse om sitt standpunkt til saksøkerens krav, jf. § 7-6 annet ledd. Hvis saksøkte reiser innvendinger mot kravet, skal saken behandles i forliksrådet eller heves.

4.3.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f endres slik at elektronisk dokumentasjon sidestilles med «skriftstykke» som særskilt tvangsgrunnlag. Om dette uttalte departementet:

«Tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f ble vurdert av arbeidsgruppen i forbindelse med tilretteleggelsen for elektronisk tinglysing. Arbeidsgruppen har ikke fra et lovgiverperspektiv sett noen grunn til å behandle elektronisk meddelelse på annen måte enn papirkommunikasjon i denne sammenhengen. I rapporten er det vist til at det i begge tilfeller kreves at informasjon om kravet er forsvarlig avsendt. Arbeidsgruppen har pekt på at hva som er forsvarlig vil variere etter omstendighetene, både når det gjelder elektronisk kommunikasjon og brev. Det ble derfor foreslått at tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav f skal endres slik at elektronisk dokumentasjon

sidestilles med 'skriftstykke' som særskilt tvangsgrunnlag.

I tillegg til arbeidsgruppens bemerkninger kommer at det kan være vanskelig for namsmyndighetene å se om fremlagt dokumentasjon har vært sendt i papirform eller elektronisk til skyldneren. En faktura som skrives ut vil ofte se helt lik ut uavhengig av måten den har blitt sendt på.

Det kunne tenkes en regulering hvor det for eksempel bare åpnes for elektroniske 'skriftstykker' der kunden har samtykket til dette. Arbeidsgruppen har ikke foreslått slike særlige krav, og departementet bemerker i den forbindelse at § 7-2 bokstav f uansett forutsetter at skriftstykket må være 'sendt skyldneren'. Fordringshaveren bør ha klare insentiver til å utforme og sende den aktuelle meddelelsen på en måte som ikke gir skyldneren grunnlag for innsigelser ved en eventuell inndrivelse.»

4.3.3 Høringsinstansenes syn

Oslo byfogembete, Politidirektoratet, Advokatforeningen og Virke Inkasso har uttalt seg om spørsmålet. Samtlige synes å støtte at også elektroniske skriftstykker bør kunne danne grunnlag for utlegg etter § 7-2 bokstav f. *Politidirektoratet* viser til at utviklingen har gjort at det er vanskelig å avgjøre hvorvidt dagens krav om at et skriftstykke skal være sendt per brev er oppfylt. En faktura som er sendt elektronisk kan se helt lik ut som en som er sendt med ordinær post.

Oslo byfogdembete støtter at det ikke er grunn til å stille et særskilt krav om samtykke til å motta et skriftstykke elektronisk. Embetet uttaler:

«Et krav om samtykke vil trolig føre til at det i svært mange tilfeller ikke er aktuelt å bruke en elektronisk meddelelse som tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav f. Det vil ofte ikke være en slik relasjon mellom fordringshaver og skyldner at det er naturlig å innhente et slikt samtykke på forhånd, og i hvert fall ikke et skriftlig samtykke som gjør det mulig for fordringshaver på en enkel måte å godtgjøre at samtykke er innhentet. Skriftstykket vil f.eks. kunne være en faktura for arbeid som er utført på grunnlag av en muntlig avtale mellom partene. Det må antas at det i dag etter hvert er relativt vanlig at en faktura sendes til kunden per e-post når arbeidet er utført, eller at det er gjort avtale om e-faktura gjennom nettbanken. De fleste vil derfor ha en langt større oppfordring til å bli oppmerksom på en forventet faktura

som sendes elektronisk enn et varsel om tvangsfullbyrdelse, som for de fleste oppleves som langt mer alvorlig og kanskje også mer uventet.

Oslo byfogdembete mener derfor at det er mindre grunn til å kreve at skyldneren må samtykke til å motta et skriftstykke elektronisk for at det skal være tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav f enn det er til å kreve samtykke til inkassovarsel, betalingsoppfordring og varsel om tvangsfullbyrdelse ved elektronisk kommunikasjon, og at det derfor ikke bør kreves samtykke her.»

Advokatforeningen tar til orde for at det presiseres i lovteksten at bestemmelsen om at meddelelsen skal være sendt på betryggende måte, gjelder tilsvarende her. Foreningen har også vist generelt til sine kommentarer til varsler og meddelelser om tvangsfullbyrdelse og inkasso (jf. punkt 3.3), og mener at «[k]ommentarene gjelder i like stor grad ved vurdering av spørsmålet om tvangsgrunnlag».

4.3.4 Departementets vurdering

Departementet fastholder forslaget om å åpne for at et «skriftstykke» etter tvangsfullbyrdsesloven § 7-2 bokstav f kan sendes elektronisk. Det synes ikke å være avgjørende grunner til å behandle elektronisk dokumentasjon på annen måte enn papirdokumentasjon i denne sammenhengen.

Etter § 7-2 bokstav f må skriftstykket være «sendt skyldneren». Ved elektronisk meddelelse støtter departementet *Advokatforeningens* oppfatning om at det bør gjelde samme krav etter § 7-2 bokstav f som for elektroniske varsler om inkasso og tvangsfullbyrdelse. Det vises til punkt 3. For at dette skal komme tydeligere frem av lovens ordlyd, foreslås en noe justert ordlyd sammenlignet med forslaget i høringsnotatet.

En skyldner som hevder ikke å ha mottatt meddelelsen og mener at den ikke ble sendt på tilfredsstillende måte, kan reise innvendinger om dette på vanlig måte. Dette vil også gjelde for skriftstykker som sendes elektronisk.

4.4 Tvangsdekning i løsøre ved tilbakelevering

4.4.1 Gjeldende rett

Etter tvangsfullbyrdsesloven § 9-2 første ledd er «skriftlig avtale om salgspant» grunnlag for til-

bakelevering når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 46 a første ledd bokstav f til h og k til o. Kravet til skriftlighet gjelder både selve avtalen om at kredittgiveren skal ha pant og de øvrige opplysningene som en slik avtale må inneholde for at den skal være særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsesloven § 9-2.

Rettsvern etter panteloven § 3-17 er dermed et vilkår for at en avtale om salgspant kan utgjøre særlig tvangsgrunnlag. For å få rettsvern må en avtale om salgspant ved forbrukerkjøp inngås skriftlig og senest samtidig med at salgstingen blir overgitt til kjøperen, jf. panteloven § 3-17 første ledd. Avtalen kan inngås elektronisk såfremt det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold. Utenfor forbrukerforhold kommer skriftlighetskravet inn som et krav til bekreftelsen av en avtale som ikke er skriftlig, jf. annet ledd. Det er ikke inntatt noen særskilt klargjøring av at slik bekreftelse kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon, men dette er ansett å følge av den generelle bestemmelsen i panteloven § 1-17 om bruk av elektronisk kommunikasjon, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) side 78.

Kravet om «skriftlig» avtale om salgspant i tvangsfullbyrdsesloven § 9-2 første ledd må trolig forstås som å innebære et særskilt krav om at avtalen må være inngått på papir. Skriftlighetskravet har vært med i tvangsfullbyrdsesloven siden vedtakelsen og ble da videreført fra den da gjeldende kredittkjøpsloven § 20.

4.4.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å ta ut ordet «skriftlig» fra tvangsfullbyrdsesloven § 9-2 første ledd. Det ble uttalt:

«Elektroniske avtaler om salgspant bør trolig anses tilstrekkelig etter tvangsfullbyrdsesloven § 9-2 første ledd i den utstrekning rettsvernsbestemmelsen i panteloven § 3-17 gir adgang til elektronisk avtaleinngåelse. Det vises til hensynet til sammenheng i regelverket, og den nære sammenhengen mellom rettsvern for pant og adgang til tvangsfullbyrdelse av pantet.

Lovteknisk kan dette presiseres ved at ordet 'skriftlig' utgår i tvangsfullbyrdsesloven § 9-2 første ledd.»

4.4.3 Høringsinstansenes syn

Brønnøysundregistrene, Namsfogden i Oslo, Oslo byfogdembete og Virke Inkasso støtter at elektroniske avtaler om salgspant som tilfredsstillende rettsvernbestemmelsen i panteloven § 3-17, bør anses som tilstrekkelig etter § 9-2. *Namsfogden i Oslo* legger til grunn at gjeldende rett stiller krav til at avtalen er nedfelt på papir, og er enig i forslaget om at ordet «skriftlig» utgår. Namsfogden uttaler:

«Dermed åpnes det for at også elektronisk inngåtte avtaler om salgspant er tvangsgrunnlag for tilbakelevering, forutsatt at panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17. Vi ser ingen grunn til å opprettholde et så strengt skriftlighetskrav som vi har i dag. Namsmannen må ta stilling til eventuelle innsigelser og namsmannens beslutninger kan påklages til tingretten. Forslaget synes derfor ikke å svekke debitors rettssikkerhet. De senere årene er antall begjæringer om tilbakelevering i Oslo vært meget beskjedent. Det er ukjent om det strenge skriftlighetskravet har vært medvirkende til dette.»

4.4.4 Departementets vurdering

Departementet fastholder forslaget om at det ikke skal gjelde noe separat skriftlighetskrav for avtale om salgspant etter tvangsfullbyrdsloven § 9-2, utover de krav som følger av panteloven § 3-17.

Det understrekes at forslaget ikke medfører noen endring av kravene for rettsvern etter panteloven § 3-17. Begrensningene for bruk av elektronisk kommunikasjon som gjelder etter denne bestemmelsen, vil dermed gjelde tilsvarende etter tvangsfullbyrdsloven § 9-2 gjennom henvisningen til panteloven § 3-17.

4.5 Utlevering av løsøre og fravikelse av fast eiendom

4.5.1 Gjeldende rett

Tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd og tredje ledd gir bestemmelser om særlige tvangsgrunnlag for henholdsvis utlevering av løsøre og fravikelse av fast eiendom. Annet ledd bokstav a og b og tredje ledd bokstav a og b forutsetter at det foreligger en «skriftlig avtale om leie». Avtalen må også inneholde «vedtakelse» av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt (bokstav a) eller når leietiden er løpt ut (bokstav b). Det er

lagt til grunn at vedtakelsen må være underskrevet av leietakeren, enten personlig eller ved fullmektig, jf. bl.a. Rt. 1993 s. 642.

Etter husleieloven kan avtale om leie av husrom gjøres «skriftlig eller muntlig», jf. § 1-4. Er avtalen muntlig, følger det imidlertid av samme bestemmelse at den skal «settes opp skriftlig dersom en av partene krever det».

Etter tvangsfullbyrdsloven § 13-2 tredje ledd bokstav c kan også oppsigelse i leieforhold etter husleieloven være særlig tvangsgrunnlag for fravikelse av eiendom. Dette gjelder når «oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side».

Husleieloven § 9-8 første ledd stiller også som vilkår at protest gis «skriftlig». Kommunal- og regionaldepartementet har gitt uttrykk for at kravene til skriftlighet i bl.a. husleieloven ikke anses å være til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon, jf. Ot.prp. nr. 108 (2000–2001) punkt 12.2.1.

Det kan fremstå som uklart om kravet om «skriftlig» protest i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 tredje ledd bokstav c skal forstås som å innebære et særskilt krav om at protest skal gis på papir.

4.5.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å åpne for elektroniske avtaler i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd bokstav a og b og tredje ledd bokstav a og b. Det heter i høringsnotatet:

«Arbeidsgruppen har i sin rapport vurdert reglene om særskilt tvangsgrunnlag for fravikelse av eiendom i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd. Det er foreslått å endre bestemmelsen slik at også elektroniske leieavtaler kan gis de samme prosessuelle fordeler som papiravtaler, jf. rapporten side 54. Arbeidsgruppen har vist til at hvis det ikke klargjøres at elektroniske avtaler er likestilt med avtaler på papir, vil man kanskje foretrekke papiravtaler og ikke-elektronisk tinglysing.

Ved en slik endring bør det trolig samtidig åpnes for elektroniske avtaler i reglene om særskilt tvangsgrunnlag for utlevering av løsøre i § 13-2 tredje ledd bokstav a og b.»

Som vilkår for elektronisk avtaleinngåelse ble det foreslått at det måtte være benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen

og sikre avtalens innhold. Om dette uttalte departementet:

«Arbeidsgruppen har foreslått at 'skriftlig avtale' i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd bare skal omfatte elektroniske avtaler hvis de er 'signert med en kvalifisert elektronisk signatur etter lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektroniske signaturer § 6 eller etter annen standard fastsatt i forskrift'. ... Det er imidlertid tvilsomt om det er nødvendig å stille særlige formkrav til elektronisk avtaleinngåelse. Ved eventuelle innsigelser vil tvil om det foreligger en avtale uansett kunne avgjøres etter alminnelige prinsipper om bevisføring. Partene vil ha klare insentiver til å inngå leieavtalene i en form som sikrer notoritet, og som gjør det lett å bevise at avtale er inngått.

På den annen side er det flere steder i lovverket stilt som vilkår for elektronisk avtaleinngåelse at det er benyttet en betryggende metode for å autentisere inngåelsen av avtalen, jf. blant annet finansavtaleloven § 8, panteloven § 3-17 og voldgiftsloven § 11 annet ledd. Hensynet til sammenheng i regelverket kan tilsi et tilsvarende vilkår i tvangsfullbyrdsloven. I forarbeidene til finansavtaleloven er vilkåret begrunnet slik, jf. Ot.prp. nr. 41 (1998–99) om lov om finansavtaler og finansoppdrag side 26:

'Av hensyn til den teknologiske, og til dels rettslige, utviklingen bør det ikke stilles konkrete krav i finansavtaleloven f.eks til hva som vil være en betryggende metode. Dette vil måtte bero på en konkret tolkning ut fra situasjonen i det enkelte tilfellet og den foreliggende teknologien på det tidspunkt avtalen inngås. Ved vurderingen av hva som er betryggende, bør man samtidig ta hensyn til at det, som påpekt ovenfor, heller ikke ved en tradisjonell skriftlig avtaleinngåelse oppnås fullstendig sikkerhet.

Vurderingen av om en metode er betryggende, vil variere ut fra hva som er inneholdt i den avtalen som inngås.'

Det fremstår nærliggende med en tilsvarende løsning i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a og b. Lovteknisk kan dette for eksempel gjøres gjennom et nytt § 13-2 fjerde ledd.»

Når det gjaldt tvangsfullbyrdsloven § 13-2 tredje ledd bokstav c, tok departementet i høringsnotatet utgangspunkt i spørsmålet om det er behov for et særskilt skriftlighetskrav for protest til utleier etter tvangsfullbyrdsloven. Det

ble ansett at det neppe foreligger sterke grunner som tilsier at det er nødvendig med et slikt separat krav, og foreslått at ordet «skriftlig» går ut i § 13-2 tredje ledd bokstav c.

4.5.3 Høringsinstansenes syn

Elektroniske avtaler

Oslo byfogdembete, Namsfogden i Oslo, Politidirektoratet, Finans Norge, Finansieringsselskapenes Forening, Virke Inkasso, Samskipnadsrådet og Utleiemegleren har uttalt seg om spørsmålet. Samtlige støtter at elektronisk inngåtte leieavtaler bør kunne utgjøre tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd bokstav a og b og tredje ledd bokstav a og b.

Enkelte av høringsinstansene har synspunkter på hvilke vilkår som bør gjelde for elektronisk inngåtte leieavtaler. *Oslo byfogdembete* støtter en løsning som skissert i høringsnotatet, og viser til at dette stiller samme vilkår som for elektroniske avtaler etter finansavtaleloven § 8, panteloven § 3-17 og voldgiftsloven § 11 annet ledd og derfor bør være tilfredsstillende. *Namsfogden i Oslo* mener at det fremstår «som noe uklart om en rent faktisk oppnår noe særlig med å stille slike krav til selve metoden for avtaleinngåelsen». *Samskipnadsrådet* uttaler:

«Samskipnadsrådet er noe bekymret for at vilkåret 'betryggende' vil skape usikkerhet og ulik praksis for hva som skal godtas av elektroniske signaturer på området. En slik usikkerhet kan også potensielt forsinke den praktiske implementeringen av lovendringen. Motsetningsvis er kvalifiserte elektroniske signaturer etter lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektroniske signaturer en etablert standard, som vi anser vil være godt anvendelig i dette tilfellet. I utgangspunktet støtter derfor Samskipnadsrådet arbeidsgruppens forslag om henvisning til nevnte lov.

Vi registrer imidlertid at Nærings- og fiskeridepartementet har sendt ut forslag til ny lov som vil innføre EUs eIDAS-forordning i norsk rett, og hvor esignaturloven foreslås opphevet. Vi har derfor forståelse for at det kan være uheldig med en direkte henvisning til loven.

Samskipnadsrådet vil derfor foreslå at det i ny § 13-2 fjerde ledd inntas at kvalifiserte elektroniske signaturer alltid skal anses som 'betryggende' i denne sammenheng. Alternativt kan en slik presisering inntas i merknadene til ny § 13-2 fjerde ledd, med henvisning til

både eksisterende esignaturlov og eDIAS-forordningen.»

Politidirektoratet uttaler:

«Leieavtalene må sikres notoritet. Ved særlige tvangsgrunnlag (både ved utlegg og andre typer, som fravikelser), har partene alle sine innsigelser i behold som under et søksmål, jf. tvangsfullbyrdsloven § 4-2, tredje ledd. Det må ikke legges opp til et system der partene har vanskeligheter med å bevise at avtale er inngått. Det er imidlertid viktig at dette gjøres på en betryggende måte, det må være en autentisering av inngåelsen av avtalen. Vi vil bemerke at BankID i dag er en utbredt personlig og enkel elektronisk legitimasjon som brukes for sikker identifikasjon og signering. Difi har også varslet en ny, nasjonal esignaturtjeneste i nærmeste framtid.»

Finans Norge presiserer, med støtte fra *Finansieringsselskapenes Forening*, at de legger til grunn at «på samme måte som etter finansavtaleloven § 8 er kravet om betryggende måte ikke et gyldighetsvilkår, men et forhold som tas i betraktningen ved vurdering om hvem som har inngått avtalen og med hvilket innhold».

Utleiemegleren understreker viktigheten av at dokumentasjon på at leiekontrakten er elektronisk signert, er tilstrekkelig for å gi de samme prosessuelle rettighetene som en leiekontrakt med håndskreven signatur, og uttaler:

«Hvis bruk av elektronisk signerte leiekontrakter er avhengig av at namsfogden har saksbehandlingssystem som kan ta imot dokumentet elektronisk, vil en lovendring ikke få praktisk betydning på mange år. Lovendringen må formuleres slik at det er tilstrekkelig å kunne printe ut en elektronisk signert leiekontrakt og at dokumentasjonen som da følger med fra f.eks. BankID Norge, som angir; tidspunkter for signering, partene, klokkeslett og IP adresser, er tilstrekkelig for å dokumentere at leietakeren har signert dokumentet elektronisk og som igjen gjør at dokumentet kan leveres sammen med begjæring om fravikelse etter tvfbl. § 13-2 tredje ledd bokstav a og b.»

Protest mot oppsigelse

Den Norske Stats Husbank viser til merknaden til utkastet til endring i tvangsfullbyrdsloven § 13-2, og lurte på om nytt lovforslag gir inntrykk

av å tillate *mundtlige* protester, ettersom ordet «skriftlig» foreslås fjernet. Banken viser til at det kun er ut fra sammenhengen med de nevnte bestemmelsene i husleieloven at man forstår at det fortsatt er et krav om at protest må fremsettes skriftlig – på papir eller elektronisk medium. *Bergen kommune* fremhever behovet for klare krav til å kunne dokumentere samsvar med lovgivningen. Kommunen uttaler bl.a.:

«Det vil ... være svært uheldig å fjerne kravet til skriftlighet i tvangsfullbyrdslovens § 13-2 c som gjelder protest mot oppsigelse i leieforhold. Det vil naturlig nok kunne fungere om protester fremsettes digitalt, og at ulike teknologibaserte løsninger likestilles med skriftlighet på papir. Men dersom det åpnes også for at protester kan fremmes i andre former – f.eks. muntlig, vil dette gi betydelige utfordringer mht. notoritet.»

Namsfogden i Oslo peker på at forslaget om å oppheve kravet til skriftlig protest ved oppsigelse av leieforhold, ikke synes å ha rettsvirkning, med mindre en endrer på skriftlighetskravet i husleieloven § 9-8. For det tilfelle at det skulle være aktuelt å endre husleieloven § 9-8, fremhever *Namsfogden i Oslo* at en opphevelse av kravet om skriftlighet må sies å innebære en styrking av leietakers rettigheter. *Namsfogden* antar også at opphevelse av skriftlighetskravet vil virke prosessdrivende ved at namsmannen vil måtte ta stilling til mange påstander om at det er protestert på den ene og andre måten. Dette gjør det viktigere at namsmannen besitter den kompetanse som trengs til å behandle slike saker.

Oslo byfogdembete uttaler at henvisningen i § 13-2 tredje ledd bokstav c til at leieren ikke har protestert «skriftlig» neppe kan oppfattes som et selvstendig krav til skriftlighet etter tvangsfullbyrdsloven, men som en henvisning til kravet om skriftlig protest som følger av husleieloven § 9-8 første ledd første punktum. I den grad ordet «skriftlig» i § 13-2 tredje ledd bokstav c kan oppfattes som et selvstendig krav etter tvangsfullbyrdsloven om at leierens protest må være skrevet på papir, er *Oslo byfogdembete* enig i at det kan skape klarhet om ordet fjernes.

4.5.4 Departementets vurdering

Elektroniske avtaler

Departementet fastholder forslaget om å åpne for at skriftlige avtaler i tvangsfullbyrdsloven

§ 13-2 annet ledd og tredje ledd kan inngås elektronisk, med enkelte justeringer.

Etter høringen har departementet kommet til at det ikke foreslås et lovfestet vilkår om at det måtte være benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold. De samme hensynene synes å gjøre seg gjeldende her, som de som er omtalt i punkt 4.2.4 om elektroniske gjeldserklæringer mv. Ved tvangsfullbyrdelse støtter departementet også *Namsfogden i Oslo* sitt syn om at det fremstår noe uklart om en rent faktisk oppnår noe ved å stille slike krav til metoden for avtaleinngåelsen.

Som ved forslaget til ny bokstav g i tvangsfullbyrdsesloven § 7-2 g må namsmannen ved elektroniske avtaler etter § 13-2 uansett ta stilling til eventuelle innsigelser etter en alminnelig bevisvurdering. Det avgjørende for muligheten for tvangsfullbyrdelse bør være om det foreligger en rettslig bindende avtale. Hvis en avtalepart ønsker å begrense risikoen for innsigelser mot en elektronisk avtale, kan vedkommende imidlertid se hen til de særlige reglene for elektronisk avtaleinngåelse etter finansavtaleloven § 8 og pante-loven § 3-17. Bevisvurderingene vedrørende avtaleinngåelse er nærmere omtalt i punkt 4.2.4.

Til *Utleiemeglerens* høringsinnspill bemerkes at det vil ikke ha betydning for om en elektronisk inngått leieavtale kan være tvangsgrunnlag, om det i et konkret tilfelle er adgang til å kommunisere elektronisk med namsmyndighetene eller ikke. Hvis en begjæring må sendes namsmyndighetene i papirformat, må eventuelle elektroniske tvangsgrunnlag vedlegges i utskrifts form. Spørsmålet er nærmere behandlet i punkt 4.8.

Protest

Adgangen til å kreve fravikelse etter tvangsfullbyrdsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c gjelder tilfeller der leieren ikke har protestert til utleieren mot oppsigelsen etter husleieloven § 9-8 innen fristen på én måned. Videre omfattes tilfeller der leieren har protestert mot oppsigelsen i samsvar med husleieloven § 9-8, men der utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

Flere høringsinstanser har reist spørsmål om en løsning som skissert i høringsnotatet, hvor ordet «skriftlig» går ut i tvangsfullbyrdsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c, vil innebære at protest mot oppsigelse for eksempel kan fremsettes muntlig. Det var ikke tilsiktet i høringsnotatet. Det avgjørende for eventuelle protester fra leieren etter tvangsfullbyrdsesloven § 13-2 tredje ledd

bokstav c er om leieren har «protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen etter § 9-8 innen fristen på én måned». I husleieloven § 9-8 første ledd første punktum heter det at leieren «kan innen én måned etter at oppsigelsen er mottatt, protestere skriftlig til utleieren mot oppsigelsen». Når det i høringsnotatet ble foreslått å ta ut ordet «skriftlig» fra tvangsfullbyrdsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c, var dette med det formål å unngå uklarhet om det gjelder et separat skriftlighetskrav etter tvangsfullbyrdsesloven i tillegg til det skriftlighetskrav som følger av husleieloven § 9-8. I lys av høringsinstansenes innspill ser departementet likevel at dette bør komme tydeligere frem. Det foreslås derfor en noe justert ordlyd. Endringen som foreslås vil ikke innebære formfrihet for protester til utleieren, men at formkravene for slik protest vil følge av husleieloven § 9-8 uten tilleggskrav i tvangsfullbyrdsesloven.

4.6 Renter og utenrettslige inndrivingskostnader

4.6.1 Tvangsfullbyrdsesloven § 7-2

Tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav a, e og f er «også tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader». Etter bokstav a gjelder som vilkår at «gjeldsbrevet inneholder vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål». Etter bokstav e er vilkåret at «ikke annet følger av lovbestemmelsen».

I høringsinnspill i forkant av Prop. 53 L (2013–2014) ble det vist til at det er reist tvil om bestemmelsene gir grunnlag for tvangsinnndrivelse av renter av utenrettslige inndrivelseskostnader. I *høringsnotatet* foreslo departementet å innta en generell regulering i § 7-2 nytt annet ledd om at samtlige av tvangsgrunnlagene i § 7-2 første ledd også er tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader. Om vilkårene i et slikt annet ledd uttalte departementet:

«Kravet om særskilt vedtakelse etter § 7-2 bokstav a synes å ha liten reell verdi i denne sammenheng. Kravet fordrer særskilt bevissthet ved utformingen av tvangsgrunnlaget, og kan gi opphav til tvister om hva en vedtakelse kan antas å omfatte. Det vesentlige bør være at skyldneren blir gjort kjent med at gjelden kan inndrives uten søksmål. Kravet bør derfor trolig oppheves.

Det bør i så fall gjelde en overgangsordning hvor kravet fastholdes for gjeldsbrev som allerede foreligger. ...

En adgang til å avtale en avvikende løsning, kan imidlertid tenkes å være hensiktsmessig. Dette kan i så fall oppnås ved å stille som vilkår at 'ikke annet fremgår av lov eller tvangsgrunnlaget'.

Departementet foreslo videre at også renter av utenrettslige inndrivelseskostnader skulle være omfattet. Om dette heter det i høringsnotatet:

«En løsning hvor også renter på utenrettslige inndrivelseskostnader er omfattet, kan synes å være mest kostnadseffektiv og mindre prosessdrivende. For å reflektere en slik forståelse, kan ordlyden endres til 'utenrettslige inndrivelseskostnader og renter'.

Ingen *høringsinstanser* har hatt innvendinger mot løsningene som er skissert i høringsnotatet. *Namsfogden i Oslo, Oslo byfogdembete og Virke Inkasso* støtter at tvangsfullbyrdsloven § 7-2 endres slik at samtlige tvangsgrunnlag etter bestemmelsen også er tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter, samt at kravet til særskilt vedtagelse av dette for eksigible gjeldsbrev bortfaller. De støtter også at det gjøres endringer i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 annet ledd for å avklare at angjeldende tvangsgrunnlag også omfatter renter av utenrettslige inndrivingskostnader. På dette grunnlaget fastholder departementet forslaget.

4.6.2 Tvangsfullbyrdsloven §§ 13-2 og 13-6

Av § 13-2 annet ledd bokstav a og tredje ledd bokstav a fremgår at det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at henholdsvis utlevering og tvangsfullbyrdelse kan unngås dersom «leien med renter, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres». Av Ot.prp. nr. 65 (1990–91) fremgår at «[m]ed 'renter' siktes det i første rekke til vanlige morarenter på grunn av den manglende betalingen av leien».

I *høringsnotatet* foreslo departementet å endre ordlyden i § 13-2 annet og tredje ledd bokstav a slik at «renter» knytter seg til samtlige poster. Departementet uttalte:

«Med henvisning til [høringsnotatets punkt om renter og utenrettslige inndrivingskostnader i tvangsfullbyrdsloven § 7-2] antas at det også i § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a er hensiktsmessig å endre ordlyden slik at

'renter' settes til slutt i oppregningen av beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Ved en slik endring vil 'renter' knytte seg til samtlige poster.

Hvorvidt det i et konkret tilfelle kan kreves renter på de enkelte postene, vil bero på om det for øvrig er rettslig grunnlag for det.

Endringen må foretas også i § 13-6 første ledd.»

Ingen *høringsinstanser* har hatt innvendinger mot løsningene som er skissert i høringsnotatet. *Namsfogden i Oslo, Oslo byfogdembete og Virke Inkasso* støtter at det gjøres endringer i tvangsfullbyrdsloven § 13-2 annet ledd bokstav a, § 13-2 tredje ledd bokstav a og § 13-6 første ledd tredje punktum for å avklare at angjeldende tvangsgrunnlag også omfatter renter av utenrettslige inndrivingskostnader. Departementet viser til punkt 4.6.1, og fastholder forslaget.

4.7 Elektroniske pantedokumenter som særlig tvangsgrunnlag

Etter § 11-2 første ledd bokstav a er registrert (tinglyst) avtalepant tvangsgrunnlag. For registrert skadesløsbrev gjelder dette likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag.

I Ot.prp. nr. 65 (1990–91) side 206 er det uttalt:

«Et 'registrert avtalepant' må foreligge skriftlig. Bare skriftlige avtaler kan registreres i et realregister. Pantebrevet behøver imidlertid ikke å være negotiabelt; også en registrert pantobligasjon med en rektaklausul er særskilt tvangsgrunnlag. Det kreves heller ikke at dokumentet utelukkende gjelder panteretten. Også et tinglyst skjøte hvor det er betinget panterett i formuesgodet for restkjøpesummen, vil være tvangsgrunnlag.»

I *høringsnotatet* foreslo ikke departementet noen endring i tvangsfullbyrdsloven § 11-2 i forbindelse med elektronisk tinglysing. Det er uttalt:

«Arbeidsgruppen har lagt til grunn at det ikke er noe krav om at dokumentasjonen for panneretten skal være papirbasert når det gjelder registrert pant. I rapporten er det uttalt på side 53:

'Når det gjelder registrert pant, er det ikke noe krav om at dokumentasjonen skal være papirbasert. Slik sett vil det ikke spille noen

rolle prosessuelt om tinglysningsen (registreringen) av pantet har skjedd elektronisk eller ikke, og arbeidsgruppen har ikke foranledning til å foreslå endringer i disse reglene.’

Det er ikke behov for noen endring i tvangsfullbyrdsloven § 11-2 i forbindelse med elektronisk tinglysing.»

Ingen av *høringsinstansene* har hatt innvendinger til dette. D e p a r t e m e n t e t foreslår ingen endringer i tvangsfullbyrdsloven § 11-2.

4.8 Betydningen av papirbasert kommunikasjon med namsmyndighetene

Flere høringsinstanser tar opp spørsmål knyttet til elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene. Tvangsfullbyrdslovens bestemmelser om kommunikasjon med namsmyndighetene er ikke omfattet av høringsnotatet og proposisjonen. Det bemerkes kort at det gjelder flere skriftlighetskrav for slik kommunikasjon. For noen brukere åpner forskrift 25. juni 2010 nr. 977 om elektronisk kommunikasjon med namsmannen og Statens innkrevingssentral i saker etter tvangsfullbyrdsloven og i saker for forliksrådet, for innsendelse av nærmere angitte dokumenter elektronisk.

I *høringsnotatet* ble det lagt til grunn at verken det at selve tvangsfullbyrdsen er papirbasert, eller tvangsfullbyrdsloven § 5-2 annet ledd, er til hinder for at et tvangsgrunnlag kan ha elektronisk form. Om dette uttalte departementet:

«I rapporten fra arbeidsgruppen er det fremhevet at det at '[s]elve tvangsfullbyrdsen er papirbasert ... hindrer ikke at krav med elektronisk dokumentasjon kan tvangsfullbyrdes', jf. side 51 i rapporten.

Videre kan man ikke anse tvangsfullbyrdsloven § 5-2 annet ledd som et hinder for at et tvangsgrunnlag kan ha elektronisk form. Etter tvangsfullbyrdsloven § 5-2 annet ledd første punktum skal 'skriftlige tvangsgrunnlag' legges ved i gjenpart eller original hvis ikke annet er bestemt. Henvisningen til 'skriftlige'

tvangsgrunnlag innebærer ikke noe ytterligere formkrav enn de som måtte følge av hjemmelsgrunnlaget for det aktuelle tvangsgrunnlaget. Det vises blant annet til Ot.prp. nr. 65 (1990–91) side 119:

‘Med «skriftlige tvangsgrunnlag» siktes for det første til samtlige alminnelige tvangsgrunnlag. Disse vil alle ha en skriftlig form. Dessuten siktes til særlige tvangsgrunnlag når det går fram av vedkommende lovbestemmelse at grunnlaget nødvendigvis må ha en skriftlig form, f.eks gjeldsbrev, pantobligasjoner, husleiekontrakter m.m. Med «gjenpart» menes enten en kopi av grunnlaget, eller, dersom det dreier seg om et alminnelig tvangsgrunnlag, også en avskrift bekreftet av vedkommende domstol eller annen myndighet. Bestemmelsen skiller seg fra tvfbl § 27 ved at det ikke kreves at en kopi av et alminnelig tvangsgrunnlag er bekreftet av vedkommende domstol eller annen myndighet som måtte ha utstedt grunnlaget. Etter bestemmelsen er en kopi i utgangspunktet tilstrekkelig. Det samme gjelder for særlige tvangsgrunnlag, f.eks en pantobligasjon, et gjeldsbrev eller en leiekontrakt med fravikelses klausul. Departementet mener at det har liten verdi å kreve spesielle former for bekreftelse av grunnlagene.’

Om det i et konkret tilfelle er adgang til å kommunisere elektronisk med namsmyndighetene, vil etter gjeldende rett måtte vurderes etter tvangsfullbyrdsloven § 2-13 jf. domstoloven § 197 a og forskrift 25. juni 2010 nr. 977 om elektronisk kommunikasjon med namsmannen og Statens innkrevingssentral i saker etter tvangsfullbyrdsloven og i saker for forliksrådet. Hvis en begjæring må sendes i papirformat, må eventuelle elektroniske tvangsgrunnlag vedlegges i utskrifts form.»

Advokatforeningen og Finans Norge tar i sine høringsinnspill til orde for at det burde kommet klarere frem i § 5-2 annet ledd at denne ikke er til hinder for at et tvangsgrunnlag kan ha elektronisk form. D e p a r t e m e n t e t viser til høringsnotatet og ser liten grunn til å endre ordlyden i loven på dette punktet.

5 Negotiabilitetsvirkninger og elektronisk gjeldsdokumentasjon

Negotiabilitetsvirkningene ved overdragelse av et omsetningsgjeldsbrev er knyttet til overlevering av gjeldsbrevet, jf. gjeldsbrevloven §§ 13, 14 og 15. Bestemmelsene forutsetter at det foreligger et gjeldsbrev utstedt på papir.

Av slike negotiabilitetsvirkninger nevnes særlig at erververen av et omsetningsgjeldsbrev har bedre beskyttelse enn erververen av et enkelt gjeldsbrev. Etter gjeldsbrevloven § 15 kan en godtroende erverver av et omsetningsgjeldsbrev vinne full rett mot skyldneren, til tross for at skyldneren hadde holdbare innsigelser mot gjeldens eksistens eller omfang mot den tidligere kreditoren. Bestemmelsen kalles gjerne for regelen om «kreativ legitimasjon».

Et gjeldsbrev som gir pant i fast eiendom, er som hovedregel et omsetningsgjeldsbrev, jf. gjeldsbrevloven § 11 nr. 3. Ved tinglysing skal det imidlertid brukes standardisert oppsett fastsatt av Statens kartverk for pantedokumenter, jf. forskrift 3. november 1995 nr. 875 § 2 første ledd bokstav c. Basert på opplysninger departementet har mottatt, er det i praksis ikke vanlig at det er inntatt formuleringer i slike blanketter som oppfyller formkravene for omsetningsgjeldsbrev. I forbrukerforhold er omsetningsgjeldsbrev ikke tillatt i låneforhold som er omfattet av finansavtaleloven, jf. finansavtaleloven § 55 annet ledd.

I *høringsnotatet* foreslo ikke departementet regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev. Det ble vist til at arbeidsgruppen ikke hadde foreslått slike regler, jf. arbeidsgruppens rapport side 56–57 hvor det heter:

«Skal en panthaver sikre seg kreativ legitimasjon i det systemet arbeidsgruppen foreslår, må det være utstedt en pantobligasjon. Dette vil som nevnt ikke være lovlig i en del forbrukerforhold, og brukes lite i praksis ellers også.

I noen få tilfeller kan det likevel hende at en ønsker fulle negotiabilitetsvirkninger. Teknisk sett kunne nok dette vært mulig å oppnå med elektronisk dokumentasjon og elektronisk tinglysing. Lager man ikke slike regler, vil dette kunne i noen tilfeller gjøre at partene velger bort elektronisk tinglysing: Siden pantobligasjonen må være på papir, vil man kanskje foretrekke at det som skal tinglyses også dokumenteres på papir. Arbeidsgruppen har likevel ikke funnet grunn til å foreslå regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon tilsvarende gjeldsbrevlovens regler for negotiable gjeldsbrev bare for disse tilfellene. Behovet synes å være lite, og reglene ville måtte bli vanskelige å tilegne seg. Da vil den beste løsningen heller være at partene eventuelt velger bort elektronisk tinglysing i disse få tilfellene.»

Få *høringsinstanser* har uttalt seg om spørsmålet, og ingen har tatt til orde for lovendringer på dette punktet. *Brønnøysundregistrene* og *Advokatforeningen* støtter at det ikke er behov for å legge til rette for elektronisk tinglysing av omsetningsgjeldsbrev.

Departementet foreslår derfor ingen regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev.

6 Overdragelse av tinglyste panteretter

6.1 Gjeldende rett

Med rettsvern menes vern mot senere konkurrerende rettsstiftelser. Som hovedregel er tinglysing nødvendig for at en rettsstiftelse i fast eiendom skal få rettsvern, jf. tinglysingsloven §§ 20 og 23. Lovens § 20 slår fast at når et dokument er innført i dagboken, går det rettserverv som dokumentet gir uttrykk for, i kollisjonstilfelle foran rettserverv som ikke er innført samme dag eller tidligere.

Fra hovedregelen gjelder flere unntak. Blant annet følger det av tinglysingsloven § 22 nr. 1 at bestemmelsene i § 20 ikke får anvendelse på overdragelse av panterett. Her vil rettsvern isteden følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til.

I NOU 1982: 17 Ny tinglysingslov er det blant annet uttalt, jf. side 138:

«Er panteretten knyttet til et omsetningsgjeldsbrev, bør rettsvernsreglene være som for omsetningsgjeldsbrev i sin alminnelighet. Skulle man her forlange tinglysing (istedenfor eller i tillegg til de rettsvernsregler som gjelder for omsetningsgjeldsbrev), ville man i realiteten frata pantobligasjonene deres karakter av omsetningspapirer. For de legalpanterettigheter som er hjemlet i panteloven § 6-1 første og annet ledd, vil et krav om tinglysing av en transport fremstå som en meningsløshet all den stund selve panteretten ikke kan tinglyses, jf. panteloven § 6-1 tredje ledd Forøvrig kunne man tenke seg et tinglysingskrav ved overdragelse, men utvalget er blitt stående ved samme løsning som i gjeldende rett, nemlig at alle panteretter behandles likt, jfr. Innstilling VI fra Sjølovkomiteen (1966) s. 59.»

I Ot.prp. nr. 9 (1935–36) Lov om tinglysing heter det om overdragelser av panterett at «[h]elt siden forordningen av 17 februar 1738 har disse overdragelser vært fritatt for tinglysing, og det vilde være uheldig for det praktiske omsetningsliv om en her innførte en tinglysingstvang som efter 200 års erfaring har vist sig unødvendig».

At rettsvern ved overdragelse av tinglyst panterett ikke følger tinglysingsreglene, innebærer at grunnboken ikke alltid vil inneholde korrekte opplysninger om hvem som har rett til å forføye over en tinglyst panterett. Det er i juridisk teori gitt uttrykk for at det ville være tungvint om det skulle kreves tinglysing for å oppnå rettsvern ved omsetting av panteretter, jf. Høgetveit Berg / Bråthen-Otterbech Tinglysing (2009) side 283. Det er likevel ikke noe til hinder for at overdragelsen tinglyses, siden dette er en disposisjon som faller inn under tinglysingsloven § 12.

6.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at unntaket i tinglysingsloven § 22 nr. 1 begrenses til de tilfeller hvor panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending. Om bakgrunnen for forslaget er det uttalt:

«Arbeidsgruppen har i sin rapport angitt at regelen er gammel, og nok har sammenheng med at de fleste panterettigheter tidligere var knyttet til et negotiabelt dokument, der det var egne rettsvernregler (overlevering). I dag brukes av mange grunner negotiable dokumenter sjelden i forbindelse med pantsetting. Arbeidsgruppen mener at det kan være uklart hvilke rettsvernregler som egentlig gjelder for overdragelsen av panteretten, og om det gjelder andre rettsvernregler for panteretten enn for den eller de fordringene den sikrer. Arbeidsgruppen viste også til at det 'har oppstått et sterkere behov for å kunne identifisere panthavere, både for offentligrettslige formål (for eksempel skatteligning), fordi den foranstående panthaver har en lojalitetsplikt overfor den etterstående som etter omstendighetene kan forutsette at de kommuniserer, og fordi det kan være behov for å avklare hvem som er kreditor for pantefordringen også før den gjøres gjeldende.»

I forlengelsen av dette foreslo arbeidsgruppen at unntaket i tinglysingsloven § 22 nr. 1

begrenses til de tilfeller hvor panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending. Det er uttalt på side 44 i rapporten:

‘Selv om det allerede ved konvensjonell tinglysing finnes gode grunner for å tinglyse overdragelse av panteretter, gir innføringen av elektronisk tinglysing en ekstra foranledning til å gjøre dette.

Om overføring av panteretter tinglyses, vil refinansiering ofte kunne skje ved at panteretten overdras, snarere enn ved avlysning av den gamle panteretten og tinglysing av en ny. Dette vil være arbeidsbesparende, og panteretten vil alltid opprettholde opprinnelig prioritet. Og en ville slippe å involvere låntaker – som kan være en forbruker – i overdragelsen av panteretten. En slik ordning har fungert utmerket i Sverige i en årrekke.

Overdragelsen av panteretten vil være en ny melding om tinglysing, som registreres på eiendommen der pantet hefter. En melding om overdragelse må knyttes entydig til en bestemt pantsettelse, f.eks. slik at man må peke ut den panteretten som skal overdras i et nettskjema der overdragelsen registreres for tinglysing.’»

Departementet pekte på at et forslag om å innføre tinglysing som rettsvernsakt ved overdragelse av elektronisk registrerte panteretter, kan innebære økte kostnader i form av tinglysingsgebyr. Til gjengjeld vil endringen gjøre at grunnboken vil inneholde korrekte opplysninger om rettighetshaveren av elektronisk registrerte panteretter. Dette kan igjen minske risikoen for feil og forenkle prosessen ved sletting av panteretten.

Departementet tok også opp spørsmålet om det er behov for særlige regler om gebyr for tinglysing av overdragelse av panteretter, og uttalte at dette må vurderes som en eventuell forskriftsendring, jf. tinglysingsloven § 12 b.

For overdragelse av panteretter som ikke er tinglyst elektronisk, innebar forslaget i høringsnotatet at rettsvern fortsatt vil følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til. Om dette uttalte departementet:

«Dette innebærer at den som etter grunnboken fremstår som rettighetshaver til et pantekrav, ikke nødvendigvis er det.

Dette reiser enkelte problemstillinger knyttet til sletting av heftelser fra grunnboken.

For å slette en heftelse må det tinglyses bevis for at den er falt bort eller for at den berettigede samtykker i det, jf. tinglysingsloven § 32 første ledd. I noen tilfeller må originaldoku-

mentet sendes inn Der panteretten kan slettes uten at originaldokumentet sendes inn, foreligger det en mulighet for at den som fremstår som berettiget til pantekravet kan få det slettet av grunnboken, selv om vedkommende ikke lenger er den reelle rettighetshaveren – og uten rettighetshaverens samtykke.

Dette gjelder imidlertid også i dag, og endres ikke av innføringen av elektronisk tinglysing. Som nevnt er det heller ikke noe i veien for at overdragelsen av panteretten tinglyses, jf. tinglysingsloven § 12. Ved å gjøre dette kan man sikre seg at det også fremgår av grunnboken hvem som er den nye berettigede til pantekravet.»

6.3 Høringsinstansenes syn

Brønnøysundregistrene, Oslo byfogdembete, Statens kartverk, Statens vegvesen, Advokatforeningen, Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening har uttalt seg om forslaget.

Oslo byfogdembete, Statens kartverk, Statens vegvesen og Advokatforeningen støtter departementets forslag om at overdragelse av en tinglyst elektronisk panterett skal oppnå rettsvern ved tinglysing i grunnboken. *Oslo byfogdembete, Statens kartverk og Statens vegvesen* fremhever fordelene av korrekte opplysninger i grunnboken om rettighetshaveren til en elektronisk registrert panterett. *Statens kartverk* peker særlig på fordeler ved sletting av et elektronisk tinglyst pantedokument. Kartverket legger til grunn at en løsning som skissert i høringsnotatet vil innebære at rettsvern for overdragelse av et elektronisk tinglyst pant ikke vil kunne etableres på annen måte enn ved tinglysing, og uttaler:

«Særlig med tanke på elektroniske pantedokumenter ser vi det uheldige i dagens ordning der grunnboken ikke nødvendigvis gjenspeiler hvem som er rettsvernet cesjonar til et omsatt pantekrav, uavhengig av om det er tinglyst en transport eller om det ikke er tinglyst noen transport.

Når det gjelder slike tinglyste transporter, har leseren av grunnboken ingen garanti for at pantefordringen ikke er blitt transportert ytterligere. Ved innføring av den foreslåtte regel om at transport av tinglyste elektroniske pantedokumenter utelukkende oppnår rettsvern (overfor dem som utleder rett fra cedenten) ved tinglysing av transporten, vil man bl.a. oppnå en ordning der grunnboken gir et kor-

rekt uttrykk for hvem som er legitimert rettighetshaver til pantekravet, rettsvernsmessig sett. Utelukkende denne registrerte rettighetshaver vil kunne begjære tinglyst elektronisk pantedokument slettet i grunnboken, i kraft av å være hjemmelshaver til den tinglyste pante rett, jf. tinglysingsloven § 32 første ledd og begrepsbruken i § 13 første ledd, jf. § 14 tredje ledd. Dette må gjelde uavhengig av om pante retten begjæres slettet elektronisk av pant haveren, eller om panteretten begjæres papir basert slettet overfor Kartverket. Forutsetningen er hele tiden at pantefordringen er tinglyst basert på elektronisk dokument.

Kartverket ser en selvstendig positiv følge av at det innføres en ordning der transport av tinglyst elektronisk panterett utelukkende får rettsvern ved tinglysing av transporten. Et slikt krav for etablering av rettsvern vil kunne bidra til at grunnboken i større grad enn i dag gir et korrekt uttrykk for hvem som måtte være reell innehaver av det cederte pantekrav. Det har en selvstendig samfunnsmessig verdi at grunnboken gir riktig informasjon om rettighetsforhold, jf. avsnitt 47 i HR-2008-1588-A. Riktignok er det ingen plikt til å tinglyse en transport, men det må forventes at de fleste cesjonarer vil være interessert i å skaffe seg rettsvern.»

Kartverket har også uttalt seg om spørsmål knyttet til rettsvern for frempannt.

Brønnøysundregistrene, Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening har tatt opp spørsmålet om betydningen av tinglysing som rettsvernakt ved fusjon og fisjon. *Brønnøysundregistrene* mener at en lovtekst som skissert i høringsnotatet vil innebære at kravet til tinglysing for å sikre rettsvern vil gjelde uavhengig av hva som er årsaken til overdragelsen, og derfor komme til anvendelse ved fusjon og fisjon. Det bes om at forholdet mellom den nye bestemmelsen og aksjelovens regler om fusjon og fisjon klargjøres. *Finans Norge* og *Finansieringsselskapenes Forening* legger til grunn at overdragelse i forbindelse med fusjon og fisjon må kunne skje ved navneskifte.

Finans Norge og *Finansieringsselskapenes Forening* støtter i prinsippet et krav om tinglysing av overdragelse av panterett, men mener forslaget skaper særlige utfordringer ved overdragelse av bankers portefølje av pantesikkerheter. *Finans Norge* uttaler:

«Ved overdragelse av bankens portefølje av pantesikkerheter, for eksempel i forbindelse

med overdragelse av pantesikrede lån til boligkredittforetak, sammenslåing av banker eller overdragelse av engasjementer til et annet finansforetak, vil det være snakk om et stort antall pantesikkerheter. En slik regelendring som nå foreslås forutsetter derfor at det blir mulig å sende Statens kartverk lister over hvilke panteretter som overdras.

Et krav om registrering av overdragelser vil kunne innebære store kostnader for bankene. Vi forutsetter derfor at tinglysingsgebyret ikke blir satt for høyt dersom dette forslaget vedtas. For overdragelser av porteføljer tar finansnæringen til orde for at gebyret fastsettes til en brøkdel av det som gjelder etter dagens gebyrsatser.

Overføring til kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) er vanlig og har blitt en integrert del av det finansielle systemet i etterkant av at lovverket la til rette for dette i 2007. Det er derfor viktig at det ikke innføres regler som umuliggjør en fornuftig OMF-praksis.»

Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening viser også til tilfeller der banker har behov for såkalt S-lån fra Norges Bank, og understreker at rettsvernmåten ikke må hindre hurtige og effektive redningsoperasjoner for banker. For øvrig mener disse høringsinstansene at en bestemmelse om at overdragelse av et tinglyst pantedokument skal oppnå rettsvern ved tinglysing i grunnboken, bør gjelde uavhengig av om panteretten er fysisk eller elektronisk tinglyst.

6.4 Departementets vurdering

Departementet fastholder forslaget om å innføre tinglysing som rettsvernsakt ved overdragelse av panteretter som er tinglyst elektronisk. Som påpekt av Kartverket innebærer løsningen at rettsvern for overdragelse av elektronisk tinglyst pant ikke vil kunne etableres på annen måte enn ved tinglysing.

For elektronisk tinglyste panteretter har forslaget den fordel at grunnboken vil gi et riktig bilde av hvem som rettsvernmessig er legitimert rettighetshaver til panteretten. Dette kan igjen minske risikoen for feil og forenkle prosessen ved sletting.

Spørsmålet om betydningen av tinglysing som rettsvernakt ved fusjon og fisjon behandles i merknaden til bestemmelsen, se punkt 9.1.

Til høringsinnspillene fra Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening om behov for gode løsninger for massetinglysing bemerkes at tinglysingsloven ikke hindrer samlet transport av en større mengde panteretter. Det kan gjennomføres ved at det innsendes en liste over panterettene til Statens kartverk enten elektronisk eller på papir. Gebyrene for tinglysing er regulert i forskrift, jf. tinglysingsloven § 12 b, og gebyrreglene vil bli gjennomgått før ikrafttredelse av endringene i § 22 nr. 1. Som påpekt av enkelte høringsinstanser er det viktig at tinglysing som rettsvernsakt ved overdragelser av elektronisk tinglyst pant ikke medfører uforholdsmessig store kostnader ved overdragelse eller frempantsettelse av store porteføljer av pantesikkerheter.

Rettsvern ved overdragelse av panteretter som ikke er tinglyst elektronisk, vil fortsatt følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til.

Borettslagsloven har særlige regler om rettsvern bl.a. ved overdragelse av panteretter. Departementet foreslår tilsvarende endringer i borettslagsloven som i tinglysingsloven.

Når det gjelder tilfeller der banker har behov for såkalt S-lån fra Norges Bank, viser departementet til at det i Prop. 154 L (2015–2016) om endringer i verdipapirfondloven mv. er foreslått en ny rettsvernsbestemmelse i lov om finansiell sikkerhetsstillelse, jf. proposisjonens punkt 3 og forslag til ny § 4 a. En slik særskilt rettsvernsregel vil gå foran bestemmelsene i tinglysingsloven.

Statens kartverk har under høringen reist spørsmål knyttet til rettsvern for frempant. Etter departementets oppfatning medfører ikke tilretteleggelsen for elektronisk tinglysing behov for lovendring på dette punktet. Som det fremgår av punkt 5, er det ikke foreslått regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev. En elektronisk tinglyst panterett vil dermed ikke kunne være en «pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev», jf. tinglysingsloven § 22 nr. 2. Av samme grunner kan den heller ikke være en «panterett som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev», jf. samme bestemmelse. Spørsmålet om hva som er rettsvernsakten for frempantsettelse av panterett i fast eiendom knyt-

tet til et dokument som ikke er omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapir, er behandlet i Lovavdelingens uttalelse 27. september 2005 (JDLOV-2005-1604) hvor det blant annet heter:

«Spørsmålet om hva som er rettsvernsakten for frempantsettelse av panterett i fast eiendom knyttet til et dokument som ikke er omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapir, har så vidt vi kan se ikke vært behandlet i rettspraksis. I teorien er det delte oppfatninger om spørsmålet. Skoghøy mener at rettsvern for frempantsettelse av panterett som er knyttet til et enkelt krav, både kan etableres ved melding til debitor cessus for pantekravet og ved tinglysing, jf. Panteloven med kommentarer, 2. utgave, Son 2003 s. 129. Han viser til at man ellers vil få forskjellige rettsvernsregler for overdragelse av panteretten og frempantsettelse, og til rettsvernsregelen i panteloven § 4-5 annet ledd. Samme løsning er lagt til grunn i Krüger: Pengekrav, Bergen 1984 s. 165, og synes også å være lagt til grunn i Sandvik/Krüger/Giertsen: Norsk panterett, 2. utgave, Bergen 1982 s. 283. At tinglysing er nødvendig for å oppnå rettsvern for frempantsettelsen, er lagt til grunn i Falkanger: Tingsrett, 5. utgave, desember 1999 s. 602 og Brækhus: Omsetning og kreditt nr. 3 og 4, Oslo 1998 s. 209.

Lovavdelingen antar at ordlyden i panteloven § 2-5 her må bli avgjørende, slik at rettsvern for frempantsettelse av panterett knyttet til et dokument som ikke er omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapir, bare kan oppnås ved tinglysing, selv om dette innebærer at rettsvernsreglene da blir forskjellige for overdragelse av panteretten (jfr. tinglysingsloven § 22 nr. 1) og for frempantsettelse.»

Etter dette legger departementet til grunn at rettsvern for frempantsettelse av en elektronisk tinglyst panterett bare kan oppnås ved tinglysing. Det anses ikke nødvendig å presisere dette uttrykkelig i lovteksten. Siden det foreslås at rettsvernsakten ved overdragelse av elektronisk tinglyste panteretter skal være tinglysing, blir det samme rettsvernsregler for frempantsettelse og overdragelse.

7 Sletting av tinglyst pant

7.1 Gjeldende rett

For at en tinglyst pantobligasjon eller et skadesløsbrev skal kunne slettes, må kvittering eller samtykke som hovedregel være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføringen til påtegning om slettingen, jf. tinglysingsloven § 32 annet ledd. Dette gjelder blant annet ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras og, i den utstrekning departementet bestemmer, heller ikke når dokumentet er utstedt til offentlig bank eller lignende institusjon. Hovedregelen er dermed at tinglyste pantobligasjoner og skadesløsbrev må innleveres for påtegning før de kan slettes fra grunnboken. Slike slettinger kan ikke gjennomføres elektronisk.

Arbeidsgruppen som fikk i mandat å utrede spørsmålet om elektronisk tinglysing, beskrev i sin rapport et prøveprosjekt som har pågått i samarbeid med DNB-konsernet siden våren 2007, om elektronisk innsendelse og tinglysing av pantedokumenter. Om elektronisk sletting av pant fremgår det på side 8 i rapporten:

«I tillegg har banken sendt inn meldinger om sletting av pant elektronisk. Disse meldingene har vært behandlet automatisk hos tinglysingsmyndigheten siden oppstart av prosjektet med god erfaring. Bankene sletter både manuelt innsendte pantedokumenter og elektroniske innsendte dokumenter. Det er imidlertid lagt en begrensning på bankens mulighet til å slette papirdokumenter. Dokumenter innsendt før oktober 2001 kan ikke slettes elektronisk. Panteobligasjoner kan heller ikke slettes elektronisk. Bakgrunnen for dette er reglene om sletting i tinglysingsloven § 32 som sier at ved sletting av panteobligasjoner skal originaldokumentet sendes inn. Det er i prosjektet lagt til grunn at bankenes pantedokumenter etter oktober 2001 som klar hovedregel ikke er panteobligasjoner. De involverte bankene må også innestå for at de behandler disse dokumenttypene rett og påtar seg erstatningsansvar i den forbindelse. Usikkerheten rundt pantedoku-

menter er en vesentlig hindring for full elektronisk tinglysing.»

7.2 Høringsnotatet

Justis- og beredskapsdepartementet foreslo i høringsnotatet å fjerne kravet om fremleggelse av skadesløsbrev ved sletting. Om dette uttalte departementet:

«Arbeidsgruppen har foreslått å fjerne kravet om fremleggelse av skadesløsbrev ved sletting, jf. rapporten side 68. Det er vist til at en ønsker at slettinger i størst mulig grad skal kunne skje elektronisk, uten fremleggelse av papirdokumentasjon. Når det gjelder pantobligasjoner, har arbeidsgruppen pekt på at rettighetene er knyttet til dokumentet, og at det ikke er til å unngå at de ved sletting må legges frem for påtegning og for å vise hvem som er rettighets-haver. Når det gjelder skadesløsbrev er rettigheten ikke knyttet til dokumentet.

De foreslåtte endringene gjør skillet mellom negotiable og ikke-negotiable pantedokumenter viktig. Arbeidsgruppen har uttalt at dette «har tidligere ikke spilt stor rolle i tinglysingssammenheng. Normalt må en likevel kunne legge til grunn at pantedokumentasjon som er beskrevet som et pantedokument i registrene, er ikke-negotiabel slik at det kan slettes uten fremleggelse.»

Om den praktiske betydningen av forslaget uttalte departementet:

«Det legges til grunn at det vil fremgå av de registrerte opplysningene om en panterett, om den er tinglyst elektronisk eller ved innsendelse av dokumenter i papirform. Med arbeidsgruppens forslag vil elektronisk tinglyste panteretter da kunne slettes uten fremleggelse av noe dokument.

For pantedokumentasjon som er fysisk tinglyst, vil spørsmålet være om det fremgår i tilstrekkelig grad av de registrerte opplys-

ningene om dokumentet er negotiabelt eller ikke. Hvis dette ikke er tilfelle, vil det fysiske dokumentet likevel måtte fremlegges. Det bør imidlertid rent praktisk legges til rette for at det ved fysisk tinglysing blir anmerket om vilkårene for å slette panteretten uten fremleggelse er oppfylt.»

Videre foreslo departementet en viss utvidelse av unntaket fra kravet om innlevering når dokumentet er utstedt til offentlig bank eller lignende institusjon. Det heter i høringsnotatet:

«Regelen om fremleggelse av negotiable dokumenter for sletting gjelder i dag, i den utstrekning departementet bestemmer, ikke når dokumentet er utstedt til offentlig bank eller lignende institusjon. Arbeidsgruppen har foreslått at denne bestemmelsen utvides til å gjelde alle banker, og at det avgjørende ikke skal være hvem dokumentene er utstedt til, men at banken innestår for at de påføres påtegning om slettingen eller makuleres. Arbeidsgruppen vurderer dette som en fullt forsvarlig ordning, som sparer en del forsendelse av papir. Regelen er i samsvar med praksis under forskrift 3. mai 2007 nr. 476 om prøveprosjekt for elektronisk kommunikasjon ved tinglysing.»

Ved en løsning som foreslått av arbeidsgruppen, kan det tenkes situasjoner hvor en bank innestår for at et dokument påføres påtegning om sletting eller makuleres, men at dette likevel ikke blir gjort. I slike tilfeller kan det være risiko for at tredjeparter påføres tap. Det antas derfor at det bør komme noe tydeligere frem av loven at banken selv skal sørge for at dokumentet umiddelbart påføres påtegning om sletting eller makuleres. Dessuten bør banken være ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dette ikke er gjort. Banken avgjør selv om den ønsker å benytte seg av adgangen til å få slettet dokumentet uten fremleggelse av originaldokumentet.

Det bør presiseres noe nærmere hvilke banker utvidelsen eventuelt skal gjelde for. Det synes nærliggende å avgrense dette til de bankene som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7. I tillegg kan enkelte foretak eiet av staten omfattes. En mulig avgrensning kan være de institusjoner som er unntatt fra finansforetaksloven etter § 1-6 første ledd. Dette vil i så fall omfatte Norges Bank, Statens Pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over statsbudsjettet, som blant annet Statens lånekasse for utdanning.

For en nærmere beskrivelse vises det til Prop. 125 L (2013–2014) om lov om finansforetak og finanskonsern side 22 til 23 og side 158.

En løsning som skissert over kan inntas direkte i tinglysingsloven § 32 annet ledd, slik at det ikke er behov for å opprettholde dagens forskriftshjemmel.»

7.3 Høringsinstansenes syn

Bergen kommune, Den Norske Stats Husbank, Advokatforeningen, Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening støtter forslaget til endringer i tinglysingsloven § 32 om sletting av tinglyst pant. *Brønnøysundregistrene* støtter et forslag om unntak fra kravet om innlevering av dokumentet for banker som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7.

Bergen kommune mener at unntaket om krav til innsending av pantobligasjoner også bør gjelde for kommuner som forvalter statslån eller tilsvarende på vegne av Husbanken. Det er vist til at kommuner foretar videre utlån av midler fra Husbanken til innbyggere i kommunen som faller inn under retningslinjene for denne type lån til bolig, og at mulighet for elektronisk sletting vil forenkle denne prosessen betydelig.

Brønnøysundregistrene peker på at krav om og behovet for mortifisering ikke er behandlet i høringen. Det tas til orde for at det bør klargjøres nærmere hvordan tilfeller der pantedokumentet er kommet bort, skal behandles av tinglysingsmyndigheten.

Statens kartverk tar opp spørsmål knyttet til disposisjoner som begrenser omfanget eller verdien av en tinglyst heftelse, og uttaler:

«Ved påtegninger på pantedokumenter om tinglysing av andre rettsstiftelser enn sletting, så som nedkvittering og prioritetsvilkelse, har det vært fast praksis at slike påtegninger ikke kan skje uten at det tinglyste pantedokument innleveres tinglysingsmyndigheten for tinglysing av påtegningen.

Dette har ikke bare vært praktisert slik i Kartverkets tinglysingstid, men også i den tid da tinglysing i grunnboken skjedde ved domstolene. Unntak har vært gjort for uomsettelige pantedokumenter, uavhengig av om disse har vært benevnt pantobligasjoner, skadesløsbrev eller pantedokument (uten skylderklaering). Det er vår forståelse at denne praktisering er blitt utledet av gjeldende § 32 annet ledd i tinglysingsloven. Ikke bare pantobligasjoner,

men også skadesløsbrev, må etter gjeldende forståelse innsendes for sletting i grunnboken.

...

I alle fall for de negotiable pantedokumentene bør man etter vårt syn ha en regel som går på at finansinstitusjonene ved tinglysing av elektroniske påtegninger må ha samme plikt med å påføre disse papirbaserte dokumentene en påtegning om den rettsstiftelse som blir tinglyst, samt at finansinstitusjonen kan pålegges et økonomisk ansvar dersom en slik plikt ikke følges opp på korrekt måte. Dersom slike elektroniske påtegninger (andre enn sletting) på negotiable pantobligasjoner skal kunne godtas, bør dette klart fremgå av lovforarbeider eller av lovteksten. Alternativt bør man innta en uttrykkelig regel om at slike påtegninger kun skal skje ved papirbasert tinglysing, og der det altså er Kartverket som besørger tinglysingen.»

Kartverket tar også til orde for at det kommer klarere frem av ordlyden i § 32 annet ledd om man mener at kravet til innlevering av originaldokument skal gjelde både negotiable og ikke-negotiable pantobligasjoner, eller kun negotiable pantobligasjoner.

7.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår endringer i tinglysingsloven § 32 i tråd med forslaget i høringsnotatet, men med noen justeringer.

Departementet mener det er god grunn til å begrense kravet om innlevering av originaldokument ved sletting av heftelser etter § 32 annet ledd. Dette vil legge til rette for at flere sletteprosesser kan gjennomføres full-elektronisk, og kan bidra til en enklere, raskere og mindre kostnadskrevende tinglysing.

Der et originalt pantedokument kan være rettinghetsbærende, er det nødvendig at slettingen kommer til uttrykk på selve dokumentet. Dette er aktuelt der en pantobligasjon følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, jf. gjeldsbrevloven §§ 13, 14 og 15 og punkt 5 over. Det kan også være aktuelt der en panterett er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev, jf. tinglysingsloven § 22 nr. 2 og panteloven § 4-2. For slike dokumenter må kravet til innlevering av dokumentet fastholdes.

For andre panteretter er det ikke behov for et slikt krav. Skadesløsbrev inneholder ikke noen skylderklæring og er ikke omsetningsgjeldsbrev.

Det foreslås derfor å fjerne kravet om fremleggelse av skadesløsbrev ved sletting. Med henvisning til høringsinnspillet fra Statens kartverk mener departementet at det bør fremgå av ordlyden i § 32 annet ledd at kravet om fremleggelse heller ikke gjelder for ikke-negotiable pantobligasjoner. Det foreslås derfor en noe annen utforming av ordlyden enn det som var foreslått i høringsnotatet.

Endringen vil innebære at ikke-negotiable pantobligasjoner og skadesløsbrev ikke lenger omfattes av de særlige vilkårene for sletting etter § 32 annet ledd. Som det fremgår av punkt 5 foreslås det ikke regler for elektronisk gjeldsdokumentasjon som kan gi tilsvarende negotiabilitetsvirkninger ved overdragelse som gjeldsbrevloven gir ved overdragelse av omsetningsgjeldsbrev. I forlengelsen av dette antas heller ikke en panterett knyttet til et innløsningsbrev å kunne registreres elektronisk. En panterett som er elektronisk registrert, vil dermed ikke være omfattet av § 32 annet ledd. Det vil både ved tinglysing som hører under Statens kartverk og ved tinglysing som foretas ved Løsøreregisteret, gå frem av de registrerte opplysningene om en panterett om den er tinglyst elektronisk eller ved innsendelse av dokumenter i papirform.

For pantedokumentasjon som er fysisk tinglyst, blir spørsmålet om det fremgår i tilstrekkelig grad av de registrerte opplysningene om dokumentet er knyttet til et omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapir eller ikke. *Brønnøysundregistrene* har under høringen pekt på at Statens kartverk sitt saksbehandlingssystem har en funksjon som kan skille mellom pantedokumenter med og uten negotiabilitetsvirkninger, men at Løsøreregisteret ikke har noen tilsvarende løsning. Hvis det ikke fremkommer av de registrerte opplysningene om et dokument er omfattet av § 32 annet ledd eller ikke, vil det fysiske dokumentet måtte innleveres.

Til Brønnøysundregistrenes spørsmål om hvilken betydning de foreslåtte lovendringene vil ha for reglene om mortifikasjon i tilfeller der et pantedokument er kommet bort, bemerker departementet at forslagene i proposisjonen ikke endrer tinglysingsmyndighetenes behandling i slike tilfeller. Dersom en heftelse skal slettes og ikke kan slettes etter andre alternativer, kreves fortsatt mortifikasjon etter gjeldende regler.

Departementet fastholder forslaget om en viss utvidelse av unntaket fra kravet til innlevering av dokumentet etter § 32 annet ledd for enkelte banker og institusjoner, med noen justeringer. Som foreslått i høringsnotatet vil unntaket gjelde for

banker som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, og for institusjoner som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd.

Bergen kommune har foreslått at unntaket fra kravet til innsending av pantobligasjonen også bør gjelde for kommuner som forvalter statslån eller tilsvarende på vegne av Den Norske Stats Husbank. Departementet går ikke inn for en slik løsning. Spørsmålet er ikke tatt opp av andre kommuner, og det fremstår som uklart hvor stort behovet er. Departementet har i lys av dette lagt vekt på at unntaket forventes å være mest aktuelt i en overgangsperiode.

Etter gjeldende rett får regelen i § 32 annet ledd om fremleggelse av originaldokumentet anvendelse også ved delvis sletting og ved prioritetsvikelser, jf. bl.a. Høgetveit Berg m. fl.: Tinglysing (2009) side 367 og Austenå m. fl.: Tinglysingsloven (1990) side 242. Også de foreslåtte

endringene i bestemmelsen forutsettes å gjelde ved slike påtegninger. Siden forslaget pålegger banker og institusjoner som nevnt i § 32 annet ledd tredje punktum ansvaret for tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet verken tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet av grunnboken, bør det imidlertid fremgå uttrykkelig av lovens ordlyd at reglene også gjelder ved delvis sletting og prioritetsvikelser.

Det antas ikke å være behov for særlige overgangsregler. Endringene vil da gjelde også ved sletting av heftelser som er registrert før endringslovens ikrafttredelse. Dersom tinglysingsmyndighetene er usikre på om en pante rett er omfattet av § 32 annet ledd eller ikke, må dokumentet kreves innlevert. Videre forutsetter sletting av alle heftelser fortsatt at det tinglyses bevis for at den er falt bort eller at den berettigede samtykker i det, jf. § 32 første ledd.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovendringene som foreslås vil ikke i seg selv medføre kostnader eller administrative ulemper. Kostnader som Statens kartverk og Brønnøysundregistrene vil ha knyttet til lovendringene som foreslås i tinglysingsloven, ligger allerede inne i prosjektet for elektronisk tinglysing.

Endringene i tvangsfullbyrdslovens bestemmelser om særlige tvangsgrunnlag legger til rette for å ta ut ytterligere gevinster ved elektronisk tinglysing. I Prop. 53 L (2013–2014) er det fremhevet at gevinsten ved elektronisk tinglysing blant annet vil avhenge av i hvor stor grad lovgivningen for øvrig åpner for elektroniske løsninger, se side 59. I den forbindelse ble det særlig vist til lovgivningen knyttet til tvangsfullbyrdelse, som vil kunne ha innvirkning på i hvor stor grad elektronisk tinglysing vil bli tatt i bruk av markedet.

Andre og mer generelle fordeler ved økt adgang til bruk av elektronisk kommunikasjon er særlig at man kan slippe papirutskrifter, fysisk dokumentfremføring (portoutgifter m.v.) og fysisk arkivering. Det kan også legge til rette for mer tidseffektive løsninger, og i noen tilfeller åpne for en mer automatisert dokumenthåndtering.

Endringene i tinglysingsloven vil innebære at aktører vil måtte betale tinglysingsgebyr for å få

rettsvern ved overdragelse av de panteretter endringen omfatter. Hvor store kostnader dette vil innebære, avhenger av gebyrreglene. Gebyrfor-skriften vil bli gjennomgått før ikrafttredelse med sikte på bedre samsvar mellom gebyret og kostnadene for tinglysingsmyndighetene ved masseoverdragelser og eventuelle massefrempansettelse.

De lovendringene som åpner for bruk av elektronisk kommunikasjon på visse områder der krav om fysisk kommunikasjon hittil har sperret for dette, innebærer ikke en plikt til elektronisk kommunikasjon. Adgangen til fortsatt å bruke papir begrenses ikke. Lovforslagene har derfor ikke negative økonomiske eller administrative konsekvenser for brukerne. For enkelte av dem kan det imidlertid være nødvendig å foreta noen justeringer, systemtilpasninger eller lignende før en kan ta i bruk de nye mulighetene.

Det kan på noe lengre sikt vurderes om det potensialet for kostnadsbesparelser for fordringshavere og inkassatorer som ligger i de foreslåtte endringene i inkassoloven, bør medføre en reduksjon i hvor store kostnader som kan kreves erstattet av skyldneren.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

9.1 Endringer i tinglysingsloven

Til § 1

Endringen er en teknisk opprydning og innebærer ikke materielle endringer i organiseringen av tinglysingen.

Til § 22

Endringen i *nr. 1* innebærer at rettsvern for overdragelse av elektronisk tinglyst pant bare kan oppnås ved tinglysing. Bestemmelsen er omtalt i punkt 6.

Kravet om tinglysing som rettsvernsakt for overdragelse vil gjelde der pantet er registrert elektronisk, men uavhengig av om senere overdragelser tinglyses elektronisk eller på papir. Ved senere overdragelser kan rettighetshaveren dermed selv velge om vedkommende ønsker å tinglyse overdragelsen elektronisk eller på papir. Rettsvernskravet vil derfor ikke være til hinder for overdragelse av elektronisk registrerte panteretter til erververe som ikke ønsker eller har mulighet for selv å tinglyse elektronisk.

En erklæring om overdragelse av elektronisk tinglyst pant må inneholde en entydig grunnboksreferanse til den tinglyste panteretten.

Selskapsmessige omorganiseringer reiser enkelte særlige spørsmål ved innføringen av tinglysing som rettsvernsakt for overdragelser av elektronisk tinglyste panteretter. Ved omorganiseringer der overføring av eiendom ikke anses å utløse plikt til å betale tinglysingsgebyr, bør heller ikke overføring av elektronisk tinglyst pant utløse plikt til å betale tinglysingsgebyr. Det vises til Rundskriv G-2005-6, hvor det fremgår at det etter gjeldende rett ikke betales tinglysingsgebyr når fast eiendom overføres som ledd i visse nærmere angitte omorganiseringer som blant annet fusjon, fisjon og omdanning etter reglene i aksjeloven kapittel 13, 14 og 15 eller allmennaksjeloven kapittel 13, 14 og 15. Departementet legger til grunn at det samme gjelder ved overføring av begrensede rettigheter i fast eiendom.

For overdragelse av panteretter som ikke er tinglyst elektronisk, vil rettsvern fortsatt følge av reglene som gjelder for den type fordring som panteretten er knyttet til.

Til § 32

Bestemmelsen er omtalt i punkt 7.

Endringene i *annet ledd første punktum* innebærer at kravet om innlevering av originaldokument begrenses til pantedokumenter som er omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapirer. For ikke-negotiable pantobligasjoner og skadesløsbrev får annet ledd ikke anvendelse. Pantedokumenter som er elektronisk registrert kan ikke være negotiable, og vil derfor ikke være omfattet av annet ledd.

Annet ledd tredje punktum innebærer at visse banker og institusjoner kan be om sletting av nærmere angitte negotiable pantedokumenter uten å fremlegge originaldokumentet.

Unntaket omfatter bank som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7 og institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd. Sistnevnte omfatter Norges Bank, Statens pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over statsbudsjettet, som blant annet Statens lånekasse for utdanning. Det vises til Prop. 125 L (2013–2014) om lov om finansforetak og finanskonsern side 22 til 23 og side 158.

Unntaket gjelder bare der banken eller institusjonen er den berettigede til den aktuelle heftelsen.

Det er en forutsetning for sletting etter begge alternativene i annet ledd at det foreligger bevis for at heftelsen er falt bort eller for at den berettigede samtykker i slettingen, jf. tinglysingsloven § 32 første ledd. Dette vilkåret er oppfylt der det er den berettigede som ber om slettingen.

Siden rettsvern ved overdragelse av de negotiable pantedokumentene følger av reglene for den type fordring som panteretten er knyttet til, er ikke den som fremstår som rettighetshaver til pantedokumentet i grunnboken, nødvendigvis den reelle rettighetshaveren. En pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, kan for eksempel være overdratt til en ny rettighets-

haver, som har fått rettsvern ved overlevering, og transporten er ikke tinglyst slik at den opprinnelige rettighetshaveren fortsatt fremstår som berettiget i grunnboken. For å legge til rette for en praktisk og ressurseffektiv sletteprosess foreslår departementet likevel at det avgjørende for bankens eller institusjonens adgang til å be om sletting uten fremleggelse av originaldokument, er om banken eller institusjonen fremstår som berettiget etter grunnboken. Som nevnt er det ikke noe i veien for at en overdragelse av en panterett tinglyses, jf. tinglysingsloven § 12. Ved å gjøre dette kan man sikre seg at det også fremgår av grunnboken hvem som er den nye berettigede til pantekravet.

Hvis en bank eller institusjon ber om sletting uten innlevering av dokumentet, kan det være risiko for at tredjeparter påføres tap. Etter *annet ledd fjerde punktum* er banken eller institusjonen selv ansvarlig for tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet verken tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet fra grunnboken. Påtegningen må være tydelig og ikke lett å fjerne eller skille fra resten av dokumentet for å utelukke ansvar etter dette punktet.

Der en heftelse kan bes slettet uten fremleggelse av originaldokumentet, må begjæringen i tilstrekkelig grad identifisere heftelsen det gjelder.

Nytt *femte ledd* presiserer at reglene i første til fjerde ledd gjelder tilsvarende ved nedkvikting, prioritetsvikelse eller andre disposisjoner som begrenser omfanget eller verdien av en tinglyst heftelse. Dette innebærer for eksempel at en bank kan benytte seg av unntaket fra kravet om innlevering av dokumentet også ved en prioritetsvikelse, og at banken da vil være ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet ikke gis påtegning om prioritetsvikelsen. Også en slik påtegning må være tydelig og ikke lett å fjerne eller skille fra resten av dokumentet.

9.2 Endringer i straffeprosessloven

Flere bestemmelser i straffeprosessloven ble endret både ved lov 17. juni 2016 nr. 52 om endringer i straffeloven mv. (militær virksomhet i væpnet konflikt m.m.) og ved lov 17. juni 2016 nr. 54 om endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler). På grunn av ikrafttredelsesrekkefølgen kan det reises tvil om hvordan disse bestemmelsene nå egentlig lyder. Det foreslås derfor at de vedtas på nytt i den utforming de skal ha når en tar hensyn til begge lovvedtakene. Dette gjelder § 200 a første ledd, § 202 b første ledd første

punktum, § 202 c første ledd første punktum innledningen, § 216 a første ledd bokstav b og § 222 d annet ledd bokstav a.

I tillegg foreslås *straffeprosessloven* § 215 opphevet. Den fastsetter at «Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av reglene i §§ 211 og 212». §§ 211 og 212 ble opphevet ved lov 17. juni 2016 nr. 54.

9.3 Endringer i inkassoloven

Til § 3 a

Første punktum åpner for at opplysninger og meldinger til skyldneren som etter loven skal gis skriftlig, kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen «er sendt på en betryggende måte». I *annet punktum* åpnes det for at det reguleres nærmere i forskrift hva som kan anses som betryggende måte.

Med ordlyden om at meddelelsen må være sendt på en «betryggende» måte, menes at meddelelsen må være sendt på en måte som gir tilstrekkelig sikkerhet for at varselet kan komme frem til skyldneren og komme til skyldnerens kunnskap. Det siktes ikke til hvorvidt meddelelsen er sendt på en måte som er betryggende personvernmessig eller på annen måte. Slike spørsmål reguleres av annet regelverk.

Det er ikke gitt noen nærmere definisjon i lovteksten av hva som menes med «elektronisk kommunikasjon». Den teknologiske utviklingen gjør at en slik presisering raskt vil bli utdatert. Kravet til at elektroniske opplysninger og meldinger må være sendt på en «betryggende måte», vil imidlertid innebære begrensninger i hvilke elektroniske kommunikasjonskanaler som kan brukes. Spørsmålet er nærmere behandlet i punkt 3.4. Ved utvikling av nye teknologiske løsninger må disse vurderes konkret ut fra hensynene bak varslingsreglene.

Bestemmelsen er etter sin ordlyd generell, og vil blant annet gjelde for inkassovarsel etter inkassoloven § 9 og betalingsoppfordring etter inkassoloven § 10.

Fastsatte skriftlighetskrav vil fortsatt innebære et krav om at opplysningene skal gis ved skrifttegn, men endringene innebærer at opplysningene ikke behøver å gis på papir dersom vilkårene i ny § 3 a er oppfylt.

Forslagene i proposisjonen gjelder elektronisk kommunikasjon og endrer ikke kravene til hvordan det kan varsles på papir. Forskriftshjemmelen som foreslås i *annet punktum* kan imidlertid etter sin ordlyd dekke både elektroniske varsler og varsler på papir.

Til §§ 9 og 10

Ordene «på papir» er slettet for å tydeliggjøre at varsel kan sendes elektronisk dersom vilkårene for dette etter ny § 3 a er oppfylt. Er ikke vilkårene etter ny § 3 a oppfylt, innebærer imidlertid fortsatt §§ 9 og 10 at et varsel må sendes på papir.

9.4 Endringer i tvangsfullbyrdsloven

Til § 1-3

Endringen reflekterer at finansieringsvirksomhetsloven er opphevet og erstattet av finansforetaksloven.

Til § 1-10

Første ledd viderefører gjeldende § 2-13 og deler av § 2-17. Henvisningen til domstolloven er kun en videreføring av gjeldende rett og innebærer ikke noen endring i adgangen til elektronisk kommunikasjon med namsmyndigheten.

Annet ledd første punktum åpner for at opplysninger og meldinger mellom saksøker og saksøkte som etter loven skal gis skriftlig, kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen «er sendt på en betryggende måte». I *annet ledd annet punktum* gis det hjemmel for at det i forskrift fastsettes nærmere bestemmelser om hva som kan anses som betryggende måte. Ordlyden tilsvarer ny § 3 a i inkassoloven med visse tilpasninger, se merknaden til denne bestemmelsen og omtale i punkt 3.4.

Annet ledd er generelt i den forstand at det får anvendelse på alle former for krav om at opplysninger eller meldinger mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, blant annet for meddelelser om et krav som tvangsgrunnlag etter § 7-2 bokstav f og varsel om tvangsfullbyrdelse etter § 4-18.

I rettspraksis og juridisk teori er det i ulike sammenhenger gitt uttrykk for at et varsel etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18 kan kombineres med varsler etter annen lovgivning. En adgang til elektronisk varsel etter tvangsfullbyrdsloven § 4-18 vil kun få konsekvenser for denne bestemmelsen. Om varsler etter andre lovbestemmelser kan tas med i samme melding, beror på hva som følger av de andre bestemmelsene.

Fastsatte skriftlighetskrav vil fortsatt innebære et krav om at opplysningene skal gis ved hjelp av skrifttegn, men endringene innebærer at

opplysningene ikke behøver å gis på papir dersom vilkårene i ny § 1-10 annet ledd er oppfylt.

Tredje ledd fastsetter at skriftlig varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og skriftlig melding etter § 11-58 første ledd annet punktum kan sendes elektronisk på de samme vilkårene som følger av § 1-10 annet ledd.

Til § 2-13

Bestemmelsen er videreført i ny § 1-10 første ledd.

Til § 2-17

Siden § 2-13 flyttes til § 1-10 første ledd i kapittel 1, er det ikke lenger nødvendig å regulere særskilt at bestemmelsen gjelder tilsvarende for Statens innkrevingssentral. Dette følger av § 1-10 første ledd.

Til § 3-4

Endringen reflekterer at finansieringsvirksomhetsloven er opphevet og erstattet av finansforetaksloven.

Til § 4-18

Annet ledd første punktum er omstrukturert til en punktoppstilling. Det er inntatt som et vilkår for å unnlate varsel om tvangsfullbyrdelse at verken saksøkte eller kjent fullmektig har kjent kontaktinformasjon for elektronisk varsling etter § 1-10 annet ledd, jf. *første punktum bokstav c*. Saksøkeren kan ikke la være å varsle skyldneren på grunn av at skyldneren ikke har kjent oppholdssted, hvis saksøkeren har mulighet til å nå skyldneren ved elektronisk kommunikasjon.

Avsenderens undersøkelsesplikt vil være begrenset til elektronisk kommunikasjon som er omfattet av tvangsfullbyrdsloven § 1-10 annet ledd. Det vil være naturlig å stille noe strengere krav til profesjonelle parter undersøkelser for å avdekke eventuell elektronisk kontaktinformasjon enn til privatpersoners undersøkelsesplikt.

Etter *tredje punktum* har det ikke betydning om saksøkte eller saksøktes fullmektig har kjent kontaktinformasjon for elektronisk varsling dersom det er urimelig å kreve at saksøker skal varsle elektronisk. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil og tar høyde for at det fortsatt er enkelte som ikke har mulighet for elektronisk kommunikasjon, for eksempel når en privatperson som ikke selv benytter seg av elektronisk kommu-

nikasjon, selv skal sende varsel om tvangsfullbyrdelse.

Til § 7-2

Bestemmelsen er omtalt i punkt 4.2, 4.3 og 4.6.1.

Reguleringen i tidligere § 7-2 bokstav a om at gjeldsbrevet også er tvangsgrunnlag for renter og utenrettslige inndrivingskostnader, er flyttet til *annet ledd*. Det stilles ikke lenger krav om «vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål».

I *første ledd bokstav f* er «skriftstykket» erstattet med «skriftlig meddelelse». Der meddelelsen sendes på papir, skal «skriftlig meddelelse» forstås tilsvarende som «skriftstykket» etter gjeldende rett. Endringen innebærer imidlertid at et «skriftstykket» på nærmere vilkår også kan sendes elektronisk. Vilkårene for en slik elektronisk meddelelse vil følge av ny § 1-10 annet ledd, se punkt 3 og merknaden til denne bestemmelsen.

Også meddelelser sendt av for eksempel faktureringselskaper på vegne av fordringshaveren kan oppfylle vilkåret om at fordringshaveren «selv» må ha sendt meddelelsen til skyldneren, jf. Lovavdelingens uttalelse 16. november 2005 (JDLOV-2005-5918). Det anses unødvendig å presisere dette i lovteksten.

Første ledd ny *bokstav g* innebærer at elektroniske gjeldserklæringer kan være særlig tvangsgrunnlag for utlegg der de er avgitt til foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1 eller institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål. Institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd vil omfatte Norges Bank, Statens pensjonskasse og visse foretak eiet av staten som er finansiert over statsbudsjettet, som blant annet Statens lånekasse for utdanning. For en nærmere beskrivelse vises det til Prop. 125 L (2013–2014) om lov om finansforetak og finanskonsern side 22 til 23 og side 158.

Også elektroniske erklæringer om kausjonsansvar som selvskyldner eller på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71 for en slik forpliktelse kan være tvangsgrunnlag når de er avgitt til foretak eller institusjon som nevnt og inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål. Om en kausjonsavtale er gyldig, vil imidlertid blant annet bero på finansavtalelovens regler. Innsigelser om ugyldighet kan fremsettes under tvangsfullbyrdelsen, jf. tvangsfullbyrdsloven § 4-2.

At kausjonserklæringen må være «for en slik forpliktelse», innebærer at kausjonserklæringen

må være for en elektronisk gjeldserklæring som oppfyller vilkårene i bokstav g. Det vil si at erklæringen om kausjonsansvar må gjelde en forpliktelse som er inngått ved en elektronisk gjeldserklæring som lyder på en bestemt pengesum, og som er avgitt til foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1 eller til institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og som inneholder vedtakelse av at kravet kan inndrives uten søksmål.

Det er ikke lovfestet særlige krav til hvordan elektroniske erklæringer etter en ny § 7-2 første ledd bokstav g kan avgis. Namsmannen må ta stilling til eventuelle innsigelser etter en alminnelig bevisvurdering, jf. punkt 4.2.4 in fine. Det avgjørende for muligheten til tvangsfullbyrdelse av erklæringen vil være om den er rettslig bindende for saksøkte. Hvis fordringshaveren ønsker å begrense risikoen for innsigelser om en elektronisk erklæring, kan kravene som er stilt i panteloven § 3-17 første ledd og finansavtaleloven § 8 annet ledd bokstav b, gi veiledning.

Adgangen til å tvangsinn drive norske eksigible gjeldsbrev i andre land er regulert av nasjonal rett i det enkelte land. Det gjelder også for andre nordiske land.

Annet ledd slår fast at tvangsgrunnlag etter § 7-2 første ledd også er tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter, med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov eller fremgår av tvangsgrunnlaget. At «renter» er angitt etter «utenrettslige inndrivingskostnader», er ment å tydeliggjøre at også renter av utenrettslige inndrivningskostnader er omfattet av tvangsgrunnlaget.

Til § 9-2

Ordet «skriftlig» er tatt ut av bestemmelsen. Om en avtale om salgspant kan inngås elektronisk, vil bero på kravene for rettsvern etter panteloven § 3-17. Forslaget medfører ingen endring av rettsvernkravene. Begrensningene for bruk av elektronisk kommunikasjon som gjelder etter den bestemmelsen, vil dermed gjelde tilsvarende etter tvangsfullbyrdsloven § 9-2 gjennom henvisningen til panteloven § 3-17.

Til § 11-3

Etter gjeldende § 11-3 skal begjæring om tvangsdekning i fast eiendom og andre realregistrerte formuesgoder enn skip og luftfartøy settes frem for tingretten «i den krets der formuesgodet er

registrert». For fast eiendom og kraftledninger passer ikke formuleringen helt godt etter at tinglysingen ble lagt under Statens kartverk. I Falkanger m.fl.: Tvangsfullbyrdsloven (2008) side 676 heter det:

«[B]estemmelsen må åpenbart forstås slik at begjæringen fremsettes for tingretten i den krets hvor eiendommen befinner seg. For kraftledninger blir det den rettskrets der ledningen opprinnelig var registrert. Ved nyregistrering av kraftledning som går gjennom flere rettskretser, må det antakelig være valgfrihet m h t hvilken tingrett begjæringen skal fremsettes for».

Endringene i *første* og *fjerde ledd* reflekterer dette. Det er samtidig gjort enkelte strukturelle endringer i bestemmelsen. *Fjerde ledd første punktum* innebærer at begjæring om tvangsdekning i kraftledninger skal settes frem for tingretten i en krets der ledningen går. Går ledningen gjennom flere kretser, er det valgfrihet med hensyn til disse. Ble kraftledningen opprinnelig registrert av en tingrett, følger det av *fjerde ledd annet punktum* at begjæringen skal settes frem for denne tingretten.

Tredje ledd annet punktum gjelder begjæring om tvangsdekning i akvakulturtillatelser der innehaveren av tillatelsen ikke har alminnelig verneing i Norge. Begjæringen skal da settes frem for tingretten for den kommunen som tillatelsen er knyttet til i akvakulturregisteret. Hvilken kommune tillatelsen er knyttet til, vil også fremgå av tillatelsens nummer.

Andre endringer i *annet* og *tredje ledd* er språklige.

Femte ledd viderefører gjeldende første ledd første punktum for realregistrerte formuesgoder som ikke er særskilt regulert i første til fjerde ledd.

Til § 13-2

I *annet ledd bokstav a* og *tredje ledd bokstav a* er «renter» satt til sist i oppregningen av hvilke beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Endringen innebærer at «renter» knytter seg til samtlige poster. Hvorvidt det i et konkret tilfelle kan kreves renter på de enkelte postene, vil bero på om det for øvrig er rettslig grunnlag for det.

I *tredje ledd bokstav c* er ordet «skriftlig» fjernet. Om en protest kan være gitt elektronisk, vil bero på kravene etter husleieloven § 9-8.

Nytt *fjerde ledd* innebærer at kravene i § 13-2 annet ledd og tredje ledd bokstav a og b om at en avtale skal inngås skriftlig, ikke er til hinder for at avtalen inngås elektronisk. Det er ikke lovfestet særlige krav til den elektroniske avtaleinngåelsen. Namsmannen må ta stilling til eventuelle innsigelser etter en alminnelig bevisvurdering, og det avgjørende for muligheten til tvangsfullbyrdelse vil være om avtalen er rettslig bindende inngått, jf. merknadene til § 7-2 første ledd ny bokstav g.

Endringen innebærer ingen endring i kravet til innholdet i avtalene.

Til § 13-6

I *første ledd* er «renter» satt til sist i oppregningen av hvilke beløp som må betales for å unngå henholdsvis utlevering eller tvangsfullbyrdelse. Det vises til merknaden til § 13-2 annet og tredje ledd over.

9.5 Endringer i SIS-loven

SIS-loven § 7 nr. 2 gir hjemmel for registrering av opplysninger i Schengen informasjonssystemet (SIS) om personer som ikke skal gis tillatelse til innreise fordi det i forbindelse med utvisning etter utlendingsloven § 66 første ledd bokstav a, b, c eller e (utvisning av utlending uten oppholdstillatelse), § 67 (utvisning av utlending som har midlertidig oppholdstillatelse) eller § 68 (utvisning av utlending som har permanent oppholdstillatelse) er truffet vedtak om innreiseforbud og innreiseforbudet fortsatt er gjeldende.

Det følger av utlendingsloven § 66 første ledd bokstav f, som trådte i kraft 1. september 2016, at en utlending kan utvises dersom vedkommendes asylsøknad er nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a (har fått asyl eller annen form for beskyttelse i et annet land) eller d (har reist til riket etter å ha hatt opphold i en stat eller et område hvor utlendingen ikke var forfulgt), og søknaden fremstår som et misbruk av asylsystemet. Det fremgår av Prop. 91 L (2015–2016) side 148 i omtalen av den nye § 66 første ledd bokstav f at «[e]t vedtak om utvisning gir dessuten adgang til å registrere utlendingen i Schengen Information System (SIS), jf. SIS-loven § 7 nr. 2. Registreringen innebærer normalt innreiseforbud i hele Schengen-området».

Ved en feil ble SIS-loven § 7 nr. 2 ikke foreslått endret i samsvar med omtalen i proposisjonen. Det foreslås derfor endring i denne bestemmelsen som innebærer grunnlag for registrering av

opplysninger i SIS der utlendingen skal nektes innreise på grunnlag av utvisning etter den nye bestemmelsen i utlendingsloven § 66 første ledd bokstav f.

9.6 Endringer i burettslagslova

Endringen i § 6-7 tilsvarende endringen i tinglysingsloven § 22 nr. 1 med nødvendige tilpasninger, se merknaden til denne bestemmelsen.

9.7 Endringer i lov 12. september 2003 nr. 93 om endringer i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing m.m.

Endringen har sammenheng med endringen i tinglysingsloven § 1 første ledd, se merknaden til den bestemmelsen.

9.8 Endringer i utlendingsloven

I punkttoppstillingene i § 105 første ledd, 106 første ledd og § 106 a første ledd ble det vedtatt endringer både ved lov 17. juni 2016 nr. 56 om endringer i utlendingslova (pågrep og fengsling i samband med 48-timarprosedyren) og ved lov 17. juni 2016 nr. 58 om endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II). Lovforslagene i proposisjonene, hhv. Prop. 91 L (2015–2016) og Prop. 90 L (2015–2016), var utformet slik at de kunne behandles, vedtas og settes i kraft uavhengig av hverandre. Det ville imidlertid oppstå en feil i tegnsettingen og plasseringen av ordet «eller» i punkttoppstillingene. Det hadde ingen realitetsbetydning og foreslås nå justert.

9.9 Endringer i lov 20. juni 2014 om endringer i tinglysingsloven mv. (elektronisk tinglysing)

Endringen innebærer at Kongen kan sette i kraft bestemmelser i endringsloven om elektronisk

tinglysing til forskjellig tid for ulike registre. Forslaget vil gi større fleksibilitet, for eksempel dersom det i en overgangsperiode skulle bli behov for særlige tilpasninger for tinglysing som foretas ved Løsøreregisteret.

9.10 Endringer i lov 27. mai 2016 nr. 15 om endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)

Endringen har sammenheng med endringen i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 annet ledd, se merknaden til den bestemmelsen.

9.11 Ikrafttredelses- og overgangsregler

I *nr. 1* foreslås det at loven settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det foreslås også en adgang til å sette de enkelte bestemmelsene i kraft til ulik tid. Trolig vil det være mest aktuelt å sette i kraft alle bestemmelsene samtidig, men det kan for eksempel tenkes at det er ønskelig å sette endringene i inkassoloven og tvangsfullbyrdsloven i kraft før endringene i tinglysingsloven.

Det foreslås videre at Kongen kan sette i kraft bestemmelser i endringsloven om elektronisk tinglysing til forskjellig tid for ulike registre, se merknad til endring i lov 20. juni 2014 om endringer i tinglysingsloven mv. (elektronisk tinglysing).

I *nr. 2* foreslås det en overgangsregel som har sammenheng med endringene som foreslås i tvangsfullbyrdsloven § 7-2 første ledd bokstav a og § 7-2 annet ledd. Overgangsregelen innebærer en videreføring av de nåværende reglene om vedtakelse i § 7-2 bokstav a for eksigible gjeldsbrev som foreligger på tidspunktet for ikrafttredelse.

Det foreslås videre en hjemmel for departementet til å gi overgangsbestemmelser, jf. *nr. 3*.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i tinglysingsloven, inkassoloven og tvangsfullbyrdselsesloven mv. (teknologinøytralitet).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i tinglysingsloven, inkassoloven og tvangsfullbyrdselsesloven mv. (teknologinøytralitet) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i tinglysningsloven, inkassoloven og tvangsfullbyrdsloven mv. (teknologinøytralitet)

I

I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Tinglysing av dokumenter som gjelder fast eiendom, hører under en eller flere registerførere under Statens *kartverk*. Registrering av dokumenter som gjelder andeler i borettslag etter burettslagslova kapittel 6, hører under en eller flere registerførere under Statens kartverk. En registerfører som nevnt i første og annet punktum, må ha juridisk embetseksamen eller *tilsvarende*.

§ 22 nr. 1 skal lyde:

- 1) På overdragelse av panterett, *når panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending*,

§ 32 annet ledd skal lyde:

For at en *pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, eller en panterett som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev, skal kunne slettes etter bestemmelsen i første ledd, må når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om utslettelsen. Dette gjelder likevel ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras. Dette gjelder heller ikke når den berettigede etter grunnboken er en bank som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, eller en institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og banken eller institusjonen ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. I slike tilfeller er banken eller institusjonen ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet verken tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet av grunnboken.*

§ 32 nytt femte ledd skal lyde:

For nedkvittering, prioritetsvikelse eller andre disposisjoner som begrenser omfanget eller verdien

av en tinglyst heftelse, gjelder første til fjerde ledd tilsvarende.

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 200 a første ledd skal lyde:

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 128 første punktum, 129, 136, 136 a, 145, 146, 231, 254, 257, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231 *eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd*, kan retten ved kjennelse beslutte at ransaking kan settes i verk uten underretning til den mistenkte eller andre.

§ 202 b første ledd første punktum skal lyde:

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 128 første punktum, 146, 198 *eller 254*, kan påtalemyndigheten beslutte at teknisk peileutstyr plasseres på kjøretøy, gods eller andre gjenstander for å klarlegge hvor den mistenkte eller gjenstandene befinner seg (teknisk sporing).

§ 202 c første ledd første punktum innledningen skal lyde:

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 128 første punktum, 129, 136, 136 a, 145, 146 *eller 254*, eller som rammes av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5, kan retten ved kjennelse gi politiet tillatelse til å

§ 215 oppheves.

§ 216 a første ledd bokstav b skal lyde:

- b) som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 128 første punktum, 129, 136, 136 a, 145, 146, 231, 254, 257, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231, eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5 eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd.

§ 222 d annet ledd bokstav a skal lyde:

- a) straffeloven §§ 111, 113, 115, 117, 119, 120 a, 123, 126, 127, 128 første punktum, 129, 133, 135, 136, 136 a, 142 eller 145,

III

I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav gjøres følgende endringer:

Kapittel I overskriften skal lyde:

Kapittel I. Område, definisjoner, fravikelighet m.m

Ny § 3 a skal lyde:

§ 3 a *Elektronisk kommunikasjon*

Krav i eller i medhold av denne loven om at meddelelser til skyldneren skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte.

§ 9 første ledd bokstav a skal lyde:

- a) etter kravets forfall ha sendt skyldneren skriftlig varsel om at inkasso vil bli satt i verk, og

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Når et krav er mottatt til inkasso og betalingsfristen i inkassovarsel etter § 9 er løpt ut, skal inkassatoren sende skyldneren en skriftlig oppfordring (betalingsoppfordring) om enten å betale eller å komme med innsigelser mot kravet innen en frist på minst 14 dager.

IV

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse gjøres følgende endringer:

§ 1-3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1, låner ut penger mot håndpant i løsøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at panthaveren selv kan selge løsøret til dekning av pantekravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantekravet innen en frist på minst en måned som panthaveren har fastsatt i et skriftlig varsel som er sendt skyldneren etter forfall.

Ny § 1-10 skal lyde:

§ 1-10 *Elektronisk kommunikasjon*

For elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene gjelder domstoloven § 197 a tilsvarende.

Krav i eller i medhold av denne loven om at varsler og meddelelser mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte.

Annet ledd gjelder tilsvarende for varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og melding etter § 11-58 første ledd annet punktum.

§ 2-13 oppheves.

§ 2-17 skal lyde:

§ 2-17 *Frister*

§ 2-7 gjelder tilsvarende for Statens innkrevingssentrals tvangsfullbyrdelse.

§ 3-4 første ledd bokstav b første punktum skal lyde:

Selvskyldnergaranti fra norsk bank eller annet foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1.

§ 4-18 annet ledd skal lyde:

Varsel kan unnlates dersom

- saksøkte ikke har kjent oppholdssted,*
- saksøkte ikke har kjent fullmektig med kjent oppholdssted som kan motta varsel på saksøktes vegne, og*
- saksøkte og fullmektig heller ikke har kjent kontakinformasjon for elektronisk varsling som nevnt i § 1-10 annet ledd.*

Namsmyndigheten kan frita saksøkeren for varslingsplikten dersom det er grunn til å frykte at fullbyrdelsen ellers ville bli vanskeliggjort. *Er det urimelig å kreve at saksøker skal varsle elektronisk, har kjent kontaktinformasjon som nevnt i første punktum bokstav c ikke betydning.*

§ 7-2 skal lyde:

§ 7-2 Tvangsgrunnlag

Tvangsgrunnlag for utlegg er foruten de alminnelige tvangsgrunnlagene:

- a) Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål. *Gjeldsbrevet er tvangsgrunnlag overfor utstederen når vedkommendes underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Gjeldsbrevet er også tvangsgrunnlag overfor enhver som ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71, forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndriving uten søksmål, og at vedkommendes underskrift er bekreftet som nevnt ovenfor.*
- b) Veksler for krav som nevnt i vekselloven §§ 47 til 49 jf § 77.
- c) Sjekker for krav som nevnt i sjekkløven §§ 44 til 46.
- d) Beslutning om tvangsmulkt eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i lov.
- e) Krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
- f) *Skriftlig meddelelse som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang.*
- g) *Elektronisk gjeldserklæring som lyder på en bestemt pengesum, når erklæringen er avgitt til foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1 eller til institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og erklæringen inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål, samt elektronisk erklæring om kausjonsansvar som selvskyldner eller på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 71 for en slik forpliktelse når kausjonserklæringen er avgitt til foretak eller institusjon som nevnt og inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål.*

Tvangsgrunnlag som nevnt i første ledd er også tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskost-

nader og renter med mindre annet følger av lov eller tvangsgrunnlaget.

§ 9-2 første ledd skal lyde:

Grunnlag for tilbakelevering er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag avtale om salgspant når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 46 a første ledd bokstav f til h og k til o.

§ 11-3 skal lyde:

§ 11-3 Kompetent namsmyndighet

Begjæring om tvangsdekning i fast eiendom, og begjæring om tvangssalg av borettslagsandel som er registrert i grunnboken, skal settes fram for tingretten i den krets der eiendommen eller boligen ligger.

Begjæring om tvangsdekning i skip og luftfartøy skal settes fram for tingretten i den krets der skipet eller luftfartøyet er eller ventes å komme i nær fremtid. Dersom begjæringen gjelder tvangsbruk av norsk skip eller luftfartøy, skal begjæringen isteden settes fram for tingretten ved *det alminnelige vernetorget* til den som er registrert som eier, eller til en representant som kan motta søksmål på vedkommendes vegne.

Begjæring om tvangsdekning i akvakulturtillatelsen skal settes fram for tingretten ved det alminnelige vernetorget til den som er registrert som *innehaver*. Dersom *innehaveren* av tillatelsen ikke har alminnelig vernetting i Norge, settes *begjæringen fram for tingretten for den kommunen som tillatelsen er knyttet til i akvakulturregisteret*.

Begjæring om tvangsdekning i kraftledninger skal settes fram for tingretten i en krets der ledningen går. For kraftledninger som opprinnelig ble registrert av en tingrett, settes begjæringen fram for denne tingretten.

Begjæring om tvangsdekning i andre realregistrerte formuesgoder skal settes fram for tingretten i den krets der formuesgodet er registrert.

§ 13-2 annet ledd bokstav a skal lyde:

- a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtakelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom *leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav a skal lyde:

- a) Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtakelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at tvangsfullbyrdelse kan unnåås dersom *leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter*, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje ledd bokstav c skal lyde:

- c) Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen *på en måte som fyller vilkårene i husleieloven § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.*

§ 13-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Skriftlig avtale som nevnt i annet ledd og tredje ledd kan inngås elektronisk.

§ 13-6 første ledd tredje punktum skal lyde:

Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unnåås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at *leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter*, blir betalt innen fristen.

V

I lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem gjøres følgende endringer:

§ 7 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. opplysninger om personer som ikke skal gis tillatelse til innreise fordi det i forbindelse med utvisning etter utlendingsloven § 66 første ledd bokstav a, b, c, e *eller f* eller annet ledd, §§ 67, 68 eller 126 annet ledd er truffet vedtak om innreiseforbud, og vedtaket fortsatt er gjeldende

VI

I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag gjøres følgende endringer:

§ 6-7 første ledd skal lyde:

For panterett som ikke er tinglyst elektronisk, gjeld ikke føresegnene i § 6-5 for avhending av panteretten til eige eller pant eller for utlegg i panterett.

VII

I lov 12. september 2003 nr. 93 om endringer i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing m.m. oppheves endringen i del II i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing § 1 første ledd.

VIII

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 105 første ledd bokstav d og e skal lyde:

- d) det eneste grunnlag for opphold i riket er vernet mot utsendelse etter § 73,
e) utlendingens søknad om beskyttelse har blitt eller mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd, *eller*

§ 106 første ledd bokstav f og g skal lyde:

- f) utlendingen er i transitt i norsk lufthavn, med sikte på *utsendelse*,
g) utlendingens søknad om beskyttelse mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd. Dette gjelder ikke hvis utlendingen er mindreårig eller har mindreårige barn som også har søkt beskyttelse, *eller*

§ 106 a første ledd bokstav j og k skal lyde:

- j) utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale *interesser*,
k) utlendingens søknad om beskyttelse er nektet realitetsbehandlet etter § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd, *eller*

IX

I lov 20. juni 2014 om endringer i tinglysningsloven mv. (elektronisk tinglysing) skal del IV nr. 1 lyde:

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig *tid*, og *sette i kraft bestemmelser til forskjellig tid for ulike registre*.

X

I lov 27. mai 2016 nr. 15 om endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.) del III skal endringen i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse § 7-2 bokstav d lyde:

- d) Beslutning om tvangsmulkt, administrativ sanksjon eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i *lov*.

XI

1. Loven gjelder fra den tid Kongen fastsetter. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid, og sette i kraft bestemmelser til forskjellig tid for ulike registre.
2. For tvangsgrunnlag som nevnt i tvangsfullbyrdsesloven § 7-2 første ledd bokstav a som foreligger på tidspunktet for ikrafttredelsen, er gjeldsbrevet tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter bare i den grad det inneholder vedtakelse av at også renter og slike kostnader kan drives inn uten søksmål.
3. Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.
